

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Gvillelmi Postelli De Repvblica

Postel, Guillaume

Lvgdvni Batavorvm, 1635

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65533)

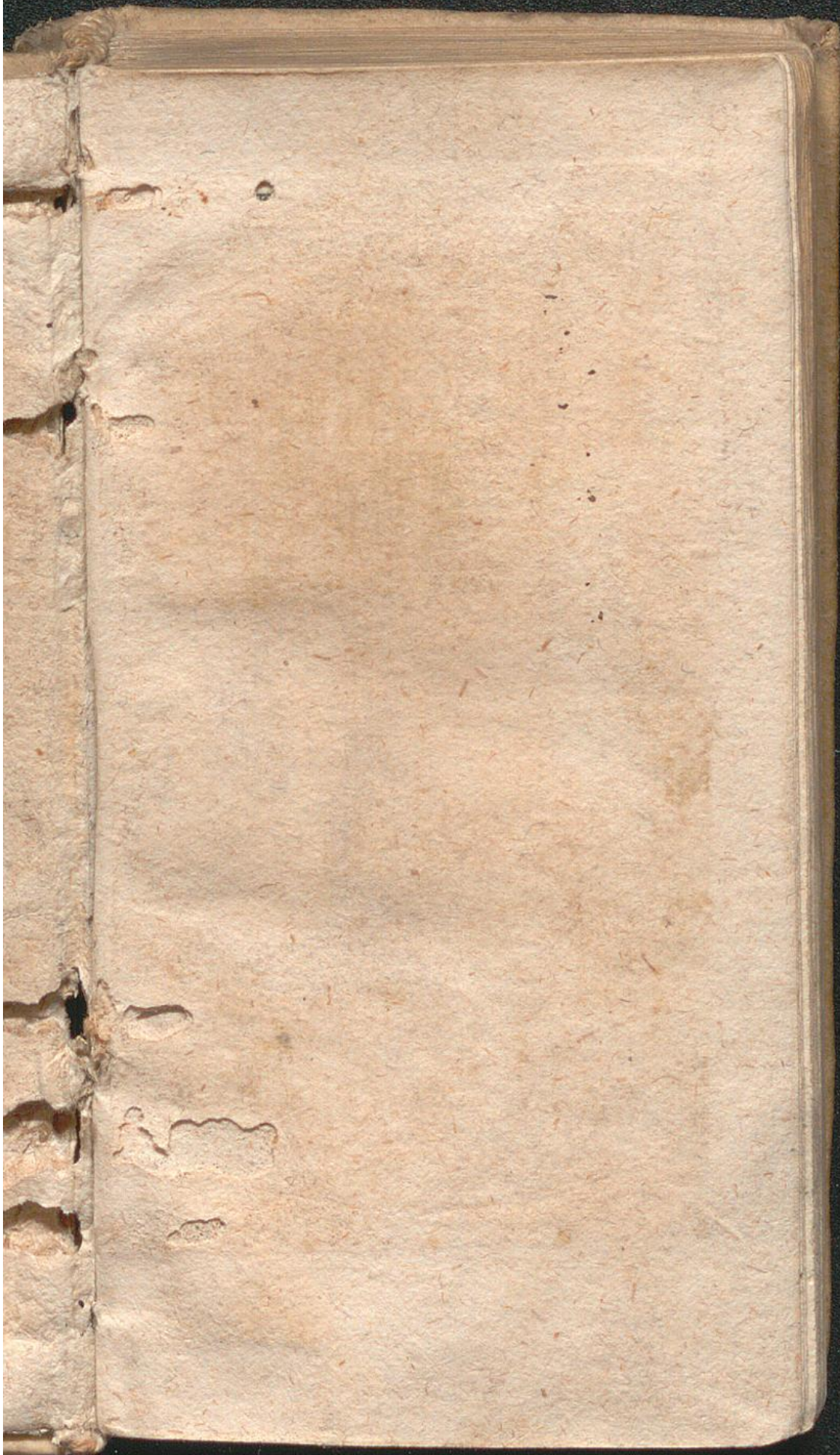
Q.

I.

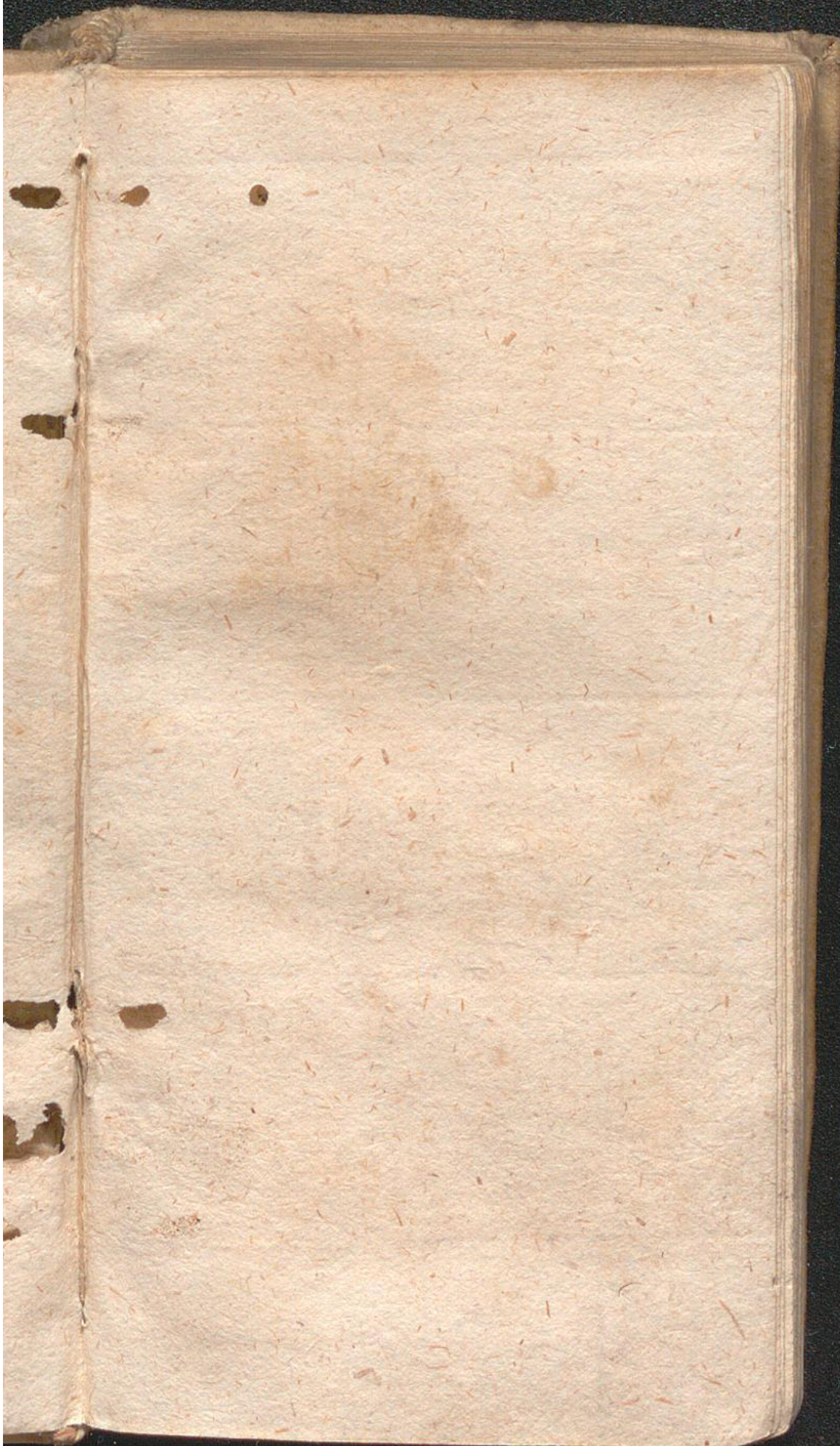
Th. 5124.

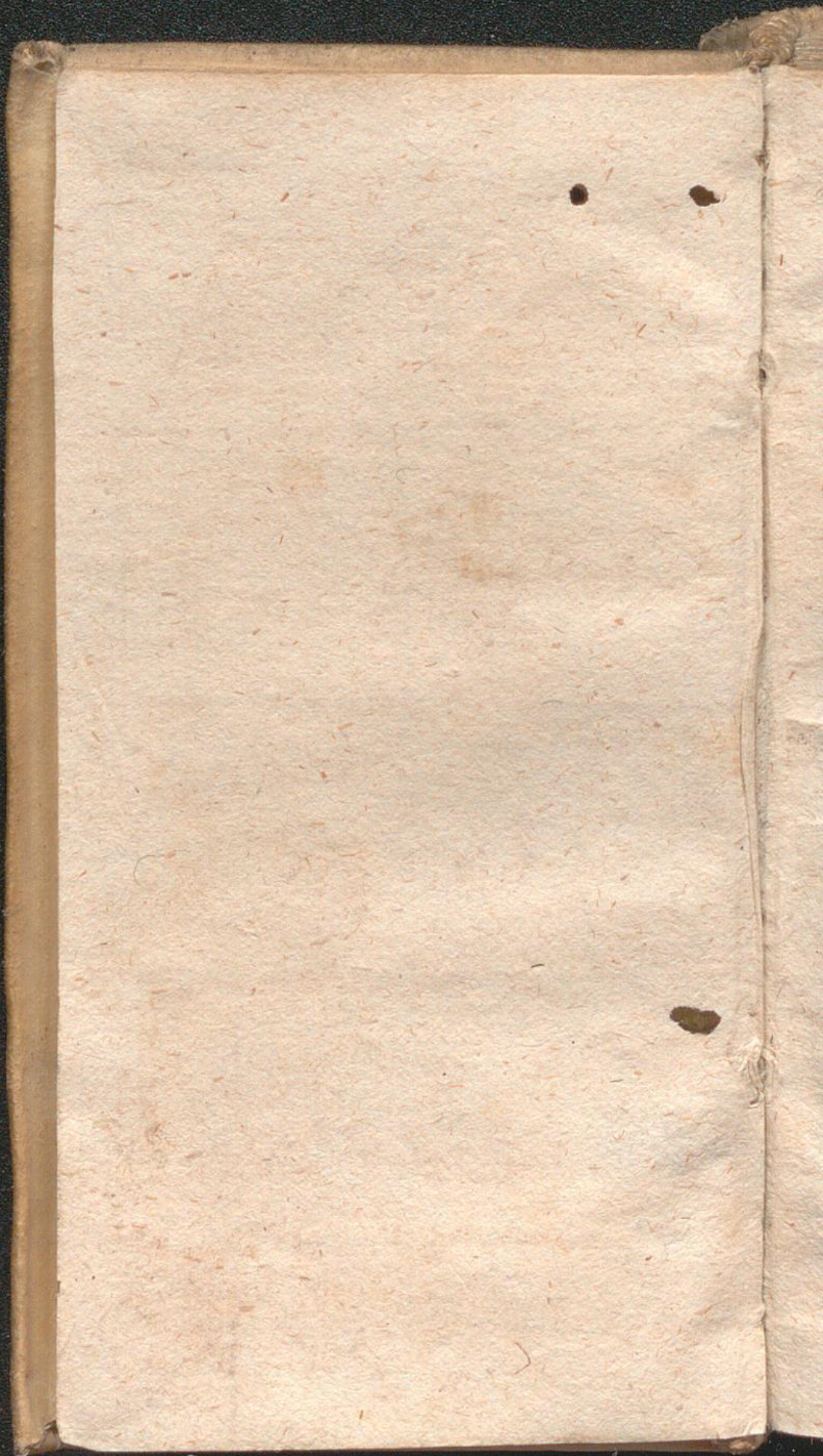
21

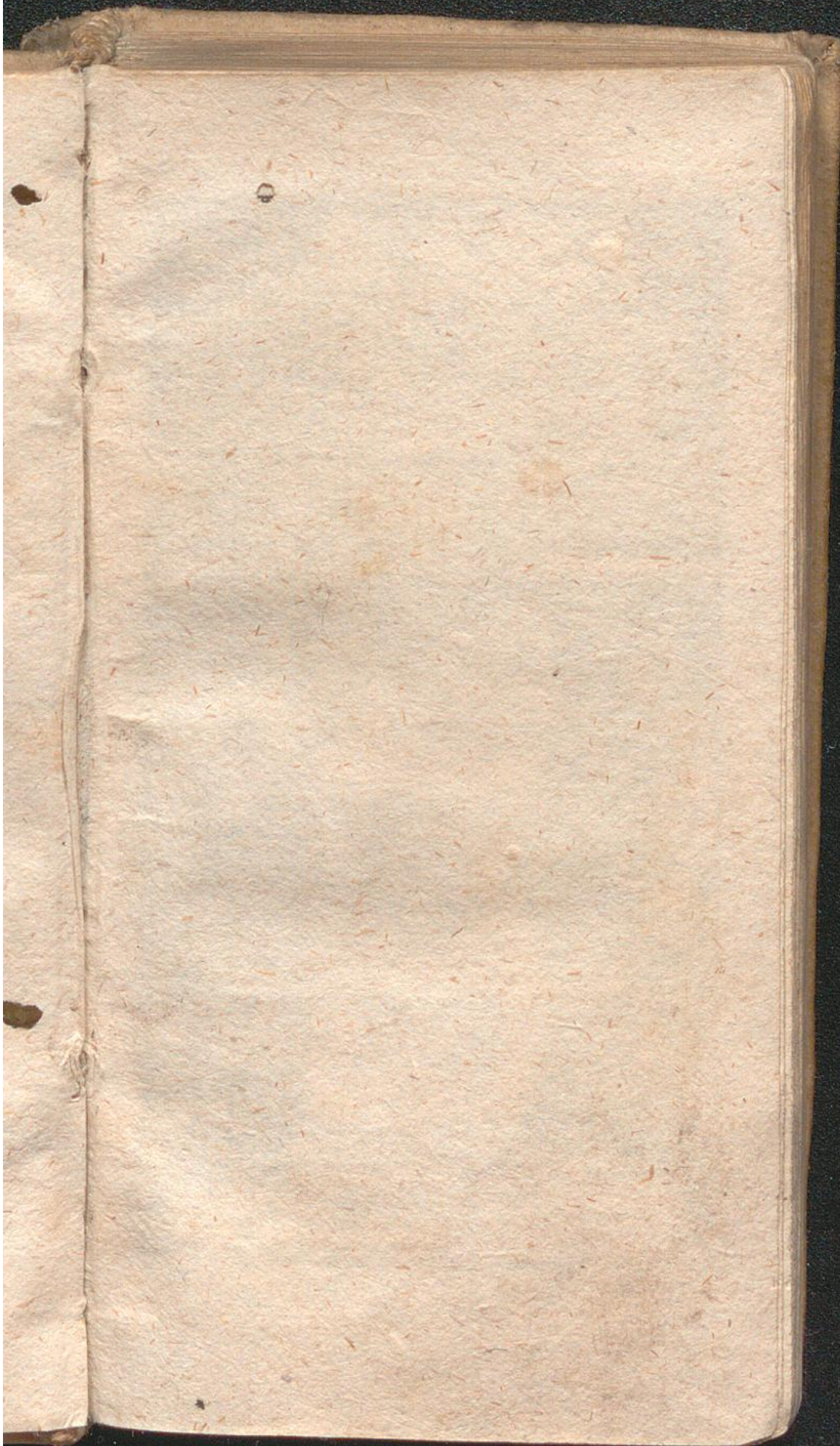
P.

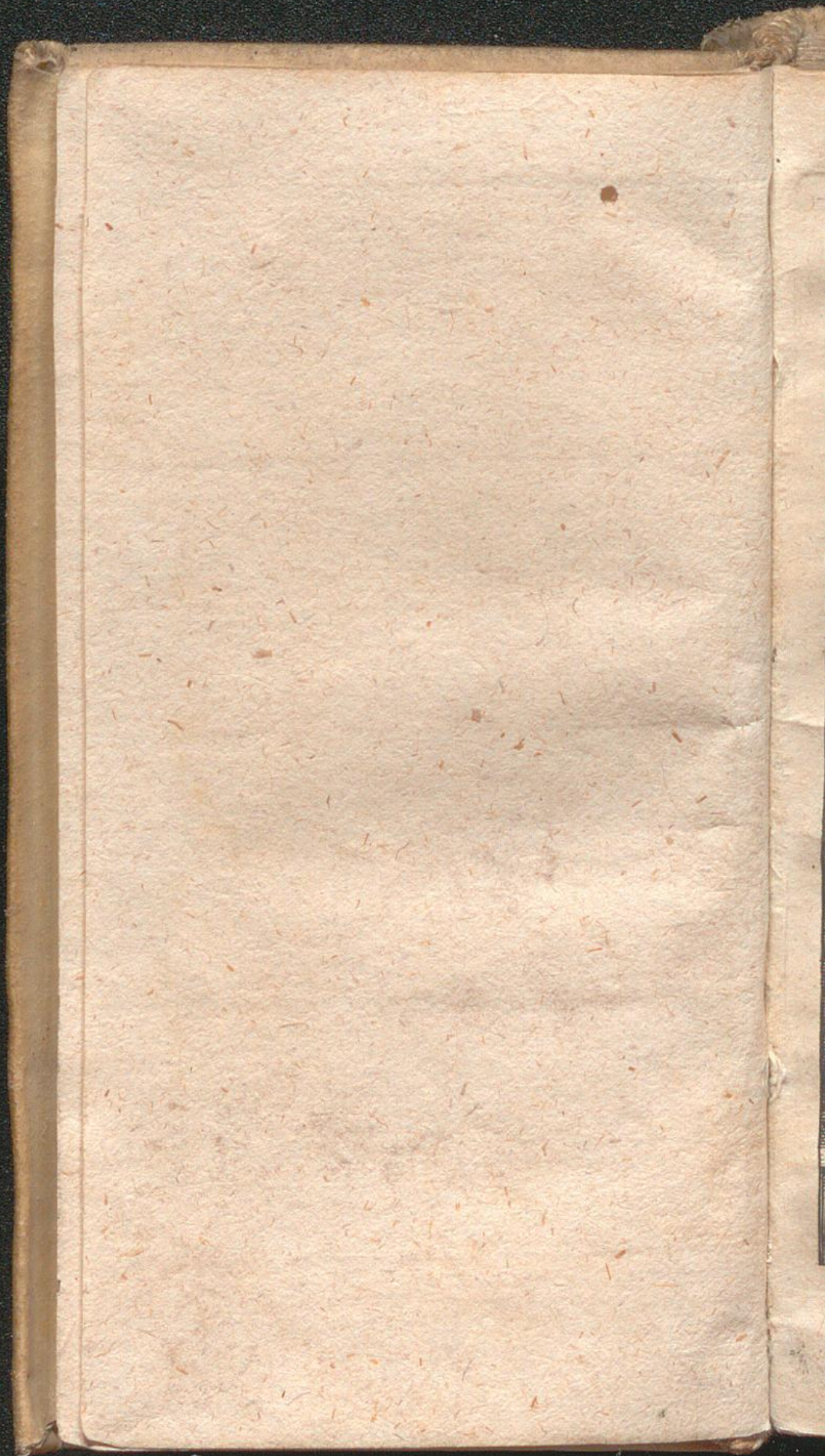

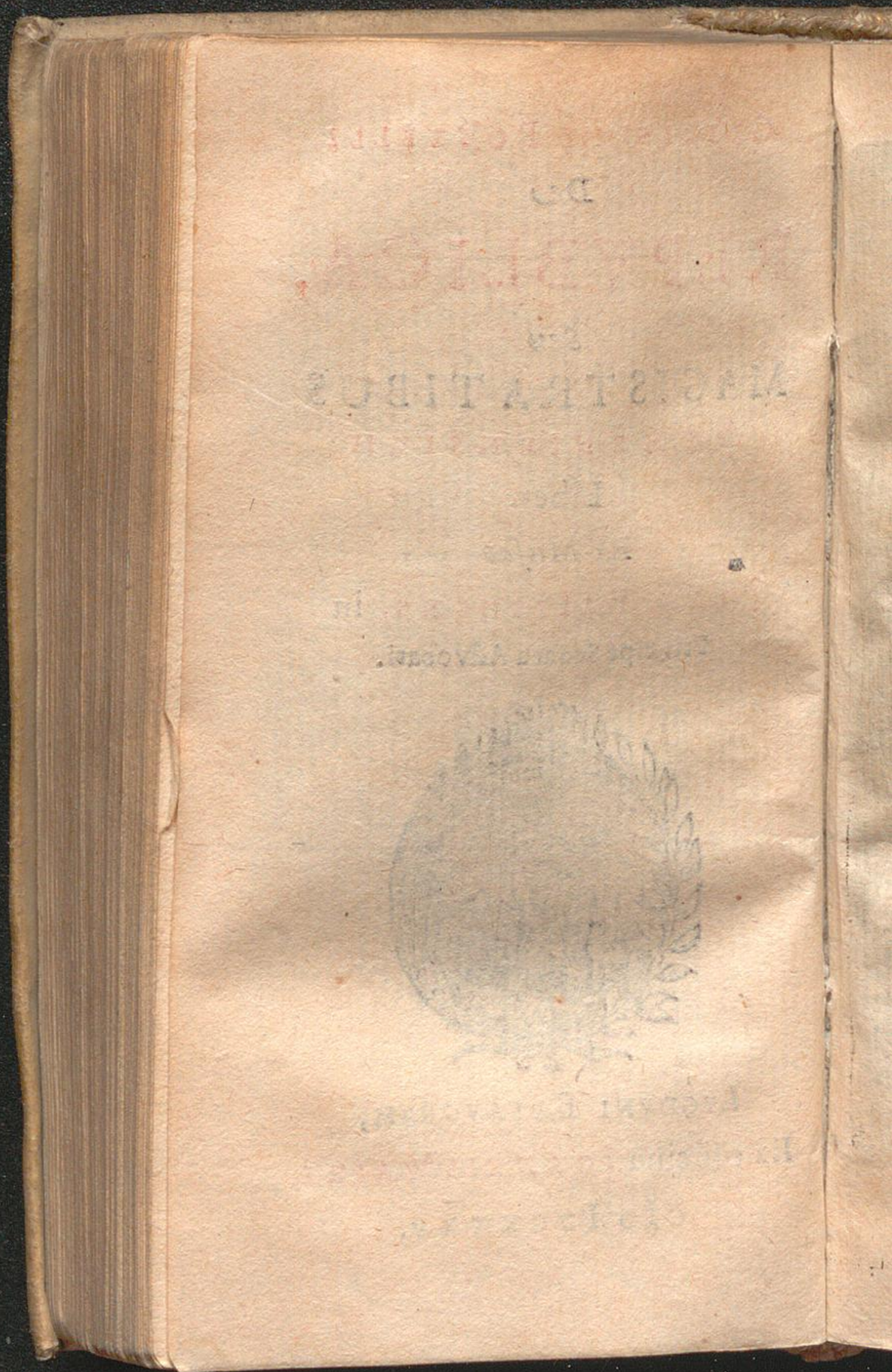
GVILLELMI POSTELLI
De
REPVBLICA,
Sen
MAGISTRATIBUS
ATHENIENSIVM
Liber.

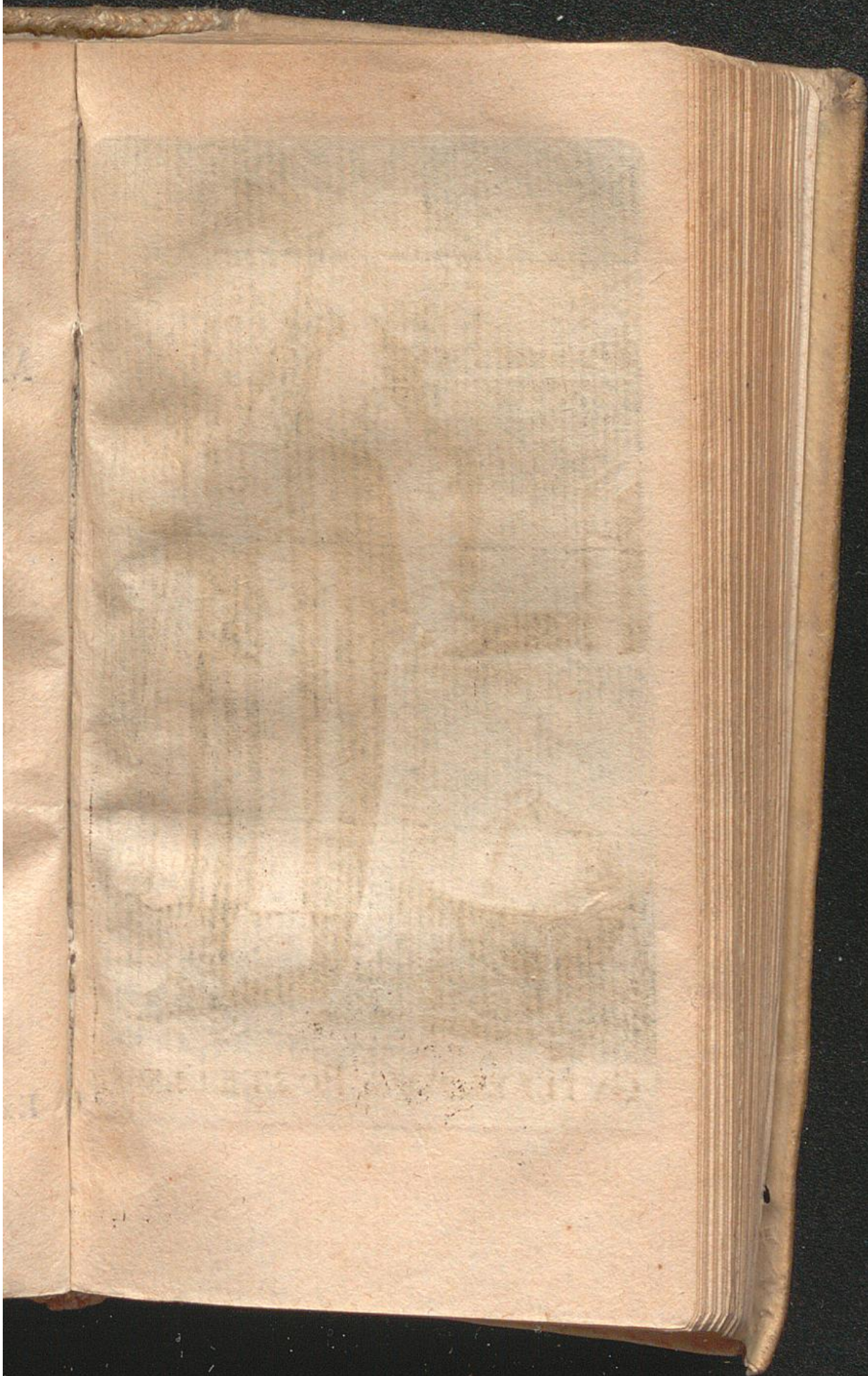
Ex Museo

JOAN. BALESDENS, in
Principe Senatu Advocati.

LYGDVNI BATAVORVM,
Ex officina JOANNIS MAIRE.
cIcIccxxxy.

GUILLELMVS POSTELLVS

5
GVIL. POSTELLI
MATHEMATVM

Et
PEREGRINARVM
Linguarum Regius
Interpres,

GVILLELMO POYETO
Gallia Cancellario

S. P. D.

MULTIS nominibus
sum adductus, Can-
cellarie æquissime, ut
hanc tenuitatis inge-
nioli fœturam, qua (ut parenti-
bus prole) nil mihi in hac vita
charius, nil dulcius esse potest,
tibi dicarem. Primo, ut in amici-
tia hoc parvo quidē, sed magno
labore composito & collecto
A 2 ope-

opere, me tibi respondere ostenderem, qui singulari benevolentia me incogitantem fovere cœperis : ut quum authoris curam susceperis, etiam eius in literis diligentia testimonium habeas. Alterum est, ne ingrati animi notam, qua nil turpius, nil ab humanitate alienius esset debet, desidia, atque tuorum in me meritorum silentio subirem. Tertium, ut meum de magistratibus opus, meo nomine parum fultum, autoritateque destitutum, cum adiret patronum, quo nec autoritate maior, nec prudentia rerumque cognitione ac usu assiduo superior, magistratum vero creandorum emendandorumve nullus peritior, in ipsis autem viros optimos idoneosque deligendo nullus esset exactior : cuius auspiciis & in publicum prodiret, & authoris tenui-

N V N C V P A T O R I A. 7

tenuitatem sarcire atque com-
pensare posset. E diverso vero
dicare tibi iampridem illæ oc-
cupationes vetuerant, quibus
tantum non obrueris. In te
enim quum totius Gallicæ reip.
molem incumbere atque quies-
cere viderem, à te æqui bonique
fontem expeti, dimanare, leges
per te conservari, instaurari, vi-
gere, mille libellos tibi legen-
dos, probandos, & ut sic dicam,
cancellandos, causas innumeras
audiendas, te iudiciis præscribe-
re, te unum afflictis succurrere,
& ut semel finiam, quæcunque
ad æquitatem inter mortales
conservandam faciunt, te ad-
ministrare cernerem: profecto
vehementer terrebar, atque
apud me res eiusmodi perpen-
dens, dicebam: Qui poterit su-
peresse tuis legendis tempus?
oleum & operam perdis. ne in-

A 4 spice-

spicere quidem licebit. delituisse præstiterit. Verum in hoc animi fluctu vicit timorem benemerendi ardor: statuique potius dum ea quæ ab officio meo non abhorrent, persequor, minus opportune me ingerere, quam quiescendo tibi animum in te meum non significare. Animi non parum ad eam rem fecerat Budæus, quo, quandiu vixit, nunquam in hoc summo honorum quo es insignitus cumulo participando carere potuisti: cuius mortis acerbiter ut lachrymis copiosissimis ac continuo mœrore restatus, ita maximum illius nomine favorem eius liberis, patre quidem dignis exhibes, locoque patris es. Auxit & Lazarus Baysius, vir quidem certe omni bonarum doctrinarum cognitione, atque utraque literatura apprime ornatus

N V N C V P A T O R I A. 9

narus, cuius eam ob rem assiduo
convictu & literatis colloquiis
quotidie uteris. Id suavit Chry-
foreus noster, cuius in literis
magnas animi dotes præmio
digno ornandas censuisti, cura-
stique. Nolo hic attingere (quod
me potissimum incitare debe-
bat) quot præclara ingenia eve-
xeris, & contra quot fucata, fa-
voremque atque ambitione nixa,
veluti reip. incommoda ab usu
fori & iudiciorum repuleris.
Taceo quam honorifice de do-
ctis omnibus & probis sentias,
loquare: quod noctes totas,
quum interdiu non liceat, me-
moriâ illam, qua nec Simoni-
des nec Mithridates fuit supe-
rior, in omni disciplinarum ge-
nere ita exerceas, ut facile ipsa-
rum professores vincas, inque
admirationem trahas. Me vero
vehementer permovere debe-

A s bat

bat illa tua sollicitudo qua in nostris salariis nobis representandis, quum aulam ea de re sectarer, usum te sciunt omnes. Debebat præterea (nisi te alio urgentiores curæ raperent quotidie) studium illud tuum, crebraque apud regem commemoratio de trilingui Collegio, communi Regiæ liberalitatis atque in literas animi testimonio, & regionum professorum nomine, ædificando, deque proventu & salario rege digno constituendo. Quum etiam viderem, rem literariam, unicum futuræ virtutis seminarium, abs te veluti à suo fonte pendere, pro manareque ab ea quam de te concepit spe, non tamen me confirmabant ista omnia, nisi Gabriel Boverius Andium pontifex tibi ex sorore nepos, in cuius clientelam etiam me adscriptum voluisti,

NUNCUPATORIA. II

luisti, me pene continuis convitiis omnino egisset diversum: cui sane ut obsequar, præter amicitiam & illius singularis virtus & integritas facit. Mei itaq; magistratus tuum adeunt patrocinium. Meos enim cur etiam non appellem, qui iam totos mille annos ipsis Græcis peculiari opere desiderati, Latinis nunquam visi, à me una & instaurationem & nascendi habent principium? Græca quidem ex quibus verti, antea adscripseram: verum omittere partim ideo fuit consilium, ne eandem sententiam bis percurrere lector cogeretur, neve libri moles duplo excreceret: atque quia Latinis scribebam, visum est tantum Latina è Græcis versa servare. Satis porro sum habiturus, meque maximum operæ precium fecisse credam, si nostra
stra

121 EPIST. NUNCUP.

stra vel semel abste lecta tui
gravissimi acerrimi que iudicii
cenfuram accipient, inque tute-
lam tuam recipientur, atque
clientuli animum de te bene
merendi cupidum tibi signifi-
cabunt. Vale.

IN

IN LIBRUM
De
MAGISTRATIBUS
ATHENIENSIIUM
PRÆFATIO.

PRÆCIPVA antiquo-
rum omnium quicun-
que de rebus humanis
præclare aliquid com-
mentari aut tractare voluerunt,
sententia consuetudoque fuit, ut
antiquitatem ob oculos sibi tan-
quam exemplar proponerent: me-
rito sane rati ea ratione maiorem
diuturnitatem suis adferre operi-
bus. Constat enim nimis crebro
experimento, sine magna illa cum
hominum tum rerum publicarum
disciplina, institutione & exem-
plo, ita infeliciter versatos fuisse
in suis tractationibus, qui anti-
quitatis contempserunt placita, ut
qui

qui in tenebris ea conati sunt opera exequi, quæ lucis potissimum adminiculo absolvuntur. Vnde egregii rerum humanarum auctores & instauratores, ut secula semper proficere ostenderent, ea quæ paucis & simplicissime dicta, scripta, facta ve à maioribus erant, voluerunt aut laudando probandoque extolere, aut addendo amplificare, aut quadam adiuncta diligentia magis illustrare & absolvere. Quam enim una origine olim producti, aut ab illuvionum conflagrationumve periculo servati homines essent: necesse fuit post iustum in primum habitatis locis acceptum incrementum, eamque hominum multitudinem illic natam, cui regio illa nataleque solum alenda impar esset: illam inquam multitudinem in varias traduci colonias: idque diu post suæ originis tempora. Sic vero dispersos homines sensim ita
adoles-

P R Æ F A T I O. 15

adolevisse, ut congressu mutuo, & astutia (qua ab asty, i. civitate dicta est) cultioris vitæ usum paulatim reciperent, credi par est: quum iam scilicet illorum vix nomine famæve noti maiores, conversationis assiduitate vitam induerant docuerantque humaniorem. Conversationem enim & crebrum hominum concursus, omne vel ferocissimum hominum genus reddere mansuetius, nemo facile negaverit, cui recta adsit ratio. Nam quis dubitet quin eadem ratione loquela, artes, ipsaque comparatu difficillima virtus, demum rerum omnium verisimilitudo (quum verum ipsum in occulto mortalibus lateat) summa indagine sensim inter mortales adoleverit, eo modo quo perpetuo sibi constantis natura opera solent lentius consurgere? Porro ubi aliquid incrementi in quodam solo acceperit, iam illam trans-

transplantari contingit, atque ita ad exteros, vel commercio tantum familiares, rerum assiduo usu ab his passim ad alios transeunte, migrare certum est. Quis enim non credat opus fuisse ad leges condendas, & virtutem ob oculos revera ponendam longissimo tempore, quum illam ipsam vitii loco haberi apud multos certum sit, ut contra vitium illius loco substitui, etiam passim vulgare? quum praecipue videat insolitorum facinororum authores, artium instrumentorumque inventores passim celebrari, & mortalium numero eximi, quod scilicet in vita vel artis appendicem reperissent. Inde deorum & falsa persuasionis orta colluvies. Maxime itaque patet secula semper proficere (nisi vis providentia nobis contra humanum iudicium utilissima, bello, fame, peste, aut insolita ruina antiquitatem totam literis & hominum

P R A E F A T I O. 17

minum memoria commendatam
deleat, & superstites principia
quædam humilia agere doceat)
inque dies humana cognitioni
quicquam addi. Quibus rationi-
bus adductus Plato, emendanda-
rum legum summum remedium
scriptum reliquit, si videlicet om-
nibus seculis (quibus vel prastan-
tissimas mortalium corrumpi, ho-
minumque fraude & versutia
inverti certum est) omnium aut
saltem prastantissimarum rerum-
publicarum leges moresque in u-
num conferrentur, ac una virtu-
te duce & arbitra per prudentes
viros ex singulis sumeretur quod
ad mutuam omnium emendatio-
nem faceret, unumq; corpus mor-
bo vacans componeretur: id ea
sententia iudicans, quod proban-
dum susceperam. Res enim eo ma-
gis est vegeta, quo altius egit ra-
dices. Vt igitur illa imitatione
etiam ego aliqua in re prodesse

B

Reipubl.

Reipubl. coner, volui è priscorum
 monumentis erutam praestantis-
 simam rerumpublicarum imagi-
 nem Atheniensium politiam in
 manus hominum dare: cuius etsi
 exacta comparatio cum nostra
 propter diversam monarchia &
 democratia administrationem fie-
 ri non poterit, spero tamen futu-
 rum ut hinc aliquod remedium
 ad eius emendationem desumere
 possit. Atque non tantum leges
 Atheniensium à Romanis expeti-
 tas fuisse me ostensurum spero, sed
 & divisionis populi, & magistra-
 tum exempla inde sumpta claris-
 simis argumentis me demonstra-
 turum confido. Quia vero exem-
 plis res humana ut sentit Plato,
 aut conservantur, aut instauran-
 tur: non tantum comparatione re-
 rum nostrarum sum usus, verum
 Romanae, quandoque Venetae, non
 raro Turcicae, quas ipsis in locis di-
 ligentissime perspectas habui, com-
 para-

P R A E F A T I O. 19

parationes adducere visum est:
 alioquin Turcicam diligenter lin-
 gua Gallica conscriptam, Francis-
 co Valesio Galliarum regi prestan-
 tissimo, & Margareta illius sorori
 dicavi duobus libris: in quorum
 primo quæ ad religionis persuasio-
 nem & ceremonias attinent, ad-
 que iurisdictionem: in secundo, de
 magistratibus & regio censu ad
 minima usque tractavi. Roma-
 nam & Venetam non pauci scri-
 ptam reliquere. Hac nostra si mi-
 nus absolute tractata prodierit,
 nemo æquus alieni laboris æstima-
 tor mirabitur, quum ire per ex-
 tentum huiusmodi funem primus
 tentaverim, remque deperditam
 pene ab inferis revocaverim. Ad-
 ductus porro sum in hanc tra-
 ctationem, librorum quos de ea
 inter ceteras respublicas scripse-
 rat Aristoteles, desyderio, quum
 nil eius operis præter crebras apud
 varios authores citationes exta-

re iam ante mille annos compe-
ri. Vnde non ex ipso authore,
prater pauca, sed ex Demosthe-
ne, Æschine, Isocrate, Libanio,
Vlpiano Demosthenis interprete,
Polybio, Plutarcho, Harpocratio-
ne, & eius notæ authoribus
visum est Latinis potius male
latine tradere, quam tanta mea
diligentia fraudare cui sum na-
tus rempublicam unica minus
tersa dictionis compositæve ora-
tionis opinione. Per me igitur
præstantissimam reipublicæ spe-
ciem, operis præstantissimi in-
staurationem, accipient litera-
rum Græcarum candidati, qui-
bus ista scribimus: ex qua non
parvam lucem accessuram eius
linguæ difficultati spero. Nullum
enim antiquitatis monumentum
potest exacte cognoscere, qui reip.
administrationis partes non co-
gnoverit. Sed de populo dicere ag-
gredior.

G V I L-

21
GVILLELMI POSTELLI

De

REPVBLICA,

Sen

MAGISTRATIBUS

ATHENIENSIVM

Liber.

Ex Museo

JOAN. BALESDENS,
in Principe Senatu Advocati.

C A P. I.

De Populi Divisione.

THENIENSES, qui
& αὐτόχθονες, id est
indigenæ nuncupari
altius referendæ ori-
ginis gratia gaudebant, tribus
B 3 distin-

distinctos fuisse nominibus,
 scriptum non pauci reliquerunt.
 Inter illos enim erant *ἐὺ πᾶσι δῶν*,
γεωμόγει, δαμίογει. Primo no-
 bilitas, ut Romæ patrici, appel-
 lari volebat. Geomori erant ru-
 stici, ita dicti, quod illis iampri-
 dem pars aliqua agri Attici ad-
 colendum cessisset. Artifices, qui
 artes mechanicas & mercimo-
 nia in urbe exercebant, tertio
 vocabulo vocari solebant. Si-
 gnificabat & demiurgi vox,
 præter sellularios, & eos qui vi-
 lioribus artibus victum sibi pa-
 rabant, etiam id munus quod
 Romani Publicanum vocant.
 Iis qui erant aut ætate aut hono-
 ribus maiores, inter cæteros di-
 cebantur demogerontes, quasi
 Senatores, quibus à popularibus
 præcipue summa deferebatur
 authoritas. Primum alioqui no-
 mē *ἀνὸς πόλεως* non populi fundi
 aut civitate donati fuit, sed illo-
 rum

rum quorum maiores commu-
ni omnium consensu tantum
Athenis vixisse, nec aliunde ori-
ginem traxisse assererentur. Am-
bitionis itaq; illius gratia *δημο-
κραται* vocabantur populi fun-
di. Qui autem ex tribus unius
parte tertia (quæ quot essent,
statim aperiam) *ὀμοζαλανταί*, id
est (si verbum licebit fingere)
collactanei dicti sunt. Suprema
literarum memoria illa nomina
servavere, donec sibi factionum
nomina, unde pestis deterrima
& rerum publ. & popularium
oritur, sibi fecere, quo tempore
adhuc *ἰφετῶν* magistratum à
Dracone primo Athenis legis-
latore institutorum oligarchia
regebantur. Erant vero hæc
nomina, *πρόβιοι*, *ἀντιπρόβιοι*, *πᾶ-
ραλοι*, *ἐντιμόεροι*. Illi ut soli-
diores in reipub. opibus fave-
bant oligarchiæ, paucorum vi-
delicet potentia: diacrii popu-
larem

larem flagitabant administra-
tionem, iniquo animo poten-
tiores in republica primas par-
tes obtinere ferentes. parari pro
rerum fluctu modo huic, modo
alteri factionis parti studentes,
sibi & aliis viam ad libertatem
impeditam reddebant. Interim
omnis iniuriæ fluctus in miseros
hectemorios redundabat. Erant
enim ita appellati tenuiori for-
tuna homines, quod potentio-
rum tyrannidi sextam suarum
rerum partem quotannis pende-
re cogerentur. Fiebat itaque
(quod semper in simili rerum
statu evenit) ut summum ius
summa esset iniuria (ut in parte
corporis male affecta solent aut
vitiosi aut nimii humores in-
cumbendo dolorem augere) in
miserorum civium & favoribus
destitutorum caput procumbens.
Ut autem cognosci possit, & ve-
lut ob oculos poni populus A-
thenien-

ATHENIENSIVM. 25

theniensis : ut præterea constet
quam vigili cura, quamque acri
magistratum ingenio ad illum
in officio retinendum opus fue-
rit, visum est illius ingenium ex
Polybii libro sexto depingere.
Fuit (ait) populus Atheniensis
perpetuo navibus navarcho de-
stitutis similis. Quum enim in
ipsis aut propter hostium terro-
rem, aut hyemis sævitiam, ani-
mi affectus classiariis imperave-
rit esse animo simul concordi,
atque parere navarcho, tunc fit
ab ipsis nautis officium diligen-
tissime : sin quadam securitate
semel inceperint duces contem-
nere, ac invicem movere sedi-
tiones (ob id scilicet quod sunt
diversa omnes sententia) tunc
his adhuc navigare cupienti-
bus, illis portum petere guber-
natorem cogentibus, deformis
quædam rerum facies intuenti-
bus apparet ob seditionem &

B s lit em

litrem inter illos obortam, his
 scilicet rudentes ac vela contra-
 here, illis è diverso laxare vo-
 lentibus: sociis vero & naviga-
 tionis consortibus ingens im-
 minet periculum. Unde non
 raro ubi magnas pelagi procel-
 las atque hyemes sævissimas ef-
 fugere, in ipso portu impingunt,
 atque adeo prope ipsam terram
 naufragium faciunt. Quod sane
 iam sæpius reipub. Athenien-
 sium contigit. Superatis enim
 maximis gravissimisque pericu-
 lis, quum propter populi, tum
 propter magistratuum ducum-
 que virtutem, in facillimis, nul-
 lique adversæ fortunæ rebus ob-
 noxiis temere est periclitata.
 Quamobrem de hac amplius
 dicere non licet, in qua, turba
 rerum summam habet, quodam
 irrationabili impetu illo animi
 libidine conducto & instructo,
 ardore & vehementia impulsio.
 Hactē-

Haec ille. Qui res illorum aliquando perspexerit, appositam admodum comparationem Polybium scripsisse videbit. Verum ad motus factionum reprimendos est redeundum. Illi certe ob tam diversas partes & sententias non poterant aliter quam monarchia, aut uno capite, quod tam disparia regeret membra, componi. Omnium ergo consensu, & praecipue popularium, ob vitae insignem integritatem, quodque gravationi populari nunquam consensisset, Solon est ad hoc munus delectus: quam provinciam periculi plenam, ancipitisque exitus, homo integerrimus suscipere his verbis renuit. Dum tyrannidem in patriam exercere refugio, dum vim mortalium nemini infero, quum laedere quod mihi aut minuire possit honorem, nil admisi, sic videor mihi facile omnibus

bus absque tyrannide superior.
hæc Plutarchus. Quum vero
rideretur à multis quod illam
renuisset dignitatem, quam ple-
rique favore, precibus, atque
amplissimis muneribus ambi-
rent, subiunxit:

Οὐκ ἔφη σόλων βαδύφρων ἐδὲ
βελείης ἀνὴρ.

Εἴθ' ἄλ' αὖθις θεὸς διδόντω, αὐτὸς
ἐκ ἐδέξατο.

Πειθόμενός δ' ἄγρ' ἀγαθούς,
ὅς κ' ἔπαυσε μέγα δίκτυον.

Θυμῷ δ' ἁμαρτῶν καὶ φρενῶν
ἀποσφαλεῖς.

Non est Solon magna prudentia
aut consilio homo. bona enim
Deus quum dedisset, is non ac-
cepit: intuensque, & prædam
miratus, non traxit ampla præda
refertum rete, animi & mentis
inops. Quanvis tamen monar-
chiam recusarit, noluit despera-
tæ pleneque deploratæ reipub.
deesse: verum, qua arte valebar
pluri-

plurimum, consilio prudentia-
 que illam levavit, primumque
 ἀσάχθων, id est oneris quo te-
 nuiores à potentioribus preme-
 bantur, excussionem excogita-
 vit. vox illa ἐκ τοῦ ἀσάχθου,
 id est ab excutiendo onere dicta
 est. Per eam æs alienum à pau-
 peribus ad oppignerata usque
 servituti corpora factum, disso-
 lutum est. Sanxit vero ne lice-
 ret ulli ob usuras ius in corpus
 habere. Multi credunt illam
 ἀσάχθων fuisse debitorum
 omnium recisionem. unde illi
 quibuscum legem illam ante-
 quam promulgaretur commu-
 nicasset, dicti sunt ἀσάχθων,
 id est æris alieni recisores, quod
 maximum fecerant à quo de le-
 ge sancienda audiverant. Ha-
 buere vero id nominis, quod
 nulli amplius fecissent, quodque
 in legis & creditorum fraudem.
 Volunt alij, ut tenuiori fortuna
 ho-

homines possent ære alieno liberari, auxisse per sisachthian pecuniæ percussæ precium; ut quod antea septuaginta drachmis mutabatur, idem centum minis postea æstimaretur: & secundum vetustam rationem persolverent. At neutra ratione videtur per se sine altera tolerabilis. fuisset enim *ἀφαιρησις*, id est alieni æris recisio, creditoribus tam ingrata, quàm grata & optanda pauperibus: unde illud non extinguere sed alere incendium fuisset. Incrementum vero minarum adiectarum non potuisset satis esse tenuioribus ad persolvendum. unde utrumque una instituisse credi par est, ut divitibus cresceret, quod à pauperibus recuperare per legem non poterant. Ipse vero primum ut legem à se incipere cæteris legislatoribus ostenderet, de suo sex talenta auri, quæ quadragintaquinque

quinque millia aureorum nostratum proxime reddunt, remisit. Sub ipso autem rerum innovandarum tempore (solet enim omnis mutatio vel utilissima, ægre admitti) lex lata non statim placuit (divites enim secum inique actum contendebant: pauperes Attici agri more Laconico expectabant) tempore tamen procedente, & perspecta pace ex sanctione comparata, usque adeo omnium est iudicio probata, ut sacra instituerent si-
fachthiæ nomine. Paulatim ergo compositis rebus, cavendum more medici optimi statuit, ne rursus in eandem calamitatem incideret, compositis singulis pro cuiusque dignitate membris. Primum itaque populi censum æstimandum duxit, ut quisque pro suarum facultatum modo (si adesset vitæ innocentia) dignitatem in Rep. assequi posset,
nul-

nulla habita plebeii aut patricii
 ratione : id tamen præcavendo,
 ne ulli potentiorum qui tunc in
 magistratu essent , invito se ab-
 dicare liceret. Facile itaque hoc
 temperamento summos imis
 coniunxit, & ediverſo. nec enim
 antea licebat plebeio magistra-
 tum administrare. Quatuor er-
 go ex census ratione , populi
 partes fecit, *πενταγοσιονεδίμνη*,
ἑξαγίτες, vel *τρίανθοσιονεδίμνη*,
ἑδύιτες, & *διήτες*. Modiis quin-
 gentis censebantur primæ di-
 gnitatis. Modium vero de solo
 in quo possis modium ferere,
 dici Varro his verbis ait : Iuge-
 rum , quod quadratos duos
 actus habet. Actus quadratus,
 qui & latus est pedes 120 , lon-
 gus totidem: is modius & mina
 latine dicitur. Medimna Cicero
 vocare solet, quorum in quoli-
 bet feri ut mensura Parisiorum
 sex modii solent. Is erat primus
 census

census. hi erant post senatorii
ordinis viros primo in honore.
Patricii autem solebant in *ἐπισημοὶ*
ἐπιμαρτυροί eligi antequam Ario-
pagiticus senatus à Solone insti-
tueretur. Munus pentacosio-
medimnorum erat, quum urge-
bat necessitas, aliquid reipubli-
cæ conferre pro rerum usu: quos
statim sequebantur eodem in-
munere secundi, trecentis censi
modiis, dicti *ἑπτακισίοι*, quod &
equos domi per facultates alere
possent, & tempore belli *ἑπτακισίοι*
ἀνδρα persolvere, id est quantum
homini & equo in annum alen-
do sat esset. Bini idem *ἑκατόντα*,
quasi dicas mutuo iuncti, quia
per facultates unus non poterat,
præstare solebant. unus itaque
illorum censebatur circiter 150.
medimnis. Aristoteles in Solo-
nis institutis, quæ in Politico-
rum libris describit, horum non
meminit. Opificum, cerdonum,

C

pro-

proletariorumque loco erant
 θῆς, nec aliud reip. pendebant
 quam numulum, qui ab illis
 θῆς vocabatur. Fuisse vero
 proletariorum, vocis arguit ra-
 tio. Nam θῆς prisco pro ποιή-
 σθαι, id est faciam, edam, dice-
 bant: unde ποιδε ποιήσας, id est,
 prolis procreatores sunt dicti.
 θῆς alioqui significatio, mer-
 cenariorum nomen est. Nullum
 ius illis assequendi magistratus
 erat, quandiu census tenuitas
 eos in infimo contineret ordine.
 Hoc itaque pacto Solon consti-
 tutis veluti in certamine ad
 quos singuli contenderent fini-
 bus, morbo laborantem rep.
 reddidit sanam. Ut enim natura
 sapientissima magistra, quum
 videt aliquid à se compositum
 ita vehementer omnes intende-
 re nervos, ut loco fœlicitatis &
 boni, ad quod omnia tendunt,
 sibi infœlicitatem suapte inge-
 nio

nio comparet, aut illud idem
 partium simul agentium inæ-
 qualitate sese conficere: sapien-
 tissima inquam traducit aut rem
 aut rei partem vitio intentam
 ad aliquod institutum, ubi reli-
 cta prisca contentione adolescat
 finem consequendo proposi-
 tum: sic sapienti legum instaura-
 tori est faciendum: qua potissi-
 mum industria usus est Solon.
 Ut vero probandarum legum
 fieret maior potestas, imponens
 & patriciis & plebeiis illis, dum
 pollicetur tabularum stabilita-
 tem, his Attici agri ex æquo, ut
 dixi, divisionem, omnium con-
 sensu, antequam rogaretur lex,
 probata, utrisq; imposuit: quod
 suo maximo bono esse cum om-
 nes cognovissent, usque adeo
 gratam habuere, ut sacrorum
 memoria illam consecrarent
 immortalitati. quibus composi-
 tis, ubi omnia ex animi senten-

36 DE REPUBLICA
tia evenisse vidit, protulit hæc
carmina:

Δήμῳ μὲν γὰρ ἔδωκε τόσον κράτος
ὅσον ἱκανῆς,
Τιμῆς ἔτ' ἀφελῶν ἔτ' ἐποριζά-
μην.

Οἱ δ' εἶχον δυνάμιν καὶ χρημάτων
ἥσαν ἀγνοῖ,
Καὶ τοῖς ἐφρασάμενος μηδὲν ἀφῆκε
ἔχεν.

Ἔτιν δ' ἀμφιβαλὼν κρατερόν σά-
κος ἀμφοτέρωσι
Νικῶν δ' ὅκ' εἶας' ἐδιδέξσε ἀδί-
κως.

Nunc populo quantum satis est,
permissa potestas,
Detractus nulli est, estve nega-
tus honos.

Viribus atque opibus qui nomina
clara ferebant,

Hos vetui & tennes quæ minus
aqua pati.

Me obiiciens scuti in morem, quod
servet utrosque;

Neu-

*Neutra permisi vincere parte
nefas.*

CAP. II.

*De tribubus, & alijs populi
patribus.*

RESTITUTA populo pa-
ce, nobis de tribubus dicē-
dum altius repetita origine vi-
derur. Solent fere omnes popu-
li, nationes, urbesque, ut inquit
Livius, suas consecrare origi-
nes, à claris scilicet hominibus,
aut ab illis quos rudis & rerum
ignara vetustas, mundique
adolescentia in deorum repo-
suit numerum, nomina sibi im-
ponentes. ita alii Iovem (cuius
vocabulum ex veteris testa-
menti vocabulo יהוה factum
ab ethnicis est) Martem alii,
Mercurium, Pallada, Vulca-
num, & huiusmodi portentosa
deorum vitio nobilium mon-
stra, ad maiorem virtutis & an-
tiqui-

tiquitatis opinionem, suarum urbium aut gentis authores, instauratores vendicant. Athenienses ergo quum non viderentur sibi satis una αἰθρῶν, id est, Palladenobiles, variis etiam sui populi partibus, quas tribus dicunt, nomina ab eponymis dedere. Erant vero ἥρωες, heroës, primi scilicet illi quos suprema hominum memoria noverat, qui virtutis ergo statuas Athenis habebat, habuerantve in eo Athenarum loco qui non longe à buleuterio quingentorum virorum erat: ut illis statuis tam virtutis per memoriam præmium illis referri cognosceretur, quam incitarentur omnes his exemplis ad virtutem. Primum itaque fuere quatuor tribus. Una à Cecrope prisco (nam si Pausaniæ credimus, fuere duo) dicta Cecropis est: altera αἰνέουσαν, id est, indi-

ATHENIENSIVM. 39

indigena peculiari gentis vocabulo. Tertiā Actæus ἀκταίου dixit. Quartæ à maris vicinia nomen fuit παραλία. quibus vocibus antiquatis, Cranaus quatuor diversas indidit, Cranaia à se, Atthida, Diacrin & Mesogæan. Altera vocabulo gentis, Diacris à summo loco urbis (sunt enim Athenæ in colle sitæ) Mesogæa à media parte vocata est. Ut autem mater adulterium tegeret, Iovem patrē habuisse creditus est Erichthonius: qui ut patrī falso credito gratiam referre simularet, abrogatis his, à diis vocabulo imposuit quatuor. Διόδοι itaque primam à Iove dixit, alteram Ἀθηναϊάδοι à Minerva, sequentem Ἡφαιστίαδοι à Vulcano illic summopere coli solito nominavit: quartæ à Neptuno ποσειδονίας nomen fuit. Inde unaquaque harum in tres partes (quas ita

à tribus, non à tribuendo ut putant dictas novimus) divisa, numerus ad 12. pervenit. Nomen Græcum est, etymi argumento. *τρίτῳ* enim vocant *τρίτῳ* *τρίτῳ*, id est, à tribus, ut Latini primum etiam à ternaria populi partitione in Tatiensem, Lucerem, & Rhamnensem facta. Hæ duodecim partes tertix duravere ad tempora usque Alcæonis 660. annis, aut circiter. Iste oraculi Apollinis responso 10. tribus à principibus qui ante illum regnaverant maiori fama, nominavit. Cecropis à Cecrope, Erechtheis ab Erechthæo dicta, Ægeis, Pandionis, Acamantis, Leontis, Oeneis, Hippothoontis, Antiochis, Æātis: quibus adiectæ sunt Antigonias & Demetrias, ut 12. numerum complerent: quæ ipsæ singulæ (ut pridem quatuor) in tres partes divisæ reddebant sex & tri-

& triginta tribuum numerum:
 quas Romani una minus sunt
 imitati. Vnde patet non tantum
 legum, sed & divisionis populi
 Attici exemplo usos fuisse. Ista
 quam magni sint momenti, in
 rebus reipub. Atticæ perpen-
 dendis postea videbitur. A qui-
 bus porro principibus, tribus
 nomina sumpsisent, illi 12. epo-
 nymi dicebantur, quos nescio
 an vocet duodecim Athenien-
 sium deos Herodotus in Erato,
 quoniam idem author quum
 aliquot nomina illorum ibidem
 adscripsisset, in Euterpe ait 12.
 deos primum in Ægypto cul-
 tos, indeque in Italiam porta-
 tos, habuisse Pisis aram com-
 munem, quæ *ἡ δώδεκα θεῶν βῶμος*,
 id est, XII. deorum ara voca-
 batur. Reges vero deos vocari,
 quod aut regnarent quadā equi-
 tate, aut aliquando regnavis-
 sent, mihi præter copiosam am-
 plissi-

42 DE REPUBLICA

plissimamque tam Græcæ quam barbaræ historiæ fidem author est primo Politicorum Aristoteles. Unde & deos & reges potuisse vocari constat, & illos xxi. deos fuisse. xii. Ægyptos advectos, totidemque Atticæ reges. Pausanias in Atticis ubi de Eponymis dicit se adferre sententiam Herodoti de illis, tamen longe diversis nominibus & summa ab illo id facit. Pauciores enim 12. adfert, iisque Attalum, Ptolemæum, atque Hadrianum cuius tempore scribebat, addit. usque adeo gloriæ ardor, & popularium blandimenta valebant, valentque, ubi in aliquam opinionis partem procubuit ambitio. Sed de Eponymo magistratu suo loco. Cognito populo, illiusque partibus explicatis, nunc ad magistratuum narrationem est veniendum.

CAP.

Quomodo eligerentur magistratus Athenis.

TRIPLEX fuit eligendorum magistratuum ratio: fors, popolare suffragium, stemmatum claritas. Primam rationem Græci κληρον, alteram κληρονομίαν, id est, manuum extensionem (quæ in sublime à populo dum aliquem probaret, fieri solebat) tertiam ἀγίαν vocant, id est, electionem. Sorte sortitione deligebantur in eo loco quem Græci eam ob rem κληρονομήιον dicunt, quicumque iudicandi fungerentur officio: quomodo dux & singuli fere magistratus Venerorum eligi solent. Illam vero rationem amplissime suo loco tradam. Senatus ille qui Athenis ita eligebatur, ἰβυλλή τῶν πρυτανιστῶν, id est, confiliorum P. virum dici solebat.

Popu-

Populari suffragio duces, tribuni militum, rei bellicæ & maritimæ præfecti suo munere fungebantur. Quibus suum munus concedebat propter opes & nobilitatem electio, illi erant ~~χορηγοί~~, id est, Choragi in ludis sacris & sacrificiis: quo in munere liberalitatem summam exercebant, impensas proprio ære & facultatibus suppeditantes. Hierant numero x. quo in honore se fuisse Demosthenes in oratione adversus Mediā ostendit. His tribus generibus omnia reipubl. vincula constare abunde patet. Ab iniuriis enim domesticis, vicinorum, exterorumque, ius dicendo iudices defendunt, fines conservat & auger miles, religio expiat animos. Nunc quo se ordine singulæ dignitates offerent eas describam, ab Ariopagitis exordium du-
cendo.

CAP.

De Ariopagitarum Senatu.

ET literarum omnium memoria, & sua æquitate severitateque longe celeberrimus est habitus senatus Ariopagiticus, quem Graii *τὸ ἐν ἀρείῳ πάγῳ τῶν ἀρχοπαχὶ τῶν βελῶν* appellant. Ut maximo honore erat, ita numero civium non parvo quanvis incerto constabat. Incertus numerus inde procedebat, quod ex novem Thesmothetis, de quibus suo loco, solerent in eum ordinem annuo magistratu statim defuncti, redita totius anteactæ vitæ apud Logistas ratione, quidā cooptrari. Accessuri Logistæ, qui à publicis rationibus magistratus erāt, nomen præconi edebant, proclamareque his verbis iubebant: Quis vult talem tali & tali functum magistratu de anteactæ vitæ

vitæ accusare facinoribus? Qua
proclamatione quivis, modo
probando esset, accusator ad-
mittebatur. verum ista in Logi-
stis melius. Illa severa quidem
certe admodum ratio paucos
reperiebat usque adeo omni no-
ta carentes, ut innocentia freti
augerent eum ordinem. Qui vel
fordium (quæ res alioqui ple-
risque satis familiaris videtur,
cum si ad victus rationem mu-
nerum illa receptio pertineat,
iudicibus lege sit permessa) vel
favoris vel admissi criminis notã
injustam semel habuisse proba-
tur, is nunquã in tam inviolabi-
le consortium admittebatur. Et
ne ullus fraudi locus relinque-
retur, sub dio palam præsentem-
que populi totius corona illa
ratio coram senatu putabatur.
Quotannis itaque illa ipsa ex
Thesmothetis plures eximens,
& numerum relinquebat incer-
rum,

ATHENIENSIVM. 47
tum, & deteriora in hac mortali-
tate longe melioribus superio-
ra esse ostendebat. Lectus ille or-
do ac institutus à Solone anti-
quata *ἰσχυρῶς* severitate legitur.
Erant enim ante Solonis insti-
tuta *στ. Εφητæ*, id est, præfecti,
qui de capitalibus causis ac fur-
tis sententiam (quod ante illos
regis fuerat officium) ferebant.
Istorum ergo nomine Solon
præsentem senatum constituit,
summæ in Rep. authoritatis: qui
non solum de capitalibus causis
ius dicebat, verum de quibuscum-
bet gravioribus, nō secus quam
olim iudicum decuriæ sortito
& subsortito à prætore apud
Romanos delectæ: & hodie in
Gallia primum de criminalibus
supprætores, secundo de vi illa-
ta: ac supremus in summis curiis
senatus tam primum quam ex
provocatione cognoscit. Quum
vero causæ postulabat gravitas,
Ario-

Ariopagitis addebantur ex cæteris magistratibus non pauci veluti subadiuvæ, quemadmodum in delegatis à supremo senatu causis hodie fieri est in usu. Si magistratus novi eligerentur aut instituerentur, si reip. gratia aliquid quod ad omnes æque pertineret, in deliberationem proponeretur, si lis sæpius ob ambiguitatem dilata se offerret, cogebatur illa iudicum multitudo, ex qua quæri non liceret: vocabulo vero Attico cœtus ille ἡ σύγκλητος, *βουλὴ*, aut *κοινὴ κλησία*, id est, congregatio universorum dicebatur. Porro Ariopagitarum magistratum dicere Græci consueverant *διωκτὴν* & *ἀδιάδοχον*, id est, perennem, & vicissitudinis expertem, ad cæterarum scilicet dignitatum discrimen, quod illæ certis temporis periodis exui & deponi sole-

solerent, is nunquam. Quavis autem sine ullo discrimine omnia nefaria publice vindicarent, tamen peculiaris erat illorum cognitio de veneficiis, incendio, cæde, & vulneribus consulto atque extra primum animi motum illatis, deque insidiarum aut proditiōis in patriam molitione (quæ res in populari statu, par est læsæ maiestati in monarchia) & plurimis aliis. Mos vero iudicandi illorum, quantum litterarum monumentis est proditum, talis fuit. Statuto reo, aut accusato pro reo, post primam quæstionem testibus & coniecturis atque probationibus adornatam (nam alioqui accusare non licebat nisi talionis pœna) statim sententia ferebatur, nec in multum tempus differri solebat: ut fere solet Venetiis fieri apud decemviros; ubi tamen prius ab

D

advo-

50 DE REPUBLICA
 advocatoribus & quadraginta
 viris criminalibus accusationes
 sunt prolatae. Nolo multorum
 iudicum criminalium negligenti-
 am hic saepius experram attin-
 gere, quum ipsa se satis aperiat.
 Non licebat Ariopagitis ad mi-
 sericordiam flecti. In hoc enim
 cum severitate *ἰφειτῶν* convenie-
 bant, quod pari poena par deli-
 ctum mulctabatur. Id vero sacro
 sanctum veluti ac summum in
 ipsis laudat Aristoteles princi-
 pio rethorices, dum ait, *ἀπαντες*
γὰρ, οἱ μὲν οἰοῦνται δεῖν ἕτοιμα τὰς νόμους
ἀπορροῦν, οἱ δὲ καὶ καὶ καὶ καὶ καὶ
καλύπτειν ἐξω τὸ πρᾶγμα τὸ λέγειν
καθ' ἅπας καὶ ἐν ἀρεταῖς πᾶσι ὁρτῶς
τὸ νομοθετοῦντες. quorum verbo-
 rum sententiam paucis admodum
 & elegantissime Quintilianus
 6. instit. orat. appendit. Athe-
 nis, inquit (quo nomine Ariopa-
 gum intelligebat) affectus mo-
 vere, etiam per praconem pro-
 hibe-

ATHENIENSIVM. SI
hibebatur orator. Hoc etiam illis
fuit cum Decemviris Venetis
commune: nunc etiam incipit &
in nostris summis curiis esse fa-
miliare. Noverunt enim sena-
tores clarissimi longo rerum usu
edocti, nil esse quod rhetorum &
causidicorum eloquentia versu-
tiave non possit everti, inque di-
versum trahi, ita ut ex summa
æquitate summam iniuriam, &
ex diverso, procreare videantur, si
semel auditorum, aut iudicum
animos in suam sententiam tra-
duxerint. qua peste etsi hodie ca-
reant curiæ nostræ, tamen longe
crudelius monstrum domi ale-
bant causidici quidam opiniones
doctorum opinionibus adden-
do, diversasque iuris scripti in
æqui bonique everfionem alle-
gando, &, si nihil aliud, curiam
ipsam occupando ne adversarii
causâ intelligat: donec tu Poyet-
te Cancellarie æquissime. illis ne-
bulo

bulonibus præscribendum regia
 sanctione curasti : ne quid adfer-
 rent allegationis in simplici re-
 rum narratione, pariter in qua-
 stionibus & probationibus, ve-
 ruisti. Verum ad institutum re-
 deo. Tanta erat Ariopagitis in
 iudicando fides & integritas, ut
 si quis etiam scelestus admodum
 creditus, post causam apud illos
 dictam evaderet impune, nulla
 eum vis, nulla autoritas posset
 de ea causa appellare. Nulla illic
 erroris propositio, nulla secunda
 senatus occupatio locum habe-
 bat. Forma iudicii talis fuit. Con-
 iecto in vincula reo (finge de cæ-
 de agi) per præcones & apparito-
 res vocabantur interfecti homi-
 nis necessarii, domestici, paren-
 tes, amici: quorum arbitrio (quod
 hodie iudicii æquitate fit) de pœ-
 na statuebatur, ferebaturque sen-
 tentia secundum accepti ratio-
 nem : qui mos hodie quia est
 Turcis

ATHENIENSIVM. 53

Turcis in usu, à me referri amplius potest. Cadhi, quod nomen apud Arabes iudicem significat, comprehenso reo homicida, curat statim fisti parentes perempti: & si illi defint, necessarios, aut illos ad quos ex illius vita utilitas pervenire poterat. Alioqui si defint illi, nomine principis & legum, more procuratoris aut advocati regii, iuris scripti & talionis poena punit. Rogat praesentes utrum malint hominem talione an multa puniri, ferturq; pro illorum voto, si tamen modum non excedat, sententia. Aestimant hominē solidum sexaginta asporum millibus: quæ summa ad nostram pecuniam aestimata mille & ducentos aureos nummos reddit. Nam asprum genus argenteæ monetæ est nostro Caroleo nummo pene par. Id æris cōpensat mortis damnum. Dimidiū, hominis dimidii loco adiucatur.

D 3

catur.

54 DE REPUBLICA
 catur. Dimidius homo est, cui
 pes, manus, oculus, aut præcipuæ
 partis corporis usus deest. Paris
 proportionis ratio in corporibus
 aut inutilioribus partibus obser-
 vatur. Verum ista compensatio
 ideo rarius fit, quod non statim,
 flagrantique ut aiunt delicto pos-
 sunt una fisci reus & affines. Pu-
 pillis, mutis, linguaque impedita
 hominibus succurrit prætor in
 rebus pro conditione æstiman-
 dis, morte itaq; aut multa reum
 illorum nomine mulctat. Ario-
 pagitarum ut erat maxima in iu-
 dicando diligentia & sedulitas,
 ita rarius id muneris infrequen-
 tiusque subibant. Singulis enim
 mensibus tribus tantum diebus
 iudicabant, quinto, quarto, ter-
 tio Cal. cuiuslibet: qui dies ita
 Græce dicti sunt, τετάρτη φθίνου-
 ς, ἰσμία φθίνουσα, δ' αὐτίκα φθί-
 νουσα, id est, quarta, tertia, se-
 cunda decrescens & iam finien-
 tis

tis mensis. nam Græcos Calendis
carere vel parcœmia docet. Præte-
rea non coibant, nisi ob rerum
necessitatem fieret ἡ σύγκλητος
βουλὴ, id est, indictivum consi-
lium: cuius conditio quod ad
magnum numerum attinet, non
est absimilis magnis Venetorum
comitiis, singulis octonis diebus
semel ad magistratus deligendos
tantum cogi solitis. De hoc sena-
tu, multisque aliis cum Romanis
& Gallis tum Atticis scripsit
utriusque linguæ instauratæ lu-
men G. Budæus in annot. primis
in Pandect. l. ultima de senat.
cuius sententiam etsi ex ipsis unde
illā desumpsit authoribus possem
adscribere, ne quid prætermis-
se videar, paucis adferam. Ait itaq;
ex Luciani verbis, iudicia noctu
& silentio in Ariopaga tractari
solita: primum, ne dicentis ratio-
nem ullam apud se haberent, qui
rem nudam sineque procœmio &

personarum ratione audire vel-
 lent: alterum, ne interruptioni-
 bus inter disputandum fieri soli-
 tis, se interpellarent, atque sen-
 tentia dimoverent. Inde nata est
 parœmia, *ἀποδοτέων ἀνδρῶν*
 Ariopagita subticentior, dici
 solita de prudentibus & taciturnis
 viris. Nec vero una tantum
 fuit taciturnitatis ratio. nam &
 reum præterea attentius respon-
 dentem audiebant, & iudicio-
 rum secreta nunquam evulgare
 solebant: tabellaresque edebant
 sententias, ne ex maioribus au-
 thoritatis ætatis aut eruditionis
 viri, qui prior sententiam dixis-
 set, præiudicio ab opinione sua
 discederent, aut (quod multi so-
 lent hodie) ad idem, responde-
 rent. Cum illis in tabellari sen-
 tentia convenit fere omnibus
 Veneris magistratibus, ea de cau-
 sa quam supra attuli: cum x. viris
 autem capitalibus, ne prodeant in

in vulgum aut sententiæ, aut secreta iudiciorum: utrisque optimo iure sane. Illorum authoritas enim nunquam potest imminui, dum aresta illorum nunquam rescindi aut calumniari, contem-
nive ab cæteris magistratibus, aut etiam à plebeiis possunt, quare quæ in rep. pestis oriri deterior possit, non video: omnia enim pessum eunt, quum semel aut negligi legum & magistratuum vis cœperit, sensimque iugum infringi cœptum excutitur. Itaque meo iudicio non debèrent illi magistratus à quibus non est provocatio, tam temere evulgare sententias, ne arbitrio viriligatorum illic antinomix pleraque reperiantur. Post Græcorum sententias videndum quid Latini de Ariopagitis scripserint. Valerius Maximus de illis ita scriptum reliquit. Eiusdem urbis (de Atheniensibus proximo capite
D s egerat)

egerat) & sacrosanctissimum consilium Ariopagus quid quisque Atheniensium ageret, aut quonam quæstu sustentaretur, diligentissime inquirere solebat: ut homines honestatem, memores vitæ rationem reddendam esse, sequerentur. Eadem bonos cives corona decorandi primo consuetudinem introduxit. nam & virtuti (uberrimum alimentum est honos &c. Quum istud ita habere sit scriptoribus comperit, credendum est, quo tempore non iudicabant, id perquirere solitos. Utut sit, certum est insigni quadam prudentia & pene divina fuisse, quod Cicero accerimi iudicii homo illum senatum cum mundi rectore Deo potius comparatum voluerit, quam Romanum. Ait enim. Negare hunc mundum providentia regi, idem est ac si quis dicat Athenas sine Ariopagitis regi consilio. Quod ait Plinius

Plinius naturalis historiæ septimo, primum capitis iudicium actum in Ariopago, mihi non videtur rationi consentaneum. Ex omnibus enim Græcis authoribus liquet Solonem hunc magistratum instituisse quod iam docui) quasi ad severitatis ephe-
t^{on} moderationem. Atqui Draconem, qui hos instituerat, longe Solonem præcessisse constat, tamque severas leges in improbos statuisse, ut pœna capitali vel quodlibet holusculi furtum plecteretur: unde dici vulgo solebat, Draconem non atramento sed sanguine humano leges scripsisse. At quis credat fieri posse sub tali legum severitate, tanto tempore tot improbis in repub. perpetuo agentibus, ut omnibus seculis sit verum dictum poëtæ, *τὰ χείρονα* *νικᾷ*, deteriora vincunt, neminem improbitatis dedisse pœnas? Fieri sane non potest. Quod si quis
con-

60 DE REPUBLICA
contendat Plinium intelligere
in Ariopago, id est, Athenis, aut
suprema litterarum memoria:
primum quidem esse verum vix
poterit, quum ante ullum Græ-
corum imperium, iam florentis-
simæ res Persarum, Assyriorum,
Indorum, Ægyptiorum, Syro-
rumque ipsa vetustate collapsæ
fuissent, quæ sine facinorosorum
pœna regnare tandiu non potuis-
sent. Alterum non arguit verum
fuisse etsi scripserit nemo, cuius
saltem extent scripta. Quavis
enim literæ ipsæ præclarorum
facinorum iuxta hominum me-
moriam sint conservatrices, ta-
men non statim est credendum, si
quid aut nulla hominum memo-
ria, aut nullis litterarum monu-
mentis est celebratum, id proti-
nus non fuisse: nec si quid igno-
ras, id propterea minus in rerum
est natura: nec, ut inquit Lyri-
cus,

• Sola

*Sola comptos arsit adulteri
crines Helena-*

Et paulo post,

*Vixere fortes ante Agamemnona
multi-*

Pauloque mox,

*Paulum sepulta distat inertia
celata virtus-*

Itaque nulla in parte vero consentanea dixisse videtur Plinius: quod etsi illi in hoc loco inque multis aliis contigerit; non est mirandum, quum vir senatoriae dignitatis, inque Reip. muneribus occupatus, succisivis horis vix posset quot excerpfit describere. Hanc vero sententiam lectori excutiendam relinquens, ad alia transeo. De huius senatus dignitate sunt omnia apud aucthores plena: verum una oratio Demosthenis in Aristocratem, hunc satis aperiet: quæ quia amplissime quæ iam tradidi explicat, ad illam lectorem remitto, quum

quum alioqui nil sit à me in illo
describendo prætermissum.

CAP. V.

De nomothetis.

NOMOTETΩ Nomina
plura Græci dignitatum ge-
nera intelligunt: quæ mihi prius
aperienda videntur, quam ad rem
de qua sum dicturus, veniam.
Tres olim nomothetas apud A-
thenienses fuisse authore Suida
reperio: Draconem, Solonem,
Æschylon, non quidem illum
poësi celebrem, sed quendam
alium Athenis natum, non usque
adeo apud authores celebratum.
Secundo νομοθέται legiflatores
quicunque sunt. Verum ut ad
rem facit vocabulum, præcipue
intelligebant Athenienses unum
ad mille selectos cives, quibus le-
gum antiquandarum fiebat pote-
stas quum non viderentur am-
plius ex Reip. usu, ac præterea il-
larum

larum examinandarum quæ aut
 emendandæ, aut immutandæ,
 aut demum sancientiendæ videren-
 tur. Est enim legibus humano
 consilio natis, quemadmodum
 & rebus naturalibus, etsi paulo
 obscurior, nostræque mortalitati
 minus cognita, vetustas: quam
 ubi sensere, usus consuetudine
 aut desuetudine aut abrogandæ
 aut emendandæ sunt: quod ipsum
 (nisi ubi iure scripto ut vocant, id
 est cæsareo sive civile utuntur) in
 civili Romanorum patet. Nam
 bona pars de servitutibus, de ser-
 vis, noxa, iure personarum, hære-
 ditatis varia distributione, & in-
 finitis aliis tractationibus agit,
 quæ in Gallia (ubi præcipue ius
 civile, quod consuetudines vo-
 cant, atque regia & curiarum
 placita locum habent) ut parum
 est in usu, nisi ut à simili iudican-
 do, ita partim explodendam cen-
 serem, ut tempus illud quod stu-
 diosi

diosi iuris in illam insumunt, daretur iuri civili, postquam quæ nobis sunt in præcipuo usu, diligenter didicerint. Nobis propositi nomothetæ ius tantum habebant referendi coram populo toto probarentne an improbarent leges, plebiscitaque. nec enim poterat ulla rogatio probari, rataque haberi, quin universi magistratus nomothetis subscripsissent. Hi etiam iudicandis gravioribus causis solebant interesse, eorumque sententiæ si non pareretur aut actor aut reus, tribus drachmis præsentem archontem multabatur. Hæc est Pollucis sententia. Verum Budæus ex Demosthene paulo aliter latiusque explicat quomodo illæ leges solebant proponi. eius ideo verba adscribam. Solonem commemorat Demosthenes inter alia cum legibus suis hoc quoque instituisse, quum lex aliqua ad populum ferretur,

noib

ret
rec
me
qu
ter
ali
no
bi
ba
ne
no
pro
po
mo
ba
pro
ret
iud
ut
na
co
Ma
scri
din
stic

A T H E N I E N S I V M. 65

retur, ut à legiflatore primum recitaretur, deinde in loco maxime celebri totius urbis maximeque conspicuo proscriberetur, ad tertiam concionem usque, (non aliter atq; leges Romæ trinundino die promulgari solitas Macrobio referente novimus) inde scribæ ut daretur palam pro concione legenda: ut si cuiquam quid non placuisset, in medium id proferret: & si ea tum quoque populo placuisset, ita demum nomothetæ daretur postremū probanda, qui uti eam probasset, improbassetue ita ferretur, antiquareturve. Ipsi autē nomothetæ ex iudicum numero deligebantur, ut eam operam populo iurati ipsi navarent. Hæc Budæus: cuius comparatio ut planior fiat, locū Macrobiani adfero. Rutilius (ait) scribit, Romanos instituisse nundinas: ut octo quidem diebus rustici opus facerent, nono autem

E die

die intermisso rure, ad mercatum
legesque Romam accipiendas ve-
nirent, ut & scita atque consulta
frequentiore populo referrentur,
quæ trinundino die proposita, à
singulis atque universis facile no-
scebantur: unde etiam mostra-
tus ut leges trinundino die pro-
mulgarentur. Hactenus Macro-
bius.

CAP. VI.

De legum conservatoribus, Græci νομοφύλακες dicunt.

DIFFEREBANT à nomothetis νομοφύλακες, quibus à legibus servandis ut nomen ita & officium erat. Frustra enim fuissent à nomothetis leges exploratæ probatæque nisi, præscripti illarum sit usus, secundumque eas iudicaretur: quod nomophylaces ut fieret curabāt. Cicero libro de legibus tertio, illorum officium diligenter explicat; Græci hoc diligentius,

ligentius, ait, apud quos νομοφύ-
 λαιες creantur: nec ii solū literas
 (nam id quidem etiam apud ma-
 iores nostros erat) sed etiam facta
 hominum observabant, ad leges-
 que revocabant. Hæc Cic. Se-
 cundo dignitatis gradu erant A-
 thenis νομοφύλαιες ut qui προέ-
 δροις (quorum nomen à primis
 sedibus quas illi ante cæteros ha-
 bebant, deductum est) assiderent,
 strophio quodam lineo (quali
 honoris gratia dux Venetiarum
 hodie ornatur) capite redimiti.
 tantus erat honos priscis incolu-
 mitatis reipublicæ conservatori-
 bus, tantum legum studium. Idē
 enim est nullas habere leges, &
 multas quidem scriptas habere,
 nullis vero uti. Cæterum is ordo
 legi solebat ex ipsis Ariopagitis:
 illorumque præstantissimi etiam
 hanc curam legum habebant fan-
 ciendarum, tuendarumque: quod
 erat sacrosanctum munus. Nil

E 2

enim

enim vetat, homines in uno constitutos ordine, dum aut ab officio quandoque respirando supersedent, aut quum causa vehementior urget, vario tempore variis aliis muneribus in Republica fungi: quod in supremis Galliae curiis maxime patet. Illarum enim partes quædam, quæ ad capitales causas ab inferioribus, alia quæ ad rerum actionem sunt constituta, perpendentes, approbant, vel reprobant: itaque rata habetur sententia. pars indictiva concilia, alii peculiarem quandam causarum cognitionem (commissiones vulgo, & relationes litium vocant) statuis temporibus, alii rationes rerum fiscalium, & alia sexcenta officia subeunt, quum tamen unum sint corpus, & curiæ Præsides Consiliarii que dicantur. Antiqui vero non usque adeo rerum longo usu edocti, nec adeo periti quomodo unus
idem-

idemque magistratus multis variisque rebus præesse posset, varios deligebant ordines ad singula, quæ ab uno hodie fiunt senatu. Non sunt his absimiles quadragintaviri causarum capitalium apud Venetos. Nam de criminibus & causa integra & ex provocatione cognoscunt, legumque maiestati cum VI. viris sex regionum urbis (vocant vulgo sextariam) præfectis præsunt, præsentemque ac arbitro sententiarum Duce de illis statuunt. In hoc vero differunt, quod sunt illorum in rebus capitalibus sententiæ Decemviris ex provocatione obnoxia. Præterea si quid in Ducem, Rempublicam, religionem, inque naturæ perniciem cuiusmodi est cinædica fœditas) admissum est, statim id vindicant Decemviri. Legibus conservandis, pariter & idoneis iudiciis in singulas provincias &

loca deligendis præsunt apud
 Turcas duo viri magna corona
 doctorum & bonorum virorum
 septi (Cadilescher vocant) primæ
 authoritatis, prudentiæ & scien-
 tiæ viri, quibus iudices coguntur
 rationes reddere, inque sententia
 parere quum quicquam male iu-
 dicaverint. Provocationes enim
 apud illos & fiunt, & ab ipsa su-
 prema curia quam divam appel-
 lant, remittuntur. Quum vero
 casus ratio postulat, tunc uterque
 senatus de illo cognoscit & iudi-
 cat præside uno quatuor Bassa-
 dum, præsentibus vero omnibus
 primæ authoritatis viris. Hi or-
 dines id officii explent quod
 apud nos Cancellarius, qui reve-
 ra solus νομόφύλαξ, id est, le-
 gum vindex dici potest. Cogit
 enim, veluti in corpore animus,
 omnes iudices & magistratus se-
 cundum leges æquique & boni
 præscriptum iudicare : & si quis
 contra

contra fecerit, aut pœnam ipse
 decernit, aut cum summo Gal-
 liæ consilio re agitata, præmiis
 digna refert quicumque legum
 maiestatem imminuerit. Ediver-
 so tui in Remp. animi beneficio
 Poyete, quotquot ipsa virtus ad
 magistratus potest evehere di-
 gnitatem, non favoribus, non
 sordibus, non demum secundum
 ambitionem, (quæ res non pauca
 ante tua tempora præclara inge-
 nia deiecit) sed infracto animo
 evehis promoveſque: quod etſi
 illorum qui ante te in illo fuerunt
 officio, munus: tamen re ipsa ap-
 paret te plura virtuti biennio
 nondum exacto dedisse, quam
 tota patrum memoria ullus Can-
 cellarius fecerit. De dignitate ve-
 ro Cancellaria, & cæteris Galliæ
 magistratibus alias. Unum vero
 addam, quod Cancellario & no-
 mothetis atque νομοφύλαξι con-
 venit, ob vitæ integritatem esse

72 DE REPUBLICA
in perpetua dignitate, quoad vita
& æquitas comes fuerit.

C A P. VII.

De quingentis viris.

OΙ ΠΥΤΑΚΟΙΟΙ, quingenti
viri, nomine ordinis nume-
rum aperientes, tam dignitate,
fama, quam officio, secundum
post Ariopagitas locum obtinue-
re: quorum apud Græcos autho-
res ita frequens est mentio, ut
nulla plane causa, nulla oratio il-
los non celebret. Hi enim civi-
lia munera, rerumque actiones,
de quibus quotidie popularibus
iis oboritur, iudicare solebant.
Tempore functionis ab Ariopa-
gitis ita differebant, quod hi
erant Διάδοχοι, permutatorii, id
est, quotannis sorte eligi soliti: il-
li erant Διωνεῖς καὶ ἀδιάδοχοι. ut
iam ante dixi. Erant hi quo tem-
pore iudicabant, quo in munere
sunt prætores & supræfecti, quos
bail-

baillivos aut locum tenentes civilem dicimus. Annuo vero spatio tantum eam dignitatem habebant, ne (quod nimis crebro in locis non paucis experimento videtur) sordes, atque cæteræ quæ inter iudicandum possunt evenire corruptelæ, beneficio prorogatæ dignitatis tegerentur alerenturque Magnus vero numerus faciebat (quod ea de re servatur in curiis quas parlamenteas vocant) ne facile quid vitii in consortium irreperet. Verum quia tanta multitudo una & in uno posita loco vix potuisset sua exequi munera, in decem partes dividi solebant secundum tributum numerum: quibus singulis quinquaginta viri ex eo numero obtingebant, suoque loco triginta & quinque dierum spatio ius dicere consueverant. Is vero dierum numerus decies repetitus annum lunarem trecentis &

E s quin-

quinquaginta diebus constan-
 tem, qualem Athenis observare
 solebant, reddit. Noster vero so-
 laris illum diebus quindecim &
 quadrante superat. Propter item
 copiosam multitudinem ex illis
 quinquaginta. x. eligebant, quos
πρωτοδράκτες, id est, praesides (ut dixi)
 nominabant: ex quibus ipsis tan-
 tum septem, per singulos scilicet
 dies hebdomadis, sortito elige-
 bantur. Quo die quisque rebus
 praerat, arcis conservabat claves,
 dicebaturque *ὁ ἐπιστάτης*, praeses,
 & *τὰς κλεῖς τῆ ἀκροπόλεως πρῶ-
 τής*, cui arcis claves credebantur.
 Verum de his paulo post. Quum
 quinquagenarius numerus suo
 officio fungeretur, vocabatur
 iam mutato nomine prytania,
 aut, *οἱ πρυτανεῖς*, tanquam à fre-
 quentiori cura *ἐκ παμμένων τὸν
 πύργον*, recondendi & servandi
 frumenti in publicam necessita-
 tem. Non desunt qui dictos *ἀντι-
 ρα*

ἢ πρὸς τὰς κοινὰς velint : τὰ πρὸς τὰς κοινὰς
 vero pecunias publicas esse, quas
 actor & reus etiam post iusiuran-
 randum de calumnia (in quo fidei
 bonæ anchoram ut præscripto le-
 gum ponimus, ita omnino pa-
 rum fidei esse videbant) in æra-
 rium publicum deponere coge-
 bantur : ut qui causa caderet, di-
 sceret etiam oppignerata atq; de-
 posita, nec temere iudicis aures
 occupare, nec litem iniuste inci-
 pere, aut alterum iniuria in ius
 rapere. Licebat enim cuilibet, ad-
 versarium, advocato teste, qui as-
 sereret in ius vocatum venire no-
 luisset, in ius rapere atque trahere
 nolentem, non modo Athenis,
 sed & Romæ. Athenis vero pe-
 cunia deposita, loco testis erat
 apud Romanos vocari soliti.
 Proculdubio mea quidem sen-
 tentia, si præter iusiurandum de
 calumnia, multa quædam pro li-
 tis ratione deponeretur, ab acto-
 re

re præcipue, & ex illo ærario satisfieret iudicibus iustis in causis versantibus, ad hæc inde desumeretur nomine tenuiorum, qui potius perderent suum contra potentiores ius, quam summam deponere possent lite dignam, ut temeritas debilitati consuleret: tolleretur maximum fomentum litium. Quis enim credat ut vel pili faciat sacramentum, qui proximi vitæ, fortunis, famæ demum moliri insidias non erubescit? Verum parum viderer consilere multis sanguisugis, litiumque alumniis. Redeo itaque ad meos Prytanes, quos *ἀπὸ τοῦ πρυτανείας*, id est, à sportula dictos ostendi. Illa pecunia depositis cumulata, iudicibus persolvendis, & illis quibus meriti in rempublicam & virtutis ergo victus dabatur, alendis serviebat. *τὸ πρὸς τὰς ἀνέκτους* crebro minabantur fœneratores debitoribus se in
æra-

ærarium deposituros, ubi plus tempore non poterant amplius petere, ut scilicet miseri debitores ære alieno obruti, cum non possent statim esse solvendo, cogerentur augere fœnus. Huius rei fidem facit Aristophanes in Nehalis, his verbis:

Θῆνω πρυτανεῖ, ἢ μή κ' ἐκ ζώων ἐγώ.
Moriar ni te in ius depositis prytanis voco. verba sunt fœneratoris ad obæratum. Singulari autem voce tantum τὸ πρυτανεῖον locus erat in quo iudiciorum causa coibant prytanes, unde nomen. Præterea ubi de Rep. benemeriti diligenter & colebantur & alebantur. Maximum hunc honorem in rep. fuisse, Cic. primo de oratore testis est locupletissimus, ubi de Socrate agit his verbis. Erat enim Athenis reo damnato, si fraus capitalis non esset, quasi pœnæ æstimatio. ea sententia quum iudicibus daretur,

tur, interrogabatur reus quam
 quasi aestimationem comme-
 ruisse se maxime confiteretur:
 quod quum interrogatus Socra-
 tes esset, respondit se meruisse ut
 amplissimis honoribus & præ-
 miis decoraretur, & ut ei victus
 quotidianus in prytaneo publice
 præberetur, qui honos apud
 Græcos maximus haberetur.
 Hæc Cicero. Hic ordo solebat
 edicta, decreta, psephismata (ut
 Græca voce Cicero dicit) plebi-
 scitaque omnia explorare, ac de
 legibus perperam latis senten-
 tiam ferre. alioqui enim sine illa
 providentia facile imperitiæ plebi
 fuisset impositum. plebs enim
 non raro ea rogat, & probata cu-
 pit, quæ manifesto in eius ruant
 perniciem, nisi consilio & pru-
 dentia coërceatur. Primum ita-
 que populares pro rerum suarum
 usu edicta proponebant, quæ sta-
 tim ab L. viris perpensa Thesmo-
 thetis

thet
 qui
 opu
 mar
 in il
 pop
 tam
 in l
 dice
 id e
 ille
 &
 scrip
 dro
 que
 stra
 hac
 nib
 ann
 tu,
 ra,
 tion
 in
 quæ

thetis dabantur, ut iam docui:
 qui si probassent, incumberebat
 opus nomophylacibus ut procla-
 mari & servari curarent. Erat
 in illum gravissima actio, qui ex
 populari consensu solum proba-
 tam legem, ratam asseruisset, &
 in loco probatarum adscripsisset,
 dicebaturque *παράνομον γραφή*,
 id est, perperam latae legis actio:
 ille qui accusabatur *οὐ παράνομον*
ψήφισμα γράψας, qui iniquum
 & præter morem decretum
 scripserit, qualiter fecisse An-
 drotationem & Aristocratem, elo-
 quentissimis orationibus mon-
 strat Demosthenes. Verum de
 hac rescripsi iam in tit. de actio-
 nibus. Ab hoc civili & quot-
 annis mutari solito magistra-
 tu, fasti dies, bellorum tempo-
 ra, foedera, legationes, roga-
 tiones, edicta promulgata, &
 in summa ad privata usque,
 quaecunque rationem tempo-
 ris

ris habebant adnexam, supputari & scribi solebant, veluti apud Romanos à Consulibus, hac forma, ἐπὶ ἄρχοντι & πολυκλείας, μὲν δὲ βοηδρομίων & ἑκτὴ ἐπὶ δέκα, φύλης περὶ πανδύσης πανδιονίδης, Δημοθένης παιανεύς ἔγραψε ψήφισμα. Principe Polycle, mensis Iulii decimasexta, tribu Pandionide iudices reip. exhibente, Demosthenes Pæaneus decretum tulit. Qui hic nominabatur, erat ἄρχων, de quo suo loco: quæ tribus adfertur, illa est cuius 50. viri ex quingentis sumpti Remp. tunc moderantur. Cæteri Græci ab Olympiadibus, Mosolami à Muhamede, nos à Christo, Judæi à mundi exordio, & quæque gens fere à capite persuasionis rationes init temporum. Ad alia nunc transirem, nisi horum iudicum officium me admoneret quadraginta civilium causarum iudicum apud Venetos: qui ut magis

ATHENIENSIVM. 81

magis innotescant, paucis Reip.
præstantissimæ morem indicio-
rum exponere visum est. Ter
quadraginta viri, non ita tamen
magnæ authoritatis nobiles, eli-
guntur ita, ut 24. mensibus tam
capitalibus quam civilibus præ-
sint, hoc modo. Primi quadragin-
ta novi causis exterorum & pere-
grinorum, quorum ingens Vene-
tiis multitudo agit, octonis illis
mensibus præsunt veluti loco ty-
rocinii: post quod tempus urba-
nis de rebus, substitutis in locum
aliis, iudicant. In primo vero lo-
co, ordo ille consilium novum,
in secundo vetus, aut, ut vulgo,
quadraginta civiles, dici solet.
Iam exactis in duobus illis sede-
cim mensibus, veluti probati,
committuntur capitalibus causis
iudicandis, loco civilium XL. vi-
ri criminales dicti. Eam vero di-
gnitatē tunc assequuntur, quan-
vis sint ut plurimum iuniores, ut

F in se-

in senatum admittantur, iusque suffragii etiam habeant in causis gravioribus. Ad hæc Triumviri ex illis in binos menses eliguntur sortito, qui præterquam quod ius suffragii habent, etiam Duci, qui magnus est honos, sua quisque vicissitudine assidere potest: parique cum ipso authoritate de rebus ipsis tam ad senatum quam ad magnum consilium potest referre. Forma vero iudicandi & in civilibus & in capitalibus causis ferme una est. Suffragiis enim fit, quod olim Romanis in usu fuit. Veneti enim causa ultro citroque agitata, habent tres diverso colore urnulas, in quarum unam condemnationis, in alteram absolutionis, in tertiam dilationis amplioris discussionis gratia, globuli linei demittuntur, ita ut nemo possit ex præiudicio alterius favori dare locum, nec etiam ex suffragii decidentis in

in urnam sono. Extracta suffragia imponunt causis finem. Romani non calculis aut fabis globulisve, sed duabus literis condemnabant aut absolvebant: duabus non liquere significabant. A, ut notavit Asconius Pedianus, salutatis erat litera, absolvi que reum petebat, C. tristis, condemnabat. N. L, non liquere notabat. In capitalibus causis à Græcorum usu Θ literam, qua Θάνατον, id est mortem significant, accepisse etiam Romanos, nigrumque theta appellasse, literarum monumentis reperio. Verū ad mea me recipio.

CAP. VIII.

De Arbitris.

QUIA causarū civilium maior numerus quotidie oboriebatur, quam quibus terminandis, & novis audiendis satis essent quinquaginta viri tribuum: ut hic succurreretur, quadraginta quatuor

tuor *Ἀγῶνται*, id est, arbitri eligebatur, partim sorte, partim electione. Nam sexagesimum annum excessisse illos oportebat, & non infimæ esse notæ, sed insigni probitate viros: quamobrem eligi solebant: inque locum constitutum bona pars constituebantur, ubi à litigatoribus possent statim conveniri. Sic vero adibantur. Actor & reus ex composito quosvis deligebant ex eo numero, ea lege, ut si lis apud illos contestata inceptaque esset, necesse esset, ut & apud Romanos, illic terminari: alioqui multabatur qui sententiæ illorum non paruiisset. Succurrebatur vero læso, duplici remedio. Nam & illi iudicii causam reddebant, & ex appellatione poterat adiri *ἀγὼν*, iudex civilis, causæque succurrere. Hæc Demosthenis ex oratione *ὑπὲρ Πανδίου*, sententia est. Budæus paulo latius explicat

cat ex Polluce quot arbitrorum
essent genera. *Οἱ καὶ ἀίρεσιν*
electi, erant quos litigatores sibi
deligere poterant, quibus con-
troversiarum rationes explicatas cre-
derent. *κατ' ἐπιτροπὴν τῶν αἰτίων,*
per causæ permissionem. Alii ve-
ro *κλήρωσις*, id est, sortito electi
ex magistratuum decuriis, non
veniebant pro litigantium arbi-
trio, sed sortito privatis causis
deligebantur ex iudicum decu-
riis, non secus quam olim apud
Romanos ex iudicum decuriis
prætor ordinabat, hodieque in
curiis Galliæ viris consularibus
fit, non quidem ut iudicent, sed
ut exacte perpensa lite, & eius ap-
pendicibus, senatui iudicaturum
referant. Hæc sententia facile
confirmari potest ex loco oratio-
nis Demosthenis in Aphobum,
quem expilatæ hæreditatis accu-
sat. Locus ita habet. Ad arbi-
trum igitur sorte datum quum

venisset Aphobus, obiectaque diluere non posset, damnatus est ab arbitro. Iudices porro ad quos provocaverat, quum causam cognovissent, eadem ipsi cum arbitris compromissariis etiam illius amicis, cunque ipso sorte dato arbitro pronunciantes, litem homini decem talentis aestimarunt. Compromissarios arbitros ius civile vocat, ob pecuniam ab actore deponi veluti communi periculo & consensu solitam, quam qui causa cadebat, solvere cogebatur. Antequam à sorte digredior, quia deest hodie in Gallia exemplum suffragiorum & fortis (nisi quod quidam doctores nos in fortibus exempla in suis bianchis, ut aiunt, docent) volo paucis præstantissimæ nostris temporibus pro sua magnitudine Reip. modum fortium exponere. Ea Veneta est, aristocra-
tia

tia & monarchia ita temperata,
 ut nec magistratus summi sine
 Ducis praesentia sententiaque,
 nec vicissim ille quicquam pro-
 pria ausit potentia statuere, adeo
 ut ne progredi quidem tuto tem-
 pore belli in medium possit sine
 capitis periculo, nisi sex viros re-
 gionum ut minimum comites
 habeat. Nostrae Galliae admini-
 strationi, quae etsi lumine literarum
 diu caruit, tamen longe dignita-
 te, scientia, prudentia demum
 summa, cæterisque rebus quae
 ad magnitudinem faciunt Rei-
 publicae, est omnibus facile su-
 perior, quicquam detractum
 nolo: quin ipsam olim, nisi me
 aliquis praevertet, illustratam
 memoriae posteritatis commen-
 dare decrevi. Sed ad fabas,
 calculos, sortesque venio. O-
 ctavo quoque die comitia adire
 tota nobilitas annum ætatis vi-
 cesimum prætergressa solet, nec

tamen omnes sine discrimine ante 25. annos (nisi qui sortis, quam quotannis apud senatum à xx. anno in xxv. tentant beneficio id assequuntur) adire possunt. Qui vero debeant eligi ante 25. ætatis annum, asserta prius præsentem utroque parente aut affine proximo cum testibus idoneis sua ab utroque parente nobilitate, die xi v. Decembris conveniunt, eorumque nomina in urnam coniiciuntur: demum altera urna pari numero habet tot pilulas, quot adsunt iuvenes. Sunt vero globuli argentei omnes præter quintam partem, quæ aurea est. Dum itaque educitur à principe nomen quodcunque, educitur & fors. si argentea, reicitur in proximum annum. si aurea, probatur, consortioque consilii magni aggregatur. Consilium ergo illud in patentissima aula coactum, omnia suffragiis tacitis

tacitis magistratum & dignita-
 tum genera deligit. Ubi tota
 convenit nobilitas, audita statim
 hora solita clauduntur fores: nec
 licet ulli ante comitiorum fi-
 nem, qui occasu solis fit, exire.
 Occlusis autem foribus, scriba
 maior è suggestu, ut omnes au-
 dire possint, significat qui illo die
 magistratus sint eligendi. Sedent
 omnes in decem sedibus longissi-
 mis, nisi qui sunt aut comitio-
 rum præsides, aut qui Duci in
 suggestu, si adsit sedenti, dignita-
 tis ergo assidere solent. Locantur
 demum urnæ tres ante Ducis
 tribunal: una in dextra parte, al-
 tera in sinistra, tertia paulo subli-
 mius in medio duarum: quibus
 ipsis consiliarii tres assident, qui-
 bus veluti censoribus extracti
 globuli aurei qui ex urnis edu-
 cuntur, ostendi solent, ne scilicet
 quisquam posset per ambitio-
 nem afferre domo. Præterea sin-

gulis comitiis solet signum in
 ipsis mutari sortibus, veluti mili-
 taris tessera : ne si idem semper
 maneret signum, posset confingi
 ab ambitioso cive. In duabus pri-
 mis urnis sunt tanta copia argen-
 teæ pilulæ, ut possint numero ci-
 vium satis esse. in singulis trigin-
 ta tantum aureæ. in illa quæ me-
 dia est, sexaginta tantum sunt,
 quarum aureæ sunt triginta &
 sex tantum. Vocatis secundum
 sortem ad sortes subselliis qua-
 tuor classibus distinctis, ve-
 niunt singillatim ad urnas : in
 quas quemque demissa manu in-
 de globulum extrahere moris est.
 qui autem argenteum tulerit, re-
 dit in sedem frustratus : qui au-
 reum, ostendens assidenti urnæ
 consiliario, transit ad mediam:
 ex qua si argenteum educat, spe-
 luditur. qui utramque sphæram
 aureā habet, is ex electoribus est:
 qui singulis ex quatuor classibus
 nove-

noveni eliguntur : electi vero conscendunt suggestum, illicque scriba nominantur, ac statim in conclave (prius tamen in Reip. verba iurati, se sine ambitione, fraude aut favore electuros viros bonos magistratibusq; idoneos) statim concedunt, electuri & nominaturi, suffragiis inter se etiam agitis, viros in singulos magistratus. Idem faciunt & alii novem, tertii item & quarti ad triginta sex usque, tamen ea lege, ne sint usquam plures duobus ex eadem gentilitate electores. Itaque ubi primus electorum numerus est selectus, omnes eiusdem gentis affines exire coguntur, & ita secundi tertii & quarti, quoad electio electorum sit absoluta. Singuli itaque novem singulis nominatis magistratibus aut præfecturis singulos deligunt, ita ut in maioribus dignitatibus sint semper quatuor competito-

petitores, in minimis duo. quibus expletis, produnt nomina, ut in suffragia eatur, & qui plura tulerit, eligatur. Nolo interim omittere, quod præclarum illic est, electorem unumquemque, eius quem nominaverit, si eligatur beneficio suffragiorum, fidei iussorem esse, & si quid pecuniæ publicæ averterit, præstare debere. Nominatis competitoribus, statim omnes parentes illius cuius nomine primo in suffragia itur, excedere aula coguntur, quoad suffragia sint lata. tum revocatis illis alii vicissim exeunt sequentis affines, & sic ad ultimum usque. Præterea observant ex suggestu, unde prospici in totam aulam possit, ne quis qui parentem iam forte electum intellexerit, capret ullum aut signis, aut colloquio: quod qui admiserit, ambitus notatus, expellitur, honoreque suffragandi eo die

die caret. nec enim licet ulli à quo lecti electores sunt, nisi exire generis causa iussus sit, se loco semel accepto movere. Id quidem aliquando, non tamen sine magno tædio, novi, quum adhiberetur illic à patriciis viris, qui me & honoris & discendi eos mores gratia illuc crebro ducebant, ab hora fere prima pomeridiana, qua comitia occluduntur, ad occasum usque solis retineri illic randiu moleste ferens. Interea dum electores sunt in conclavia, viatores lineorum suffragiorum cuique nobilium quantum potest pugillo capere, dant, inque magnum, moreque illorum brachiale amplum factum demittunt. Pueri vero statim adsunt cum urnulis bina concavitate, anteriori alba probandi, posteriore viridi reprobandi, ita tectis, ut per foramen immissa in illas manu suffragium in utramvis demittas

mittas, inscio etiam qui te diligenter observet, edito sæpius illius cuius suffragia petunt nomine, quibusque in magistratibus fuerit, si aliquos gessit: statimque omnia suffragia à tota corona accepta, in duo vasa demittant, quorum unum de si, pro albo scilicet urnulæ ventre, alterum de non, vulgo dicunt, id est probandi & improbandi, ex quibus illico supputantur mira arte & facili. Habet enim scriba tabulam certo foraminum numero semiper foratam, super quam globulorum vis effusa statim spargitur, ductaque manu in superficie, quot sunt extra numerum ablegat. Itaque fere pari celeritate ingens numerus, atque ipsa unitas supputatur: dum numerant consiliarii candida à dextris, viridia à sinistris. interim pueri redeunt aliorum competitorum nomine, donec quatuor

exple-

exp
tule
(na
con
Par
rat
usq
luc
cer
rur
fab
usu
loc
ti.
bel
ras
dix
luc
mo
reb
cab
ma
luli
ut r
ra

expleantur : quorum qui plura
 tulerit , modo dimidia excedant
 (nam si pares sint , differuntur
 comitia) is in magistratu est.
 Pariter in cæteris fit quandiu du-
 rat dies. nam nox adveniens
 usque adeo comitia solvit, ut ne
 lucernam quidem usquam ac-
 cendere liceat. Hæ suffragio-
 rum leges , hi ritus. Græcis
 fabæ albæ & nigræ erant in
 usu magistratum eligendorum,
 loco pilularum auri & argen-
 ti. Ne vero fraus subesset, ha-
 bebant & legumina suas tesse-
 ras. Verum de sortibus satis me
 dixisse , ut rem illam literis e-
 lucidarem , credo. Parum ad-
 modum à Diætetis nostris diffe-
 rebant *Συνεταί* (inquisitores vo-
 cabuli & officii ratione non
 male Latine dixeris) quorum
 Iulius Pollux ait fuisse officium,
 utres & causas quarum natu-
 ra status nondum constaret ,
 explo-

explorarent, adque senatum verum ipsum referrent: quo in officio quotidie leguntur apud nos commissarii, ut vocant: suntque ordinarii in causis facinorosis apud iudices tam capitales quam rerum civilium. Habemus & nostros inquisitores in singulis provinciis, qui testes audire possunt ubi ius habent, litesque præparare iudicibus offerendas: etiam si non provocent partes, sententiam ut pedanei iudices de minimis dicere possunt. Verum monuit me Pollux ne suam de arbitris sententiam prætermitterem. *Ἀγῶναι*, inquit, arbitri supra annos sexaginta nati sorte eligebantur, quibus etiam sortito *αἵ* *Ἀγῶναι*, id est, arbitria committantur. Admissorum vero ad hanc dignitatem si quis suo munere aliquid indignum commisisset, ille aut gravi pro delicti æstimatione multa plectebatur, aut

aut summo cum dedecore de illo
 cœtu eiici solebat, exiliarique:
 ut nil sit mirum illos tanta æqui-
 tate, ac constantia fuisse, quos si
 non virtus cohibere, vitii pœna
 terrere posset. Omnia itaque iu-
 dicia de rebus sacris apud illos
 veluti sanctissimos tractabantur.
 Primam vero de diis rationem
 perpetuo, seu in vera, seu in falsa
 religione habitam fuisse omni-
 bus gentibus, constat. In rebus
 porro civilibus causam eos non
 potuisse dicere ultra æstimatio-
 nem drachmarum decem, scribit
 etiam Pollux alio in loco, quam
 vere, ipse viderit. Quumque ab
 se causas ad alios iudices trans-
 ferrent, coniectis in urnam pro
 sententia calculis, acta proferen-
 da tam actoris quam rei apud
 illos designabant: accepta tamen
 in litis principio ab actore drach-
 ma, quam causa inferior solve-
 bar. Ea drachma *ἀέρας*, id est,
 G diffi-

diffidium dicebatur, inque rationem ærarii publici referebatur: postquam alteram, qui causa cadebat, dare cogebatur. Hæc Pollux. Verum Latini quoque varia significatione Græcæ dictionis diætæ utuntur: primumque ea rationem quandam tenuioris victus, aut à medicis, aut ipsa conditione valetudinis ægrotis præscriptam significat: quod Cic. ad Atticum docet. Sed ego, ait, diætæ curari incipio: chirurgiæ tædet. Diætæ alias locum significat in domo, in quo versari solemus frequentius, aut in horto, in quo expatiari moris est, atque æstate cœnare. locus domesticus ille alioqui non male Latine cœnatio appellabitur. Diætarius servus inde dictus est, quod illic mensas ornare, et ministrare mensis solebat. Ulpianus Tit. de fundo instructo, L. Quæsitum, versus finem,

nem, meminit. Ostiarii autem,
ait, topiarii, diatarii domitar-
tum deservientes, continebun-
tur. Quam egregie explicet
topiarios Accursius, videant qui
illi in omnibus applaudunt. To-
piarii, inquit, sunt qui vepribus,
& spinis agrum purgant, & fa-
ciunt fossas. Pro iis qui locorum
varietatem exprimendo (nam
ἀπὸ τοῦ τόπου, id est, à loco dicti
sunt) imagines rerum omnium
ex arbutis fruticibus, & herbis
effingebant, statim somniavit
novum officii genus. Nolo omit-
tere diatarium furem, qui ex
diatis aliquid surripuisset: cuius
idem iurisconsultus Tit. de effra-
ctor. L. munerum, meminit his
verbis. Simili modo saccularii,
diatarii erant puniendi, item &
effractores. Vetera exempla habe-
bant detrectarios, dignum in
quo somniaret vocabulo Accur-
sius Adeo fuit olim crebrum il-

• Iud furum genus, ut tenuioris fortunæ homines cogerentur apud plerosq; divites indumenta pro foribus relinquere, si vellent admitti: quod in Atheniensibus taxat Aristophanes in Pluto.

ἄλλ' ἐχὶ φερόμεν ἔργα ἰσχυρὰ.

Nonne furaturus huc venio?

Nunc autem à diatariis ad naucleros eo.

C A P. I X.

De Trierarhis.

NON pro celebriori dignitate, sed pro maiori numero nunc *ἐπιτραπεῖα*. i. *triremium præfecti* mihi sunt tractandi, eo potissimum nomine, quod spem salutis non raro in re navali Athenienses posuerint. Numerum aucthores non præfiniunt, quoniam pro rei necessitate augebatur, aut minuebatur. Unum id tradunt, com-

ATHENIENSIVM. IOI
communiter duodenos id mune-
ris una obire solitos: quibus pa-
cis tempore fartum rectum nava-
le præstare incumbibat, belli ve-
ro etiam parere ducibus, & aliis
præfectis: qua in re Veneri etiam
imperatorem creant absolutæ, &
veluti Tribunitiæ potestatis, qui-
bus in locis classis conducta fue-
rit. In civitate enim eo iure uti-
tur. Trierachorum, seu navar-
chorum, aut nauclerorum (nam
pro eodem usurpare has tres vo-
ces Græci solent, quanvis prima
ab imperio triremium, altera na-
vium, tercia à sorte navium dica-
tur) erat præterea munus, ut pro-
priis opibus, & impensis in Rem-
publ. collatis naves, triremesque
curarent, & refici, & construui.
Ad hæc præmonebant principes
senatores urbis si quid in re nau-
tica esset unde Respubl. in discrimen posset adduci, si per illorum
curam suppleri non poterat. Re-

vera is ordo non magistratus
(quanvis quidam Græci id tra-
dant) sed coactus ad contribu-
tiones civium numerus videtur:
qui etiam hodie à Venetis legi
ex mercatorum, & sellulario-
rum, atque viliorum numero in-
gruente necessitate solet, non ut
ministrent aliquid, sed una ars,
aut duæ unius triremis im-
pensas persolvant: unde maxima
auri vis cogitur. Ærarium vero
populare non modicum est in
multis locis, quas scholas vo-
cant, ubi sub Iohanne, & Paulo,
Antonio, Diva Virgine, religiosi
civium, & plebeiorum cœtus
sunt. Hoc officii genus sensim
labefactatum emendavit Demo-
sthenes, lege in illos lata qui eli-
gerentur ad hoc munus: quod
cum alibi, tum potissimum pater
in oratione contra Æschinem:
Videte, inquit, viri Athenienses,
in Republ. administranda quot
vobis

vobis commoda attulerim
 quum viderem navale vestrum
 labefactatum, atque divites col-
 lato modico ære à tributis im-
 munes, eos vero qui mediocres,
 aut fere nullas haberent posses-
 siones, rem familiarem in eo ab-
 sumere, indeque vestram Remp.
 longe deteriori conditione fie-
 ri: legem tuli per quam divites
 quidem pro census æstimatione
 conferre coëgi quæ iure debeant,
 pauperes vero ab iniuria vindica-
 vi. & paulo post clarius multo
 aperit. Prima legum constitu-
 tione sedecim una triremis unius
 impensis satisfacere solebant,
 ipsis quidem divitibus nil, aut
 parum insumentibus, egenos ve-
 ros cives opprimentibus: Lege
 vero mea statutum est, unum-
 quemque pro ratione faculta-
 tum numerare: tumque visus est
 qui primum decimam partem
 impensarum triremis unius sup-

peditabat, posse duabus in soli-
 dum satisfacere. Unde antea non
 trierarchos se vocari volebant,
 sed contributores, Oratio eius-
 dem authoris in Androtionem
 fere tota est in hoc negotio
 declarando. Verum præter il-
 la, quæ iam scripsi, nil est diver-
 si, nisi quod solerent Prytanes
 corona aurea donari bene admi-
 nistrata re navali: qua negligen-
 gentius curata, etiam si diligentis-
 sime cæteras officii partes abso-
 luissent, privabantur. Latini et-
 iam Græca voce appellant Trier-
 archos. Cic. act. 3. in Verrem,
 ubi de testimoniis contra illum
 agit, Qua de re, ait, Charide-
 mum Chium testimonium pro-
 priore actione dicere audivistis,
 sese quum esset trierarchus, &
 Verrem ex Asiæ decedentem, &c.
 Item ad senatuscons. Trebellia-
 num. l. Seius. Seius Saturninus
 archigubernius ex classe Britan-
 nica,

ATHENIENSIVM. Ios-
nica, testamento reliquit fiducia-
rium hæredem Valerium Maxi-
mum trierarchum, à quo petiit
ut filius, &c. Facile vincuntur
Athenienses à Venetis. Verum
præter Novemviros, qui armis,
funibus, & navali præsumt, nil
mihi scribendum reliquit Gaspar
Contareus Cardinalis patri-
cius Venetus. ita ample, & ele-
ganter illius partes descripsit, ut
vinci arte nequeat. De Tur-
carum autem apparatu mariti-
mo copiose egi in nostra Turci-
ca Historia. quare ad cætera
veniendum.

C A P. X.

De undecimviris.

UNDECIMVIROS Græco
vocabulo τὲς ἐνδεκά dici so-
litos, quos etiam νομοφύλακες,
arque ἡγέται, id est, præsides,
G s nun-

nuncupabant, ex Polluce constat. Decemviri, inquit, singuli à singulis tribubus eligi solebant, quorum numerum augebat *ῥαμματεὺς*, hoc est, scriba. Horum erat officium fures convincere, atque carcere iam de-
 rentos iudicare: præterea plagiarios, quos *ἀνδροποδιστὰς* dicunt, & item grassatores, indumentorumque suppilatores, qui Græce *λαποδύται* dicuntur convictos pœna afficere. Quod si apud illos deprehensi crimen diffiterentur, eos ad aliorum iudicum subsellia sistebant: apud quos si tormentis, aut testibus faterentur victi, de pœna statuebant. erant itaque veluti pœnæ æstimatores, quales sunt hodie in Gallia ii, qui præpositi Marschalorum vulgo dici solent: quibus non absimiles mihi visi sunt quos Turcæ Vaivod, & Vaivodlar, numero multitudinis appellant.

lant. Possunt enim omne nebulonum genus comprehendere, & iudicibus proximis reddere: de pœna vero statuere non possunt. Tales sunt vigilum præfecti in tota Gallia, & ditione Venetorum, & , ut facile mihi persuadeo, ubivis gentium. Locus ubi hi undecim nomophylaces iudicabant, νομοφυλάκειον dicebatur: in cuius posteriori parte ostium nomine ἀγώνιον erat, quo ad extremum supplicium educi solebant fontes, non secus atque in castris decumana porta à tergo erat, qua desertores, & facinorosi milites ad pœnam educebantur. Demosth. ἡ ἀποστολὴ τῶν ἐκείνων ἐπὶ τὸ ἀγώνιον, ὅτε ἔφη, τὸ δεσποτικὸν ἀπολύξας ἀπέδρα, τότε πρὸς γυναικὰ πινετο ἔχοντα ὀνόματι ζωβίαν, ἢ ἐτύγχευεν, ὡς εἶποι, καὶ ἔπειτα πότε, καὶ κρύπτει καὶ ἀποσώζει τὰς πρῶτας αὐτὸν ἡμέρας, ὡς ἐξήκου καὶ ἐκὶν ἐυπλοῖ

ευτίον οἱ ἑνδεκά. Quum enim
 effractis carceribus aufugit, ad
 mulierem quandam Zobiam no-
 mine divertit, qua aliquando
 usus fuerat: ea vero abscondit, &
 servat primis diebus quibus un-
 decimviri perquirebant homi-
 nem (Aristogitonem) atque per
 præcones sibi reddi satagebant.
 Ex quo loco patet statim admis-
 so crimine illos perquirere, &
 comprehendere solitos: quare
 merito notavit. Suidas hos *νομο-
 φύλακας* à primis differre, quod
 illi iudices, hi populares coge-
 rent secundum legum præscri-
 ptum vivere, facinorososque co-
 ãrcerent. Adferam item alium
 locum ex oratione eiusdem De-
 most. in Timocratem. *ἴαν δ' ἐπεὶ
 ἀπαχθὴν τῶν ἡρώων κακώσεως ἡλκῶς,
 ἢ ἀστρατείας, ἢ περὶ φημένων αὐτῶν
 τῶν νόμων ἐργαῶν, εἰσιὼν ὅπῃ μὴ γέ-
 δησάντων αὐτὸν οἱ ἑνδεκά, καὶ εἰπα γόν-
 των αὐτὸν εἰς τὴν ἡλιαίαν, κατηγόρει-
 τω*

τα δὲ ὁ βαλόμενος οἷς ἔξεν. Si
 quis vero denunciatur convictus
 iniuriæ parentibus illatæ, aut
 non obitæ militiæ, aut qui in ea
 loca in quæ legibus non licet, se
 receperit, illum comprehensum
 ligent undecimviri, fistantque in
 heliæa (nomen est comitii, de
 quo suo loco) ubi ex his quibus
 lege licet, qui volet accusato. No-
 lo hic omittere, qua arte Veneti,
 quum illorum Capitales magi-
 stratus non sufficerent, magna
 proscriptorum nebulonum, fu-
 rumque turba regionem sibi sub-
 iectam liberarint. Sub finem belli
 quo ad Ticinum pugnatum est,
 multa improborum manus tam
 ob liberratem, quam ob impuni-
 tatem scelerum undique exerci-
 tum colluviem contrahendo
 Venetias ibant. Admissis itaque
 illic multis sceleribus quum ali-
 quis ad pœnam perquireretur,
 sciens se criminis reum ab advo-
 cato-

IIO DE REPUBLICA

catoribus, ut vocant, ad quadraginta viros criminales delatum, fugiensque lite peracta proscribatur, ut uudique Venetiæ illis pestibus veluti obsiderentur. propositum est itaque præmium proscripto, quam præsentibus re-
stitibus ademptum caput alterius proscripti offerret Reipubl. si ta-
men ille ingulasset: quo fiebat, ut quum illorum bona pars sibi mutuo esset nota, seipsam confi-
ceret: pauci ius civitatis repere-
rent, hique munere eo donati, probos in posterum cives age-
rent. Si illa lege in illos nebu-
lones qui post bella insurgunt, & furtis, stupris, cædibusque Rem-
publ. totam labefactant, animad-
verteretur, aut rusticis sua tuen-
do, illos cædendi fieret potestas
quoties improborum audacia
vim legum superat, ex usu esset
Reipublicæ.

CAP.

ATHENIENSIVM. III.

CAP. XI.

*De Decemviris praesidibus,
qui Grace ἀρχαῖοι vo-
cantur.*

QUANVIS hi praesides in
quingentis viris à quibus le-
cti erant, debebant tradi veluti
una tractatione, tamen quia pri-
mum sum maiorem numerum
in magistratibus secutus, quod-
que hi sint longe celeberrimi, il-
lis particularem tractationem
servare visum est. Ex quingentis
ergo viris singulis 10. tribuum
quingenta sorte eligebantur,
& item ex illis sortito nostri
Decemviri, penes quos singil-
latim erat Reipub. summa com-
mittenda. Verum rogaret ali-
quis, quomodo sorte possit pro
dignitate eligi, quem ipsa com-
mendat virtus? Facile, ut visum
est

est in Veneris , constitutis pri-
 mum sorte electoribus qui no-
 minarent , demum nomina in
 urnas coniecta cum suffragiis
 extraherent pro sorte tribuum,
 in iuvenibus *ἐν τῷ ἀνέλιπτον*,
 id est, in diario Reipub. ob nobi-
 litatem adscribendis. Iam dixi,
 electis L. ex ipsis, item deligi de-
 cem suffragiis tacitis, & fabis.
 quæ res quum videatur maxime
 sortem habere , nullum virtuti
 aufert præmium , imo maxime
 secundum eam iudicat. Ex ipsis
 item decem selectis, septem tan-
 tum officium præsidis assequi
 poterant. Itaque inter illos De-
 cemviros omnium suffragiis ele-
 ctos fors ducebatur, ne ulli fieret
 iniuria , dum tres relinqueren-
 tur. At quia is qui erat in ma-
 gistratu , dicebatur *ἡγεμὼν*,
 atque *πρόεδρος* , præfectus &
 præses, omnes eo honoris voca-
 bulo gaudebant. Id vero sum-
 mopere

ATHENIENSIVN. 113

mopere cavebatur, ne secundo ulli liceret in anno eodem ad hanc adspirare dignitatē. Quum esset in imperio, arcis ærarii publici claves, & Reipub. sigillum servabat: itaque iungebat duo officia quæ diversa sunt in Gallia, Cancellarii, & Maioris viri, ut vocant, in quibus urbibus est libertas, aut si desit Maior, Prætoris. Quoties autem Prytanes senatum convocabant, ille novem ~~αγορεύς~~ à novem tribubus deligebat. ab illa enim quæ prytaneusa dicebatur, cuius erat caput, nullus assumi alius solebat. Præterea ex illis novem sortito deligebat successorem, cui Reipub. habenas permitteret. In ipso porro confesso curabat ne quid in causis ommitteretur quod ad iudiciū instructionem faceret, ubi causas prius illis commisisset: quale facit aut præses quum remittit causas ordinario,

H

rio,

rio, aut delegato tradit. Harpocration de epistatis hæc tradit, sententiam Isæi adversus Elpagoram adferens. Duo, inquit, sunt constituti Athenis epistatæ: unus quidem ex prytanibus sorte delectus, alter vero ex proedris, quorum quod sit officium, declarat Aristoteles in Atheniensium politia. vulgari vero vocis usu ~~ἐπιστάτης~~ dicitur cuicunque negotio præfectus, ut notat Hyperides. Librorum Aristotelis quos de hac Repub. scripserat, iactura, me incitavit, ut dixi in principio, ad hoc instaurandum argumentum. Verum ab epistatis ad proedros redeo. ~~ἐπὶ τῷ~~ unitatis vocabulo, tanquam totius politię Dux, & Princeps erat: multitudinis autem, is ordo qui cæteris præfideret magistratibus, præscribendo. quorum dignitas ~~ἐπὶ τῷ~~ dicebatur. Demosthenes in oratione ~~τῇ πρὸς τὸν~~

πρὸς τὸν

ATHENIENSIVM. IIS
maximam lucem adfert
huic ordini : unde sententiam
eius adferre visum est. Verba
legis quam adfert, ita incipiunt,
ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τῶν νόμων, ἃς τὰς
ἀρχαίας. quæ verba appendenda
curabo. Undecima primi men-
sis die, postquam apud populum
vota præco fecerit, in suffragium
ad leges comprobandas eatur,
primum scilicet illas, quæ ad se-
natum pertinent, secundo quæ
ad plebem, postremo loco ad
perpendendas, quæ à Noveviri-
is latæ sunt. Prima autem in suf-
fragia coitio, sit eorum, quibus
videntur probandæ, quæ ad con-
siliū, senatumve faciunt. Alte-
ra, illorum quibus improbandæ
videbuntur. Hoc vero suffra-
gium secundum legum præscri-
ptum esto. Quod si continget
quasdam ex his, quæ antea latæ
sunt, abrogari, prytanes qui tunc
sunt in officio, senatum de ea re

H 2

postre-

postrema comitiorum die habento. Proedri vero eius prytaniæ de illis etiam sententiam dicunt. Primo quidem de his quæ ad Religionem, postea de nomothetis, quo ordine pro dignitate sedeant, demum unde nam possit ipsis nomothetis pecunia ad Reipub. munia suppeditari, sanciunt. Hos autem nomothetas ex eorum ordine qui in heliæa iuraverint, sunt. (de heliæa postea dicam) Quod si prytanes secundum legum præscriptum senatum non habuerint, pariter si proedri non retulerint secundum ius, & æquum, singuli prytanes mille drachmis mulctantur, quæ in ærarium Palладis consecrantur. si proedron aliquis, idem quadraginta drachmas deæ dato. Illorum autem accusatio apud Thesmothetas fiat, pariter si æri publico obnoxius in magistratu sit, cognoscunt.

cūnto. Hi vero Thesmothetæ sibi eo nomine delatos, criminis-
que convictos in carcerem con-
cludunt. Quod si id facere ne-
glexerint, infamiæ notam sub-
eunt, consortioque Ariopagiti-
co arcantor, veluti legum guber-
nationem negligentes. Ante-
quam vero de suffragiis ferendis
senatus habeatur, quicumque le-
gem rogaturus est, illam pro
eponymorum statuis proscribi-
to, adscriptis omnibus quas latas
cupit, ut pro legum proposi-
tarum numero, populus ipsis
nomothetis tempus decernat ad
leges examinandas. Qui vero
novam legem rogat, is non tan-
tum semel, sed quotidie pro epo-
nymorum statuis eam exponat,
donec habeatur senatus. Popu-
lus vero quinque viros ex omni
Atheniensium numero eligat,
qui legum patrocinium susci-
piunt. Hactenus de lege: nunc

ex eodem authore atque eadem oratione iusiurandum ἱερὰ ἔστιν ἔστι adscribendum, in quo etiam Græca ob tædium repetendi omittenda censui. Sententiam feram secundum legum, ac populi Atheniensis plebiscitorum, atque senatus quingentorum virorum præscriptum. Meo favore, aut suffragio, nec tyrannis, nec oligarchia in Rempub. recipietur. Nec si quis corrupto Atheniensium populo, aut statuat, aut velit contrarium, usquam in illius sententiam pedibus ibo. Tabulas novas, alienive aris recisionem, agri Attici, domorumve divisionem nunquam fieri permittam. Nullos exules revocabo, uti nec proscriptos: Ut ediverſo neminem qui civitatis iure utatur, contra leges, & Atheniensis populi decreta, senatusque quingentorum authoritatem, usquam urbe eiici patiar,
nec

nec quemvis alium iniuria id facere permittam. Magistratum nullum constituam, ut possit ille qui rationes anteacti magistratus non reddiderit, fungi alio magistratu, sive ex Novemviris, sive qui sacris publicis functus sit, vel ex illis, qui cum novem principibus proedris fabis eliguntur, legatise, aut assessoribus fuerit. (erant primariae dignitatis hi omnes) Nec permittam bis in anno quenquam eundem magistratum gerere, nec duos in eodem anno. Nulla munera recipiam, sordeve iudicii causa sectabor, nec ipse, nec alius me conscio. Sum natus annos non minus triginta. Audiam accusatorem, & defensorem ex æquo, sine affectibus, & personarum ratione: illumque condemnabo quem merito causa cadere cognovero. Adiuro Iovem ipsum, Neptunum, Cererem, ut perniciem

120 • DE REPUBLICA
ciem in meipsum, meamque fa-
miliam immittant, si quid horum
transgrediar. Hæc Demosthe-
nes: in quibus maximum fuisse
etiam ethnicis æquitatis stu-
dium monstrat. Postquam sa-
tis dignitas Decemvirorum, pa-
riter & officii ratio est etiam ab
eodem tradita, de comitiis ἡλια-
σῶν nunc sum dicturus.

C A P. XII.

*De subdialibus Comitibus, quæ
Græci ἡλιαίαν dicunt,*

HΑΙΑΙΑ καὶ ἡλίασις, maxi-
mum Athenis tribunal erat
(inquit Harpocratio) in quo
publica iudicia ultro, citroque
causis agitatis tractabantur à
mille, aut mille quingentis pri-
mæ notæ civibus. quingenti ve-
ro solebant uno in loco esse, mil-
le, & quingenti in tribus. ἡλια-
σῶν

Ξεῖνός autem erat ius in eo loco
dicere : ἡλιασίς vero ipsa in iudi-
ciis diversatio : Lyfias ἡλιαία καὶ
ἡλιαξείας pro eodem est usus. Ha-
ctenus Harpocrat. Interpres ve-
ro orationis καὶ προκράτης ita de
hac re tradit. ἡλιαία, inquit locus
magnifentatus, & iudicum mul-
titudo ibidem ius dicentium di-
citur. ἡλιαία autem vocatus est
locus παρὰ τὸ ἔκαστε ἀλίζεας καὶ
συναθροίζεας τὸ πλῆθος τῶν δικα-
σῶν, quod illic iudicum multitu-
do congregari sit solita, & in
mutato, ut crebro fit. Alii volunt
(quæ melior esse sententia vide-
tur) inde dictum locum, quod sit
sub dio. ἡλιον enim, id est, solem,
in eum radios immittere. Pollux
ita tradit. ἡλιαία erat quidem
uno confessu quingentorum iu-
dicum, duobus, si mille: tribus, si
mille quingenti. Calculos vero
quibus in suffragiis utebantur,
habebant duorum generum, con-

H. 5 dem-

demnandi, & absolvendi: probandive, aut improbandi: solidum unum, perforatum alterum. Vas porro habebant quod *καστός* Græci vocant, infundibulo simile, per quod demittebantur suffragia in duas urnas, quarum altera lignea, ænea altera erat, probandi, & improbandi: de quibus cætera dicam ubi de iudiciorum, aut fori locis agam. Interpret vero orationis *καὶ ἀπὸ τῶν* diversum habet, loco calculorum fabis uti nigris, & albis solitos, ut differrent: quemadmodum calculorum unus erat solidus, alter perforatus. unde qui *καὶ ἀπὸ τῶν* fabæ dicantur, *καὶ ἀπὸ τῶν* fabis fortiri, & magistratum deligere significat. inde etiam Pythagoram aiunt per fabarum abstinentiam, non leguminis (ut volunt) flatuosi, & cuius hilum pudenda effingat, usum prohibuisse, sed ei qui velit in pace degere, atque
 for-

ATHENIENSIVM. 123
fortunæ ictibus non subiici, am-
bitiose magistratus, & dignitates
non esse appetendas significa-
visse.

CAP. XIII.

*De quaestoribus graia voce, ἀπο-
δείκταις vocari solitis.*

SINGULI à singulis tribubus,
Decem videlicet numero, e-
rant ἀποδείκται, coactores, quæsto-
resve, quos nostrum vulgus col-
lectores taleæ in indictionibus,
receptores domini, & auxilio-
rum in canonibus, & oblationi-
bus vocare solet. Alioqui pe-
culiari vocabulo Græci, & Latini
ἐπιτολῆς, & indictionales coacto-
res vocant, quos patrio vocabulo
collectores taleæ dicimus, sed
Græcæ linguæ copia præterea
ἐπιτολῆς, & ἀποδείκται, idem si-
gnificantibus vocibus appellat.
ἀποδείκται

ἀποδέκται munus erat acceptis à
 Republ. libellis (ut solent apud
 nos Electi quum Provinciali-
 bus, & locorum singulorum
 quæstoribus summam à rege ob
 ingruentia negocia significant
 expetendam) cogere eos qui ali-
 quid Reipub. deberent, id ut sol-
 verent, ac pro facultatum ratio-
 ne in Reipub. discrimine nume-
 rarent. Præsens aderat dum re-
 ciperent, antigrapharius, quem
 vulgo Contrarotulatorem di-
 cunt: quumque quicquam nu-
 meraretur, in diario accepti, &
 impensi rationes omnes transcri-
 bebat: de quo postea latius. Apud
 logistas vero rationes rerum
 omnium reddebantur, nedum
 pecuniæ. Verum paucis absol-
 vens meos quæstores, statim il-
 los logistas subnectam. Si quid
 ergo reddita, & exposita ratione
 reliquarum esset, statim, quandiu
 pro re sua possent, id persolve-
 bant,

bant, atque deleta summa diario
publico inscripta, absolvebantur.
Quod si (ut non raro contingit)
aliquid maioris momenti obori-
retur unde lis posset nasci, ipsam
ad Novemviros contestandam
deferrebant, atque iudicatum sol-
visatagebant. ἀποδεκτῆρες in hoc
tantum ab illis differebant, quod
hi tantum recipere, non item co-
gere poterant. mitius itaque hoc
vocabulum est : quod patet in
eo libro qui Aristoteli sub titulo
de mundo adscribitur : *χωεῖς δ' ἐ-
στὶν ἄλλοι καθεισήμεσαν ἐρεσόδων
τιμίαι, καὶ στρατηγὶ πόλεμον καὶ καυη-
μοίων, δώρων δ' ἀποδεκτῆρες, ἢ τὰ
λοιπῶν ἔργων ἕκαστοι καὶ τὰς χρεῖας
ἐπιμεληταί.* Præter eos vero
constituti erant quæstores æra-
rii, bellorum Duces, ac venatio-
ni præfecti, præterea donorum
susceptores, aliorumque operum
pro necessitate curatores. La-
tini illos voce paulo moderatio-
re su-

126 DE REPUBLICA
re susceptores dixere. C. de de-
fen. civita. L. Iubemus. Iube-
mus cura, ac solertia defensorum
minime possessores maioribus
mensuris, & ponderibus à susce-
ptoribus prægravari, sed eos de-
prehensos &c. Hæc Budæus. Pu-
to sane Iuriconsultum intellige-
re per susceptores, illos quos re-
ceptores auxiliorum dicimus,
qui aliquando cogunt res fisci
maiori mensura, aut pondere no-
mine regio persolvi, non quidem
ut regi, reive publicæ profint, sed
ut sub regii nominis terrore rem
maxime augeant.

C A P. XIV.

*De logisticis, quos rationum
magistros dicimus.*

ΛΟΓΙΣΤΑΙ, inquit Har-
pocration, sunt etiam De-
cem

cem viri singuli à singulis tribu-
bus electi, quibus omnes magi-
stratu functos intra triginta dies,
quam magistratu decessissent, o-
porcebat rerum omnium admi-
nistrationis rationem reddere,
quod graeci *λογισται*, & *λογισται*
dicunt. Aristoteles in Athenien-
sium politia scripserat, ut idem
author scribit, illos *ἀπὸ τῶν ἐνδο-
κων*, ab euthynis, qui aliud genus
rationis audiunt, differre. Affide-
bant *ἐνδοκοι* novem principibus.
reperendarumque agebant iam
magistratu functos, qui æris ali-
quid publici avertissent. Duo,
inquit Pollux, erant Athenis lo-
gistæ, unus in senatu, alter in re-
bus extra senatum administran-
dis: qui ambo à senatu eligeban-
tur ut rerum omnium in Repub.
administratarum rationes audi-
rent. Duos credo Pollucem
scripsisse pro duobus generibus,
quum & cæteri authores plures
scri-

scribant, & fieri non potuerit ut
duo soli tot rationibus audien-
dis satis essent. Verum duos
veluti præsides possumus in eo
intelligere. Id muneris in *Gal-*
lia habemus præstantissimum,
quod ad fisci res attinet, in eolo-
co Parisiis quem *Cameram*
Computorum vulgo dicunt: ubi
qui sunt summa dignitate, præsi-
des: qui secunda, auditores: qui
tertio loco, clerici computorum
dici solent. Oblatos à quæsto-
ribus libellos hi recipiunt, reci-
tantque audientibus, & suppu-
tantibus auditoribus, hi recitant
primis iudicantibus. Nec tan-
tum rem pecuniariam in ratio-
nem deducunt, sed & quicquid
olim regio censui accessit, aut
decessit, notant, inque locos
communes secundum annorum
multitudinem collocant, ut
quum opus est aut litis causa, aut
aliter de publici æris rebus agere,
statim

statim diarium promant, quod
fidem faciat. Triumviri calcu-
latores Venetiis sunt à publicis
rationibus. Nec Turcæ eo ca-
rent magistratu. habent enim
suum Barat emin, impensis præ-
fectum, qui cum quatuor viris
rationes fisci audit. Verum non
ociosum fuerit ex oratione Æ-
schinis contra Demosthenem, &
Ctesiphontem officium logista-
rum amplius aperire. Primum
quidem, ait, lex iubet sanctissi-
mum Ariopagitarum senatum
apud logistas inscribi, rationi-
busq; reddendis esse obnoxium.
Illicque vult, o Athenienses, se-
cundum vestræ sanctionis præ-
scriptum, venerandi illius sena-
tus dominum fieri Logistam.
Præterea quingentos viros vult
rationes magistratus sui reddere.
Ita vehementer diffidit Respub.
his qui rerum rationem non red-
didere, ut sub ipsum statim le-
gum

130 DE REPUBLICA
gum exordium dicat magistra-
tum rationi reddendę obnoxium
(nam *iusd. l. 1. c.* quod ait, &
active, & passive capitur nempe
tam pro illo qui rationem exigit,
quam pro eo qui illam reddit)
non debere peregre proficisci,
non habere suarum rerum pote-
statem, non posse divis quic-
quam consecrare, non manumit-
tere, non posse in summa de suis
rebus quicquam statuere: sed
omnes illorum facultates qui
Reipub. rationes non reddide-
rint, oppigneratas Reipub. vult
legislator. At dicet aliquis:
Quidam fuit in aliquo ordine,
qui nil usquam nomine publico
accepit, aut expendit. Etiam
hunc vult rationem reddere o-
portere. Verum qui poterit,
qui nil habuit? Iubet lex isthuc
ipsum inscribere: Nil usquam pu-
blico nomine accepi, aut expen-
di. Immune quidem certe ratio-
nis

ATHENIENSIVM. 131

nis reddendæ in civitate nil debet esse. Subiungit paulo post. oportebat te ô Demosthenes secundum patriam consuetudinem permittere ut logistarum præco proclamaret, *τίς βέλτερον ἡγοῖται;* Quis vult accusare? Hæc Æschines. Cætera iam ante tradideram. Proculdubio si hæc lex tantam apud nos vim haberet, reprimerentur coactorum furta, electorum technæ, quæstorum fraudes, iudicum sordes, favores, oppressiones, si semel testes omnes admitterentur, proposita tamen falsis testibus, & accusatoribus capitis pœna. Quot enim putas misere lacertos, enecatos, spoliatos, de suo iure deturbatos, ea una de re mutire non audere, sed altum corde dolorem ægre premere, quod non est libere sine forma accusandi locus? unde innumeræ iniuriæ. At quis custodiet ipsos

I 2

custo-

132 DE REPUBLICA
custodes? Ad te æquissime Can-
cellarietantum iuris asyllum ni-
si recurrant miseri, actum de re
illorum est. Logistas, & voca-
bulo suo noverant Latini, reique
publicæ curatores appellabant.
L. curator. C. de modo multar.
Curator Reipub. (inquit Impe-
rator) qui Græco vocabulo lo-
gista nuncupatur, multandius
non habet.

C A P. X V.

*De custodibus, quos Græci
ἀντιγραφῆς vocant.*

Q UOS Graeci ἀντιγραφῆς di-
xere, Latini custodes, aut
Græca voce, antigrapharios ap-
pellarunt. Aderant hi observa-
tores his de quibus proximo ca-
pite egi, rationesque omnes in
diario scribebant: quod nostri fa-
cere non solent in omni admini-
stratio-

stratione publica, pecuniarum
 præcipue. Æschines *ἡ κτην-
 φωνία. πρῶτον μὲν τὸν ἀδελφόν*
 &c. Primum quidem ô Athe-
 nienses, suffragiis eligebatur an-
 tigrapharius urbi, qui in singulis
 Prytaniis proventuum rationes
 populo recitaret. Ulpianus Tir.
 de admi. tut. L. Si plures. Dati
 sunt, inquit, quasi observatores
 actus eius, & custodes. Suidas ait
ἡ γραμματεία καὶ ἀντιγραφεία ea-
 dem significatione esse, fortasse
 iam degenerem linguam suo se-
 culo secutus. vocant enim vulga-
 ri voce *ἡ γραμματεὶον*, scribam,
 & antigraphum Græci omnes.
 subiungit autem, primum acta
 senatus recitare solitum, alterum
 transcribere. Statim vero sui im-
 memor, palinodiam cantat. sed in-
 melius meo iudicio mutata sen-
 tentia. Alterum enim ait fuisse
 in senatu, alterum in publica ad-
 ministratione observanda: quod

& rationi, & hodierno rerum
 usui apud nos est consentaneum.
 In curiis enim omnibus est scri-
 ba qui calamo celerrime à iudici-
 bus prolata excipit, quem ~~scriba~~^{procurator} nominare possumus. Al-
 ter est qui singulis accepti, &
 impensi publici rationibus adest
 custos, aut antigraphus. Verum
 & de scribis dicere ex occasione
 operæ præcium videtur. ~~scribae~~^{scribae} erant scribae tres numero, ait
 Suidas, quos Romani à secretis
 dicunt, qui acta senatus sanctio-
 ra, transcribebant, servabantque.
 Cæteri tamen Græci volunt à
 singulis tribubus singulos fuisse:
 quod vero similis est. Nam
 qui fieri potuisset ut tam ingens
 Reipublicæ moles, populusque
 seditioni natus, tantum tres scri-
 bas haberet, quum tot essent iu-
 dicia, iudicumque ordines, qui-
 bus ipsis necessario aderant sin-
 guli? Æschines ~~etiam~~^{etiam} addit

ATHENIENSIVM. 135
addit scribas solitos illorum nomina excipere, & servare, qui administratæ Reipub. essent rationem reddituri: & quoad reddidissent, in publicis diariis conservare. quæ in re fere illis convenit cum nostris. Nulla Respub. mihi videtur illis carere potuisse. itaque nullam comparisonem addere visum est.

C A P. XVI.

De quæstoribus illis quos Græci demarchos vocant.

QUOS Græci *δημαρχοι* nominant, an recte quæstores vocare debeam, an ex vi verbi tribunos pl. quum apud nostrale exactorum genus inusitatum sit, nescio. Videbitur ex officio vis nominis, & propria appellatio. Scribunt multi fuisse decem numero veluti tribunos pl.

aut singularum tribuum Duces:
 de qua significatione hic non
 ago. Iulius Pollux, ait, illos in
 locum ναυκράων, ναυκλάων, ναυ-
 κάρωνve (nam hoc nomen ita di-
 versum pro re eadem apud varios
 authores est) successisse: fuisse
 vero in singulis tribubus XII.
 partes, quæ singulæ ναυκαεῖαι
 dicebantur, quibus ipsis singuli
 præerant demarchi. ναυκαεῖαι
 autem singulæ tempore belli
 duos equites, & navem unam
 suis sumptibus dare, & ornare il-
 lisque ad finem belli sumptum
 facere nomine Reipub. debe-
 bant. Erant ergo ναυκαεῖαι CXX.
 demarchi totidem, naves toti-
 dem, equites CXXI. quum belli
 ingrueret necessitas, sine illis quæ
 ab ærario publico petebantur.
 Curabant primo quæ ad ius nau-
 cratiæ pertinerent conservari,
 facta tecta; omnia haberi: unde
 quum crebro exigere, erant
 paupe-

pauperibus molestissimi, quum pro ratione soli, ædium, mercium, aut artis, solvere cogerentur. nisi enim solverent, *εἰς χρεῖζον*, id est, pignora capere, auctioneque distrahere ad summæ usque rationem poterant. Ad illas molestias popularium alludit Aristophanes in Nebulis, his verbis.

*Δάκηδ' μὲ δ' ἡναρχὸς τις ἐν τῷ
σπασμάτων.*

*Aliquis, inquit, demarchus me
mordet ex lecto.*

Indicat autem illa allusio *κόβην*, id est, cimicem, ut ait interpres, quod tenuioris fortunæ homines soleant continuis affici molestiis à coactoribus, non secus atque cimicibus noctu somnum excutientibus. Locus ille alioqui non caret ardua difficultate, quomodo Demarchus unus possit ex culcitra ad mordendum prodire. Ut autem Demarchi mi-
I 5 nori

138. DE REPUBLICA
nori popularium iniuria corradere-
rent, describebant in singulis re-
gionibus (nec enim Athenę tantū
Athenę fuere) atq; agri Attici Pro-
vinciis quantū agri fertilis, steri-
lisve esset, demum quantum quis-
que possideret: (ut in illis indi-
ctionibus quas regales taleas vo-
cant, in Gallia Narbonensi fieri
solet) demum pro possessionis ra-
tione merciumque usu exige-
bant: quod an sit olim factum in
tota Gallia, nescio: id unum scio,
si fieret, electorum ars eludi pos-
set, qui à publicanis, aut ditiori-
bus accepta pecunia traducunt
summas in alios pagos, aut impo-
tentiores, aut æque afflictos.
coërcerentur præterea (nisi iam
excogitasset contra illorum frau-
des sanctionem Poyetus Cancel-
larius) illi nobiles qui tenuiorum
terras obnoxias regio censui, suis
adiungunt, immunesque red-
dunt. Præterea non pauci aut
compen-

compendii, aut favoris gratia villas, & censuum omnia genera conducunt, illaque nundinatione, pecuniæ publicæ non parum avertunt. Etiam negligentia illa transcribendi soli contingit, ut qui inter ipsos paræcos sunt tenuissimi, fere omnia persolvant: divites qui alternis annis publicani solent eligi, ut summam nondum perceptam repræsentent, sibi mutuo parcunt, atque secundum proverbium, manu manum fricant: quapropter aut res fisci ad certam pecuniam æstimari, aut coactores omnium iudicio æquissimi delecti deberent perpetuo in officio esse, ne locus talionis in eos esset: aut communi popularium suffragio summa constitui illis deberet. tū enim non facile fierent solitæ iniuriæ. Verum longe amplius in secundo Reipub. Turcicæ volumine ista iam tradidi, quo remitto

140 DE REPUBLICA
mitto lectorem. Post curatam
illam pecuniam quæ erat impe-
rata, secundo officio Demarchi
eos iuvenes quibus per ætatem
liceret τῇ λήξει ἄρχειν, successio-
nem, hæreditatemve administra-
re, ἐν ᾧ ληξιαρχικῶ, in diario vi-
delicet hæreditario, adscribe-
bant: quæ res magnam adferebat
utilitatem. Nam iunioribus, &
rerum imperitis, non licebat rem
domesticam, dum fingunt se
velle seorsum agere, decoquere,
& paternas, atque adeo frater-
nas, & avitas opes absumere. un-
de innumeræ lites apud nos sca-
turiunt, non raro, & cædes: sum-
maque inopia multos per scele-
rum licentiam, quam in re pater-
na dissipanda didicere, ad la-
queum adigi certum est. Deinde
quoties super ætate oriebatur
contentio (quod quum alibi fre-
quenter, tum maxime in magi-
stratibus dandis, & accipiendis
erat

ATHENIENSIVM. 148
erat solitum contingere) diarium
ubi statim nati scribi solebant,
fidem faciebat veri. In qua et-
iam maxime Poyeti prudentiam
admirari licet, qui regiis sanctio-
nibus curavit ut parœci curio-
nes, seu vicarii singulos ad sa-
cræ intinctionem oblatos in-
fantes in parœciæ diario adscri-
berent. Tertia utilitas inde ma-
nans, erat tyronum ad rem mili-
tarem opportuna electio: ex qua
observatione hodie Turcæ, gens
alioqui non usque adeo rerum
perita, perpetuo milite abun-
dant, ultraque ccc. hominum
millia delecta semper ex iuven-
tute Græciæ habent, qua præcla-
rissimæ orbis parti imperando,
nostro capiti imminent. Sed de
his alibi commodius. Convo-
care præterea *vavvaxias* suas sin-
guli demarchi in urbem ad leges
accipiendas solebant. Credide-
rim sane eam appellationem esse
depra-

depravatissimam, quum vix, ut
iam dixi, inter duos authores in
eo nomine conveniat: quamo-
brem variorum authorum sen-
tentiam adferendam de ea duxi,
eamque lectori excutiendam
relinquere. Demosthenes κα-
τὰ προκράτας vocat ναυκρατική
μὴ ποτὲ, inquit, τὰ ναυκρα-
τικὰ βέλλον φέρεται ἐπὶ τοῖς ἀττι-
κιστοῖς. Ne forte naucratia, id
est, res tribuum, melius in Atti-
cianos procederent. Aristopha-
nis interpres ναυκράτης demar-
chos appellat. Demarchi, in-
quit, scribebant in diariis eorum
nomina qui Reipub. debebant
quippiam. Ad hæc libellos lexi-
archicos apud se servare sole-
bant, congregabantque populum
ad leges quum opus esset acci-
piendas, quibus ipsis populari-
bus easdem offerre solebant. Ari-
stoteles autem de Clisthene ait
(scribit idem interpres cum Har-
pocra-

ATHENIENSIVM: 143
pocratione) quod quum esset in
summa Reipub. autoritate, fe-
cerit eodem esse instituto De-
marchos cum naucraris, seu nau-
claris, qui à Solone creduntur
primum instituti. Hi pompam
in Panathenaicis ornare sole-
bant. paulo mox subdit idem in-
terpres, Est autem Demarchus
idem qui & ἐν ὄρω. diversum
à cæteris authoribus scribendo.
verum ex vocis ratione parum
errant. Item Asclepiades Alexan-
drinus τὸς ἐν τῷ ὄρω λέγοντας
ἐν τῷ ὄρω vocat. ut vero scribit
Demetrius Phalereus, Solon ma-
xima diligentia curavit constitui
Demarchos, qui inter populares
principes essent, simulque quod
æquum, & iustum Reipub. erat,
exigerent, darentve. Hæc in-
terpres, omnia in dubium relin-
quens: ex quo loco illius ingenii
curiosam ostentationem, magis
quam acutum iudicium licet de-
prehen-

144 DE REPUBLICA
prehendere. Harpocraton ait.
Erat ναυκράτης Ægypti empo-
rium. Si vero legamus ναυκο-
επία, sunt res Principum. Nam
olim τὸς ἄρχοντας. i. Principes,
ναυκοῦντας appellare soliti erant,
teste Herodoto in decimoquin-
to historiarum. Verba sunt Har-
pocratonis, quæ indicant, etsi
Musas habemus Herodoti, ta-
men alia cum scripssisse quæ tem-
porum iniuria periere.

C A P. XVII.

*De quaestoribus reputandarum,
quos Græci δ'δύνας dicunt.*

DECEM erant εὐθῶοι, alias
ῥεῖψται, debitorum exacto-
res: κυβερνήται, rectores: διορθώ-
ται, emendatores: εὐθῶοι, iudiciales:
aut λογισταί, rationum magistri
vocari soliti: quos qui rationes
red-

reddere cogebant, atque repetundarum reos agebant, non possum alio vocabulo, quam coactorum, aut quaestorum repetundarum nominare. Hi à novem Principibus, viris in maximis, maximeque urgentibus Reipub. calamitatibus delecti, tributa popularibus augebant, debitaque omnia exigebant, unde *ῥητορικός* dicti, non quod deberent, ut vox communiter notat, sed quod exigent. Vox enim *ῥητορικός* & *ῥητορικός* licet frequenter passive capiatur, hic tamen passiva est, ut & in Græco vulgari sermone utraque voce utuntur. Illis erat numerandum Reipub. pro ratione accepti, reddita apud logistas ratione. Magistratum alioqui pedaneorum rationes audiebant, repetundarumque agebant si quis à popularibus præter æquitatem salarii quicquam accepisset. Causa perperam obitæ legationis,

K quam

quam Græci *παραπρεσβείας* dicunt, solebat apud eos dici: unde *διορδῶται* sunt vocati. *Δούνας* porro dicebantur illi à quibus rationes ab his exposcerentur: præterea *Δ' θύνας διδόναι*, dare rationem, vel pœnam suscipere. inde illorum magistratus dici solitus *Δ' θύνης*, quum alioqui rationem & pœnam significet ea vox. Adesse illis solebat *ἐπιχρησφδ'ς* scriba, de quo egi: qui viritim omnium popularium nomina ederet, censusque omnium rationem promeretur. Quum autem lis de re fisci apud illos oriretur, tunc sistebant reos ad maiorum iudicum subsellia, pariter & eos qui non essent, solvendo: cuius rei Isocrates contra passionem in Trapezitico dat argumentum versus finem, *ἐν ᾧ παρ' ὧν ἐχρυσώνηται ὑπὸ' ἐκείνων τὸ χρῶνον πλείους ἢ χιλίους σιτηῖρας, καὶ τὰ λοιπά*. Insuper (eos, subaudi, in testimonium vocabo)

ATHENIENSIVM. 147
vocabo) à quibus ultra mille sta-
teres precario accepi. ad hæc in-
dictione nobis imperata, inscri-
ptionibus variis factis, plus ego,
& mei numeravimus, quam pe-
regrini: mihiq; maximam col-
lationem persolvendam duxi.
Pro passione vero erat mihi opus
inscriptoribus, quod dicerem il-
lum etiam meis uti pecuniis. Ha-
ctenus Isocrates. Describebat
vero is scriba cum magistratu in
σιτοδοσίαις, id est, frumenti con-
tributionibus, suum cuique mo-
dum, ut in publicum horreum
inferretur. quam annonam qui
dispensabant, *σιτομέτραι* diceban-
tur: qui servabant, *σιτοφύλακες*,
annonæ, seu frumenti custodes.
locus ubi servabatur, *σιτοφυλά-
κειον*. Qui undique convehen-
dum in urbem curarent, *σιτῶναις*,
frumentores, aut annonæ præfe-
cti, *ἐν τῇ σίτῃ ἀνεῖσθαι*, ab-
emendo frumento dici consue-
verant.

148 DE REPUBLICA
verant. Magistratus hi nobis
passim Reipub. contemptu ne-
glecti, admodum sunt necessarii.
Eos habent summa in cura Ve-
netiæ. Curam enim convehen-
di undique frumenti habent illi
quos à providendo vulgo provi-
datorios vocant : recondendi,
servandi, & distribuendi Duum-
viri quos farinarios ea de re ap-
pellant, quod popularibus sem-
per viliori precio iuxta eum ur-
bis locum qui Rivus altus dici-
tur, distrahant, quam mercatores
soleant : ut nebulonum Rempub.
labefactantium, fameque ene-
cantium avaritia coërceatur :
quæ non raro apud nos mediis in
urbibus, pro pudor, usque adeo
invaluit, ut nonnunquam fru-
mentum (quo in cumulum pu-
trefacto quæ pestis possit esse re-
trior, non facile dixerim) ob auri
fitim diutius conservatum, &
tandem putrefactum, aut defodi,
au

ATHENIENSIVM. 149
aut in medium flumen conijci
videas, quod centies centena ho-
minum millia alere posset: & non
tantum eximi ab usu, quod per
providentiam erat à natura do-
natum, sed & elementa inde la-
befactata videmus. Habent ii-
dem & Duumviratum annonæ
præfectum, qui curet obsonia
convehenda. At ne quis cause-
tur Venetiis tantum esse hos ma-
gistratus propter circumfusum
mare, sunt nobis exemplo apud
Turcas, quos barbariores, re-
rumque imperitos falso credi-
mus, ædiles, urbi præfecti,
quos patria lingua Sfar Emin, id
est, urbis præfectos nominant,
qui ut popularibus sit copia ory-
zæ, & frumenti, perpetuo curant,
utque viliori precio distrahatur,
neve ullum sit illarum rerum mo-
nopolium. Idem in exercitu cu-
rat Arpac Emin, hordeo quo illic
equi aluntur, præfectus, ut abun-

de pabulum militibus adsit ad equos alendos. Tanto olim studio Romani coluere rem frumentariam, ut sine qua nulla Respub. incolumis est, ut alveos à singulis regionibus Ægypti ære publico in Nilum ducendos curaverint, quibus frumenti ingens vis Alexandriam, ac demum Romam conveheretur: incredibilique sumptu eos alveos servari curaverint, ea lege, ut si quis aggeres Nili qui erant alveorum ripæ, rupisset, capite plecteretur. Ager Bizacenus in Africa, Campania, Sicilia, & quæcunque olim regio frumenti ferax, tantæ fuit illis curæ, ut Provinciæ nomen inde habuerint. Sed ad *σῖτον* redeo, quo vocabulo usus est iurisconsultus dig. de mune. & honor. l. Munerum. Nam harum, inquit, specierum curatores, quos *sitonas*, & *elæmporos* Græci appellant, creari moris est.

ATHENIENSIVM. ISI
est. Antequam Budæus nostræ
Galliæ suo seculo primum orna-
mentum, Græca illic reposuisset,
alba ibi papyrus erat: & interim
satis habent nostri Accursiani, si
bonas contemnant literas, si non
esse de pane lucrando, ut aiunt,
adserant. quid illic potuissent
pro *σιλῶναι*, & *ἐλαίεμπορος* com-
minisci? At dicent, & si Græce
scriptum esset, non legeretur. In-
stitit. enim de publ. iudiciis, ubi
de ficariis agitur, Accursius, aut
alius dignum patella operculum
Accursianus scripsit pro com-
mento, Hoc totum quod sequi-
tur, omittas. & alibi, Græcum
est, legi non potest. Verum quo-
modo sciret Græce, qui vix latina
intelligat? qui ait bina esse qua-
tuor: balucam, quæ vox aurum
φύλακτον significat, baiulans
lucem: baltagarios laniones, aut
ut vocat becharios: topiarios esse
fossore, & alia sexcenta. At eius

De Lexiarchicis, Peripolis, &
Ephebis.

C A P. XVIII.

QUONIAM iam ante in Demarchorū muneribus mentionem de iuvenibus feci qui in diario quod *Λεύκωμα*, id est album, & *Ληξιαρχικόν* vocant, inscribi solebant: de illis nunc sermo est absolvendus. Antequam *ἡ Λήξεων ἕρπον*, id est, rei hæreditariæ potestatem haberent, biennium solebant circumire regiones limitaneas veluti tyrocinia armorum meditando: tuncque à decimo octavo ætatis anno, quo ex ephebis excedere mos erat, ad vigesimum vocabantur *περίπολοι*, id est, circumitores, & *ἐφῆβοι* ob ætatem, *ἐφοδοί*, ob viam, & peregrinationem in qua versabantur etiam *ἡ χώρα ἐπίσκοποι*,
K s regio-

154 DE REPUBLICA
regionis inspectores, non veluti
magistratus, sed ut quum ingru-
ret necessitas, essent regionum
viarum, & locorum periti. Exa-
cto demum biennio, veluti in
præmium laborum dicebantur
ἀρχινομοὶ, qua iam dixi ratio-
ne. *ἀρχι* enim Græci ἐκ τῆς ἀρχῆς,
id est, a desinendo, hæreditatem
dixere, quod scilicet statim ab
uno in alterum desinat. Alio-
qui (ut ex Isæo notavit Harpo-
craton) *ἀρχι* unitatis numero
νομος, id est, accusationem
significat. Facta illis facultatum
potestate, insiurandum istud,
quum inscriberentur, in Agraulo
loco subdiali præstare solebant.
Iuramentum Lexiarchicorum:
Armorum nunquam me pude-
bit. Ducem cui semel addictus
fuero, nunquam relinquam. Pro-
aris, & focis solus, aut cum pluri-
bus decertabo. Patriam dete-
riorem non reddam. Adversus
quan-

ATHENIENSIVM. 155

quancunque regionem decer-
nar, navigabo. Assentiar æter-
nis iudiciis æquitatis, sacrisque
iam receptis parebo. assentiar
his etiam summa pace quæ plebs
sancte sanxerit. Quod si quis
legibus non paruerit, easque
evertere volet, non permittam.
vindex vero seu solus, seu cum
multis ero. Sacram patriam
semper colam. Hos hodie De-
marchos, seu *οἱ δὲ λακῶματι τὴς*
νῆς ἐξ ἀφ' ὧν duplici in offi-
cio Turcæ habent. nomine vide-
licet Principis, & militum. No-
mine quidem Principis tertio
quarto, aut quinto quoque an-
no, pro bellorum usu singulis in
vicis, & urbibus colliguntur ab
eius iuvenes ex toto loci unius
grege una composito, ut facilior
sit in turba electio, pro virium
corporis, & formæ ratione: qui
delecti ea lege ne una domus
duos fratres exhibeat ad id mu-
nus,

156 DE REPUBLICA
nus, conductique Constantino-
polim, ubi nunc regia est, in tres
classes rediguntur. Quos for-
ma naturæque indoles præstan-
tior ornat (quod in primis phy-
siognomiæ periti in eam rem
delecti curant etiam in primo
delectu) hos Princeps seorsum ad-
hibitis doctis præceptoribus for-
mandos in re literaria ad persua-
sionis usque notionem, & re mi-
litari curat, donec nati sint ut
minimum xx. annos (nam quum
eliguntur primo, ex ephebis ex-
cessisse non licet, si in hunc nu-
merum sint adscribendi) tum sa-
tis exercitati nobilitate donan-
tur, equitesque trium generum
fiunt, Spachi, Seliçtari, Uluphe-
gi. Secundi ordinis, Principis
hortos, quorum non tantum
ipse, sed & tota Turcia est stu-
diosissima, colunt, biremesque
quibus Princeps vectari in mari
solet, agere Constantinopoli
quum

quum Princeps adest, solent.
Tertius ordo, infœlicium plane,
datur divitibus, Principibusque
viris, qui illos non raro totos
octo annos durissimis exercent
laboribus, interim ægre naturæ
illorum, tenuissimeque satisfacientes,
donec quadam virtute
Principibus, ducibusque belli in-
notescant, militumque numero
adscribi soleant. quâ arte effe-
ctum est, ut perpetuo milite
abundet Turca. Nec vero tan-
tum ad hæc munia deliguntur
quos parit Græcia, sed & bello
capti, emptitii, quacunque arte
comparati, modo non sit inepta
ætas, solent eum augere nume-
rum, sensimque crescendo, qui
non statim munus equestre con-
sequuntur, fiunt Imghitzeri, inde
Solachi, custodiæ Principis in-
vigilantes: postremo aut equites,
aut maioris muneris, donec rude
donentur. Delectus Principis
ita

ita habet. Ut vero tam ingenti
 perpetui militis numero parata
 sit pecunia, habent & suum dele-
 lectum, quos iam bene gestæ rei
 fama evexit. Nam ut præsens
 est apud Turcas pœna socordi-
 bus alas ad virtutem facere soli-
 ta, ita præclarum aliquod facinus
 aggresso statim præmium adest:
 quæ ipsa sunt duo maxima virtu-
 tis excitandæ fundamenta. Præ-
 ter decimas, quibus olim ecclesia
 Græca dotari potissimum sole-
 bat, etiam militibus, hisque quos
 Princeps evectos cupit, militiae-
 que paratos, masculæ ætatis in
 universis Provinciis, quemque
 tamen suo iure, ius inquirendi est
 permissum, ut quotquot ex ephe-
 bis excedunt, & ut proprie magis
 Græce efferam, ἀρεμὰ τιζουσι,
 quotannis 25. aspra persolvant:
 qui uxorem duxere, xxx. quæ
 industria facile trecenta homi-
 num millia quotannis alit. Indi-
 ctio.

etio sola venit ad Principis æra-
rium. Cætera, quomodo scili-
cet possit dignosci qui ad nubi-
lem accessit æratem, acceptique
& impensi rationes omnes tra-
ctavi in secundo rerum Turcica-
rum libro. Sed nimis sum di-
gressus ab incepto ἡ ἀρχαρχικῶν.
Hoc nomen fuit sexviratus, cui
potestas erat quoties magna co-
gerentur, eligendi xxx. viros
subadiuvas, qui omnes funiculo
cinnabari tincto populares in au-
diendis legibus, senatuque ad-
eundo socordes impeterent, no-
rarentque: qua nota per negli-
gentiam accepta mulctabantur:
unde parœmia de illis efferri soli-
ta qui pœnæ timore non amore
virtutis in officio essent, ἀρχαρχικῶν
φεύγοντες μεμιληταμένον, id est, Fu-
niculum fugiunt minio, rubrica-
ve tinctū, aut ut Erasmus vertit,
*Vitant sinopi collitam restim
rubra.*

Tale

Tale genus hominum frequens
in urbibus est, quos nisi vis le-
gum, magistratusque diligentia
coërceat, in officio nunquam
contineas. Aristoph. *ἐν ἀχαρ-
νέυσι*,

*Οἱ δ' ἐν ἀχαρῶ λαλῶσι, καὶ ὧ καὶ
κάτω*
*τὸ χοινίον φέρουσι τὸ μεμιλτω-
μένον,*
id est,

*Illi in foro nugantur, ac modo
huc, modo illuc*

*Funiculum fugiunt cinnabari
tinctum.*

Ab hac dictione *χοινίον* quo-
niam multa verba scitu non in-
digna, à nemine (quod equidem
viderim) explicata, veniunt, vi-
sum est ea addere, explicareque.
χοινίον itaq; est circumscribere,
finire, dividere, solum dimetiri,
veluti in locorum, finium, hære-
ditatisve designatione agrimen-
sores solent: qui etiam loquendi
modus

modus Hebræis, atq; Chaldæis (à quibus ut disciplinarum, linguarumq; primis authoribus Græci multa accepere) est familiaris, ut

חבלים נפלו לי בנעימים

Chabelim naphlu li banehimim.

i. Funiculi acciderunt mihi pro votis. aut ut vulgata habet editio, Funes ceciderunt mihi in præclaris. quæ vox prophetæ regii est, adferentis nil sibi non futurum gratissimum, quod Deus præscripserit, Verum de illis locutionibus ample scripseram antequam nostræ tractationes de linguarum varietate, ac noster de originibus liber ederetur: quæ quum extorquerentur ista magis quam prodirent, visum est servare in alium locum, περιχινίζω item circumscribere significat, inque unum ducere. Pollux Τὸ δὲ διηγεσθῆαι (τὸ ἐν ἡλιαίᾳ) περιχινίζει τὴν βασιλείαν τῶν δεσποτέρων. τῶν δὲ δεσποτέρων

L

πλη.

πληρέωντων, καὶ τὰ λοιπὰ. Tribunal vero Hæliæum circumscri-
 bebatur rege quidem id iubente,
 thesmothesis autem implenti-
 bus. Quinquagintaque pedes
 illa circumscriptione distat à iudi-
 cum loco, ut ministri subsisten-
 tes observarent ne quis adesset
 qui iusiurandum non præstitisset.
 Valuæ porro iudicii vocabantur
 κυκλίδες, non absimiles illis
 quas κυκελάδας dicunt. De-
 mosthenes καὶ ἄριστος. ὧν ἐν ἡ δὲ οὐ
 ἔρω παραδείγματα· ἐνεκα τὰ γνω-
 ριμώτατα· τὸ πλὴν βελλὺ τὲς πει-
 πησιῖς ἀπὸ τῶ ἀδένεος ταυτησὶ
 κυκλίδος τὸ ἀπορήτων κυρίαν εἶναι,
 καὶ μὴ τὲς ἰδιώτας ἐπεισέναι· τὸ πλὴν
 ἐξ ἀρείων πάντων βελλὺ, ὅταν ἐν τῇ βα-
 σιλείᾳ τοῦ καθεζωμένου περιχοινίση-
 ται, καὶ πολλὴν ἡσυχίαν ἐφ' ἑαυτῆς
 εἶναι, καὶ ἅπαντας ἐκποδῶν ὑποχεῖν.
 Quorum (inquit de ordinum
 maiestate agens) unum, atque al-
 terum dicam exempli causa, ea-
 que

ATHENIENSIVM. 163
que notissima. Primum, quod
quum quingentorum virorum
senatus ab istarum tenuium va-
luarum limite tantum secretiora
tractandi ius habet, nec privato
cuiquam licet tum illuc introire.
Alterum, quod Ariopagiticus se-
natus quum in regia porticu
confederit, (locus erat Athenis)
congregatusque omnino fuerit,
alto silentio illic esse, atq; omnes
secedere necesse est. ἀποχονίζειν
contrariæ est significationis. nam
expellere; proscribereque signifi-
cat: quod idem orator in eadem
adversus Aristogitonem oratio-
ne aperit, vocans ἀριστογείτονα
πάντων τῶν ἐπὶ τῇ πόλει δικάσις
ἀποχονισμῶν, cui omni civita-
tis iure est interdictum. Verum
quia Budæus de eius significatio-
nis varietate in commentariis
linguæ Græcæ egit, de illo dicere
amplius supersedeo. περὶ ἐξηγη-
τῶν. i. de aruspibus de cælo ser-

164 DE REPUBLICA
vantibus, deque magistratibus
res sacras, ludos, mysteriaque ad-
ministrantibus hic egeram, sed
quia erant parum apta illa hoc in
loco, visum est ea in opus aliud
differre.

C A P. XIX.

*De Novemviris una, quos ἑπτα-
ρχος Græci, id est, Prin-
cipes dicunt.*

C E L E B E R R I M I Athenis
Cerant οἱ ἑπτα ἄρχοις, no-
vem Principes, qui eligi in eam
functionem non poterant nisi
præstito hoc iureiurando, Esse
tam à patre, quam à matre gene-
re Athenienses, talesque iam ab
ab avis, ab avisque, atque atavis
agnosci. Rogabantur præterea
an ἀυτοχθόνες essent, id est, indi-
genæ, an à quibusdam aliis po-
pulis olim traxissent originem:
quo d

ATHENIENSIVM. 165
 quod & Veneti in agnoscendis
 nobilitatis liberis facitiant. De
 religione, si esset ipsis *Ζεὺς ἑρκείος*,
 Iuppiter penetralis, tutelarive,
Διὶ Δωρ πάλῳ, Apollo avi-
 vitus authorve. De vita ante-
 acta, si in parentes beneficia con-
 tulissent, si pro patria, aris, focis,
 arma fuissent ab illis sumpta, si
 publicis honoribus meriti in
 Rempub. collati ergo donati ali-
 quando fuissent. quas notas con-
 sequuti admitti poterant, non
 aliter. Hæc illos interrogabant
 Ariopagitæ in regia porticu, quæ
 paulo ante tradita est. Exhibito
 primo iureiurando, hoc secun-
 dum addebant, Se perpetuo ser-
 vaturos leges, auream statuam
 nunquam pro quantumvis in
 Remp. magno beneficio postu-
 laturos: non *ἀργυροπώλον*, id est,
 fordes, & quæstum iudicii causa
 sectaturos. qua data fide, in Acro-
 polin Atheniensium arcem à se-

L 3

patu,

natu , ubi ibidem iusiurandum
 repeti moris erat, deducebantur.
 Non absimile à senatu Veneto
 solitum est ei fieri qui classis ele-
 ctus est imperator , quem Provi-
 datorium vulgo dici expositum
 à me est prius , diverso tamen
 longe sacramento. Is enim pro-
 specturus rebus bellicis, annonæ,
 ac classi est: illi legum vim admi-
 nistrare solebant. Ubi in arcem
 excepti erant , quanvis omnes
 ἄρχοντες dicerentur, tamen Διο-
 κλητίαι, unus ἄρχων ἐπὶ πόντου de
 quo dixi , alter βασιλεὺς, id est,
 Rex, tertius πολέμαρχος magister
 militum dici solebat: de quibus
 ipsis singillatim sum modo di-
 cturus.

CAP.

CAP. XX.

De Eponymo.

AB Eponymo τὰ δυνύσια, id est, Bacchanalia, & θαργῆλια, id est, Apollini, & Dianæ sacra, unde θαργηλιῶν mensis Aprilis dictus est, administrari consueverant. Lites τὴ κακῶσις (qua voce primo lites quæ inter virum, & uxorem acciderent, secundo mutuas inter parentes actiones aut liberorum ingratorum erga progenitores, & item plura quæ in tractatu de actionum vocabulis tradere decrevi, significantur) audit, atque iudicat: pœnam δὲ παρρησίας, id est, iniuriæ per remulentiam illatæ statuebat. Illius curæ committebantur orphani, ad quos defendendos, tuendosque ἐπὶ τῶν πύλων tutores viros singulari inte-

L 4 gri-

gritate deligere solebat, qui ius
etiam inter legitimum, & insti-
tutum hæredem dicere ex officii
ratione solebant. Hos Græcia
ὀρφάνων ἐπιτρόποις, id est, or-
phanorum tutores, ut ab his ap-
posita dictione differrent, qui
ἡμετέρων ἐπιτρόποις viduarum defen-
sores dici consueverant, vocare
solebat. Postremi viduas quæ
post mariti mortem gravidæ re-
manferant, diligentius conserva-
bant, atque posthumis prospicere
soliti, curabant viduas, pupillos-
que diario indictionum eximi,
publicisque contributionibus li-
berari. Qua in re quam simus
negligentes, id satis monstrat,
quod nullus ad id munus magi-
gistratus peculiaris deligi solet:
& præclaris interim verbis pieta-
tem innotamus, in qua exercen-
da facile non tantum à Muhame-
dicis, sed & ab ethnicis vincimur.
ἡμετέρων alioqui si sine adiecta
alia

aliā voce acceperis, cuius negotio præfectum notabit. Iam supra docui fastorum seriem, rerumque gestarum memoriam ab hoc eponymo magistratu notari scriptis publicis, privatisque solitam: quod verum semper erat, nisi quod in ἀρχαιολογίας, id est, magistratuum electione sub anni Principio fieri ad aliquot dies solita ita supputabant, ἐπὶ πρώτης πρυτανείας τῇ δεκάτῃ ἢ ἐνδεκάτῃ, primæ prytaniæ decima, aut undecima. Cicero morem Græcorum exprimere libro de fato voluit. Morietur, inquit Epicurus, quum duos, & sexaginta annos natus vixerit Archonte Pythorato. Voluit & genitivum Græcorum in ablativum Latinorum transferre Græco vocabulo. Proprie itaque dicebatur ἀρχὴν ἡ ἐπώνυμος, id est, Princeps unde res gestæ rationem temporis, nomenque

L 5 acci-

acciperent. De eponymis statu-
tuis iam ante scripsi. ἀρχὴ ἰπώνυ-
μος nomen erat magistratus il-
lius. Unum nolo omittere, quod
hi ius ciuibus tantum dicerent, in
iisdem vero causis πολέμαρχος
inquinilis.

CAP. XXI.

De Rege.

BΑΣΙΛΕΥΣ regem, sacrifi-
culum interpretatur Livius:
unde possumus confirmare (quod
sæpius exposui) Romanos non
tantum legum exemplum à Græ-
cis expetivisse, sed & Reipub.
imaginē hinc sumpsisse. Quem-
admodum enim hi rege sacrifi-
culo sacra fere omnia administra-
re solebant, ita nomine sacrorum
prima erat Athenis autoritate
Rex. Prima enim muneris di-
gnitas illi erat, quod τὰ ἱερὸν σινια,

κῆ

ῥῆναι λὺ αἶα Cereri, & Baccho sa-
 cra ludorum curatoribus fieri
 pro moris usu curaret. In singulis
 enim ludis Athenienses suos
χορηγούς, id est, choragos, seu ad-
 iutores habere solebant, qui non
 tantum (ut iam à me est nota-
 tum) præerant ludis, sed & libera-
 litate pro opum ratione in Reip.
 impensas utentes, de suo non pa-
 rum infumebant, eo solum nomi-
 ne, quod illorum essent præfecti,
 quemadmodum in certaminibus
ἀθλοδίκται munerarii athleris par-
 tum ex suo, partim ex publico ære
 præmia proponebant. In cho-
 ragorum munere, & privilegiis
 aperiendis tota Demosthenis in
 Mediam oratio versatur. si quis
 itaque copiosius de illis legere
 cupiat, illam legere poterit. Ho-
 rum exemplum in mysteriis (ita
 tragædias, comædiasque vul-
 gares quæ vitas heroum pro
 Christo passorum personatis ho-
 minibus

minibus plebeiis exponunt, vulgo dicunt) frequens usque adeo est, ut multi inde rem familiarum, dum lucello inhiant, decoquant amplissimam, Athlothetarum exempla crebra sunt in singulis urbibus, quæ aut iactu balistarum, igne tormenti, arcus, aut etiam palæstræ exercitatione militem exercent. Curabat præterea noster sacrificulus sacra τὰ ἐν τῇ λαμπάδι, quæ videlicet ad lampadem fierent. Quæ vero ea essent, quæ ratione obiri solita, ita scriptum reperio. Tria ubi semper lampadis usus erat, festa Athenienses habuere, ἀθληταῖα, ἱπποσταῖα, ἀγρονομία, Minervæ, Vulcano, Promotheo. Suidas, ait, Iustum scriptum reliquisse, quod quum Athenienses sacra Vulcano facerent, lampadem excogitassent: ob cuius rei memoriam perpetuos illi ludos consecrarint, in quibus usus semper

per

per esset lampadis. Ut vero gratiam referrent etiam prudentissimæ artium inventrici Palladi, itemque Prometheo primo summa literarum memoria artium variarum inter homines propagatori, sanxere ut pariter in illorum sacris eadem lampade posteri uterentur. Quæ quum altius contemplan, ut non possum satis admirari quam nullam fere ob rem, aut vilioris, & quam facile rideas, artis excogitationem, leviter, temereque, ne dicam impie, credula nimis antiquitas multa hominum monstra in deorum numerum reposuit, ut ostenderet religiones illas opinionem non veritate nixas: ita vehementer mihi subit illorum ediverfo admiratio, qui semper persuasum habuere, nil boni in hac vita sine lumine, atque adminiculo cœlesti se posse consequi: quod vehementer illorum refellit

lit amentiam, qui sine providen-
 tiæ munere res istas bene geri
 posse credunt. Peractis sacris,
 etiam controversias quæ illorum
 causa inter gennetas oborieban-
 tur, dirimebat. Qui essent *ῥυνη-
 ται*, ex Harpocratione subdo.
ῥυνηται, inquit, sunt eiusdem
 generis, familiæve participes.
 Quum enim Atheniensium po-
 pulus esset in certas partes divi-
 sus, maximæ, ut diximus, *φύλαι*,
 id est, tribus vocabantur: qua-
 rum singulæ trifariam partitæ
τρίτῳ creabant: quæ etiam *φρα-
 τρία* dici solebant, ἀπὸ τῆς φρα-
 τίας, à puteo videlicet, cuius erat
 in eadem vicinia communis
 usus. (Dixi iam in demarchis
 etiam quamlibet tribum propter
 nautica munia in duodecim par-
 tes; seu *ναυκρατίας* partiri) quæli-
 bet vero *φρατρία* (persequitur
 Harpocrat.) sacrorum gratia in
 triginta partes divisa creabat
γίνετο,

γένος, nongentesimam populi
 Atheniensis partem: cuius singu-
 li patresfamilias *κληῖται* vocari
 solebant: inter quos ius de sacra-
 rum administratione dicebat.
 Subdit idem athor Isæum in ora-
 tione pro Appollodori hæredita-
 te *συγκληῖς*, & *κληῖταις*, voca-
 bulo abutendo, eosdem dixisse:
 Philochorum præterea *κληῖταις*
 interpretatum *ὁμοκατάκτας*, qua-
 si collactaneos dicas. De cæde
 causas, quas ex præcognitione,
 aut ex occasione rei obuii præoc-
 cupare poterat in senatum Ario-
 pagiticum introducere solebat:
 ubi vero reos ante tribunal stitif-
 set, deposita corona ipsis Ariopa-
 gitis assidebat, sententiam pro ra-
 tione criminis primus dicturus.
 Ad hæc rerum inanimatarum
 causas, verbi gratia de damno ab
 obice in via publica dato, de rui-
 na ex tigno communi, maceriis,
 ædibus ruinam minantibus, &
 huius-

huiusmodi audire solebat, quique teneretur earum nomine, iudicio declarare. Qui ille erat sacrorum Princeps, de vocabulo quo illum honoris ergo Athenæ donarent, deque cæteris sacrorum rerum curatoribus, pariter de ludis, festis, & huiusmodi, plura hoc in loco scripseram, quæ etiam ipsa commodius in suum ordinem opere peculiari servare visum est.

CAP. XXII.

De Polemarcho Tribuno militum.

TΩΝ δὲ χόντων τρίτος ὁ πολέμαρχος, Principū tertius erat polemarchus: qui quo vocabulo melius Latine dici possit etiam officii explicatio planum faciet. Præerat primum Dianæ & Martis Enyalii sacris, ob eam rem,

rem, quod hi potissimum rebus
 bellicis præire crederentur: quod
 Homeri epithetis appositissimis
 expositum reliquit, dum illam
 ἰοχίαιραν, hoc est, telis gauden-
 tem, hunc ἀλλοπρόσαλλον, μισοφό-
 ρον, τεχασιπλήτην, id est, incon-
 stantem, homicidam, murorum,
 urbiumque everforem vocat.
 Certamina etiam ἐπιταφικά, or-
 nari, & disponi curabat polemarchus.
 Erat olim præclarus Athe-
 nienfibus mos, ut quotquot in
 bello pro patria fortiter occu-
 buissent, eos in diario adscriptos,
 nominum, & rerum ab illis præ-
 clare gestarum crebra recitatio-
 ne, celebratione, & gloria, præ-
 sente universorum civium coro-
 na post tam foelicem mortem lu-
 dis, & celebritate publica cele-
 brarent, certaminaque à iuven-
 tute fierent, quæ dicerentur ἐπι-
 ταφικά, id est, sepulchralia, in
 quibus ipsi iuvenes gloriæ cupi-
 M dita-

ditate ad rem bellicam, mortis contemptum, amorem Reipubl. usque adeo beneficiorum in se memoris inflammarentur. Quãvis enim virtutis præmium vir bonus in conscientia, minus perfectus in gloria ponit, tamen verum est & illud Silii,

*Nec reperire licet multis è mil-
libus unum,*

*Virtutem precium qui putet es-
se suum.*

Qui itaque gloriam è rebus humanis tollit, is virtuti alas præcipuas adimere videtur. Tribus enim illa rebus potissimum alitur: unica gloria in magnis viris, cui præmium accedit: in tenuioribus, & quos non usque adeo incitat, formido, & præsens poena illam in improbis inserit: qui non raro inde habitum, facultatemque ad duo prima sibi comparant, ut iam scilicet non inepti,

inepti, præmio digni sint: quo
evecti, in gloriæ cupiditatem,
quæ illos in virtute retinet, tran-
seunt. Præscribi præterea à Po-
lemarcho solebant cantilenæ, &
versus quidam in laudem de-
functorum, & virtutis: qui ipsis
iuvenibus decantandi in ludis
publicis dabantur. Qui ordi-
nem in bello reliquissent, qui im-
minente periculo fugissent (quæ
crimina *λειποταξίς*, & *ἀπασίας*
vocant) eos ad senatū Ariopagi-
ticum defererebat condemnandos.
Singulis tribubus manubiarum
partes dare: inquilinos qui sine
census persolutione, aut vade
Athenis agerent, multare: ius in-
quilinis, & *ισοπέλιδι*, id est, po-
pulis fundis, civitateque donatis
dicere: legatis prospicere: in sum-
ma rei militaris, & inquilinorum
omnia tractare, terminareque
consueverat. Scribunt non pau-
ci authores & urbis claves ad

180 DE REPUBLICA
eum deferri noctu solitas, porta-
rumque custodiam tradi : quod
munus in liberis Galliæ civitati-
bus illorum est quos vulgo Ma-
iores vocant. Verum quia is rei
militaris summam habuit, volo
hoc in loco cæteros belli Duces
attingere.

C A P. XXIII.

De militaribus officiis.

SUBERANT *πολεμάρχαι* duo
ἱππάρχαι equitum magistri,
ut refert Harpocracion Aristote-
lem in Atheniensium politia
scriptum reliquisse : quibus non
tantum equestris ordo, sed uni-
versus quo in loco erant pareret
exercitus necesse erat : alioquin
animadvertere in facinorosos,
imperiumque detrectantes sta-
tim licebat. Curabant præte-
rea ne quis ab ordine, aut à Du-
ce se-

A T H E N I E N S I V M. 181
ce semel delecto recedere indi-
cta causa urgente sine illorum
permisso pœna capitis auderet:
ut modum in victu, & cultu ser-
varet: ne se sarcinis gravio-
rem, victumque redderet: ne iniuriam
popularibus inferret, & cætera
huiusmodi militibus præscribi
solita. quibus in observandis mi-
rum quam simus socordes. So-
brietate, continentia, obedientia
olim Galli non tantum Europam
totam subegere, sed & Asiam to-
tam incurrando terruere: nunc
venus, ingluvies, ebrietas, pervi-
cacia, ordinis, & Ducis contem-
ptus, furta, cædes, rapinæ pro-
priorum civium, & popularium
nos deliciis involuentes in con-
temptum vertunt. si interim à
Duce viro probo exspectatur pœ-
na de eius milite, audent turbas,
& factionem excitare, se abdu-
cturum ad alium plures commi-
nari: & hæc patimur: unde inulta

M 3

sc-

scelera illos furcis quotidie reser-
 vant. Verum frustra queror,
 capita non infrequenter sunt
 membris deteriora. Hoc tam
 difficile, tamque laboriosum mu-
 nus per ταξιάρχες, id est, ordi-
 num præfectos obire solebant.
 Hi enim ordinum Duces, centu-
 riones, decuriones, leviorisque
 armaturæ milites in ordinem co-
 gere solebant, quod Græci πα-
 ρατάξαι dicunt. Erant Athenis &
 decem φύλαρχοι, id est, Tribuni,
 tribuumque præfecti, quos quidā
 scribunt (quibus non facile assen-
 tior) hipparchis præfuisse. Diver-
 sum vero me sentire Demosthe-
 nes facit philippica prima, ὅτι
 ἐχρηθύνετε ὃ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν δέκα
 ταξιάρχες καὶ στρατηγὲς, καὶ φύλαρ-
 χες, ἔκαστος ἑπτάρχος δύο; τί οὖν ἔστι πο-
 ῖσι; Nonne eligistis ex vobis decem
 ordinum præfectos, ac Duces, tri-
 buumque præfectos, & magistrōs
 equitum duos? hi igitur quid fa-
 ciunt?

A T H E N I E N S I V M. 183
ciunt? Voces diversę, muneris di-
versitatem significant, & ex ordi-
ne dicendi, functionis seriem
monstrant. ἵππων porro, id est,
equites illi, quibus ἵππαρχοι
præerant, quotannis ἵππῶδα, id
est, sacra equestria persolvere so-
liti erant. Voce *φολάρεχ* Græca
usus est Cicero in epistolis fami-
liaribus. Verum ab hac tracta-
tione mihi parum cognita de ex-
perientia, recedo, ne idem mihi
contingat quod olim sapientiæ
professori in Græcia Phormioni
apud Hannibalē contigit. quum
præclare enim, ut literæ huma-
niores nullius rei quantumvis
abstrusæ expertes illum docue-
rant, de re militari ex arte disce-
ptasset, Pœnus subiunxit, multos
se quidem deliros senes sæpe vi-
disse, sed illo uno qui magis deli-
raret, vidisse neminem.

M 4

CAP.

De sex Thesmothetis.

VELUT I summa capita in iudiciis sex Thesmothetæ cum tribus iam scriptis, tribuum Duces equites, equitumque magistrōs eligere solebant alioqui horum præcipuum munus erat in iudices legum præscripto non utentes in iudiciis, veluti custodum totius Reipub. observatorum, severissime animadvertere: ita loco illorum sane nos regios procuratores, & advocatos habemus, sed apud quos non raro *ἡ χεὶρ τοῦ χεῖρα νόμου*. Scorsum porro Senatum extra præscriptū iure, aut consuetudine tempus cogere poterant: quod quanti esset muneris, quantæque authoritatis, ut hodie satis patet, ita Romani magno docuere argumento.

mento. Licebat enim apud eos tantum dictatori, consuli, prætori, & in summa rerum difficultate Tribunis tam militaribus, quam plebeiis id efficere. Habito senatu, illius acta significari popularibus curabant. Litem intendere præterea solebant in eos magistratus qui nondum omnium suffragio examinatam legem promulgassent, quam actionem *παρανόμων γραφή* vocari iam supra in nomophylacibus notavi. Erant enim singulares legum vindices. Populis fundis præterea qui Atheniensium iure uterentur, ius præscribere, in falsos testes pœnam statuere, talionis pœna falsum accusatorem plectere, iudicibus singulis cum proedris sedes honoris loco designare, illorum fuit munus. Hoc munus in constituendis iudicibus probe observari à Quatuorviris præsidibus

M 5 apud

apud Parisios videmus, aut si alii
sint, ab uno qui curiæ præsideat.
Sunt enim apud nos, præcipue
Parisiis (quum alioqui in Gallia
sit conventus Rhotomagensis,
Burdegalensis, Tolosanus, Gra-
tianopolitanus, & Divionensis)
plures ut vocant camerae, quæ
subsellia non male vocari credo,
quibus varios iudices quotannis
dari cerrum est. Alibi enim cau-
sæ civiles, capitalia alibi crimina,
alibi quæstio rerum fiscalium
tractatur. Iura Principum alii,
multas alii exigunt. quæ profe-
qui esset aliud opus si pro mate-
ria dicatur. Verum hæc me ad-
monent ut subselliorum Athe-
nensium loca nunc attingam.

CAP.

C A P. X X V.

*De tribunalibus, subselliisve
in quibus Athenis ius
dicebatur.*

UT clarius singula appareant,
Demosthenis omnium do-
ctrinarum Principis ex oratione
κατ' ἀρσενόγελος sententia mihi
primum in medium adferenda
videtur. Illa enim lucem sequen-
tibus maximam adferet. Ubi er-
go in memoriam ipsis Athenien-
sibus illa publica commoda re-
tulit, quibus illi fruerentur, quo-
tidie, qui civitatis iure uteban-
tur, quorumque Charidemus (in
quē partim ea oratio scripta est)
si secundum Aristocratis decre-
tum ipsum Athenienses recepif-
sent, particeps esse poterat, ait:
Varia quidē certe sunt apud vos
ō Athenienses commoda, qualia
non

non temere alibi reperias : inter
quæ unum illud præcipuum est,
non minus celebre, quam vene-
randum, Ariopagiticum tribu-
nal : de cuius dignitate si quis-
quam orationis copia dicere co-
nabitur (tam varia, magnaue de
illo tum ab antiquis tradita, tum
nostra memoria cognita sunt)
tanta se dicendorum moles offe-
rat, ut de nulla alia re maior. quo-
rum tamen ipsorum exempli
gratia unum, atque alterum ad-
feram in medium : utque primo
ab antiquis est traditum, refe-
ram. Dii ipsi senserunt illic po-
tissimum cædis iudicia peragi
debere (ita fama est) ibique potis-
simum iudices fuere. Neptunus
pro Halirrhothio filio adversus
Martem id testatur. Duodecim
dii iudices inter Orestem, & Fu-
rias illic sententias dixere. At
ista antiquiora videntur. Venia-
mus ergo ad recentiora. Tanta
h uic

huic senatui reverentia, tanta est
semper habita fides, ut nec ty-
rannis, nec oligarchia (quæ pau-
corum potentiorum imperium
est) nec etiam quæ universarum
administrationis specierum vim
superat Democrazia, ausa usquam
fuerit cædis iudicia ab eo loco
transferre. Ita omnes in univer-
sum semper sua consilia debiliora
putavere, quam quæ possent tam
exacte verum ipsum atque æqui-
tatem in causis tam foeliciter as-
sequi. Ad hæc etiam (quod ipsum
maximum est) nemo unquam aut
reus convictus, aut accusator
non convincens repertus est qui
merito ab eorum sententia posset
provocare. Nunquam enim
quicquam quod reprehendi me-
rito posset, in eo collegio decre-
tum est. Hæc Demosthenes:
cuius verba appendere ob digni-
tatem paulo prolixius visum est.
Pausanias in Atticis ita tradit.

Prima

Prima quidem, ait in dextra *παραμικῆς* parte est *πρὸ βασιλῆος*,
 regia porticus, in qua annuo ma-
 gistratu solet Rex sedere, cuius
 magistratus *ἡ βασιλεία* *ἀρχὴ* di-
 ci solet. Harpocration ex prima
 Demosth. in Aristogitonem ora-
 tione, tres esse *πᾶς βασιλείας*,
 porticus regias, invicem è regio-
 ne collocatas ait. Primam *Διὸς*
ἐλευθερίας, Iovis liberatoris: al-
 teram regiam vulgarem, usita-
 tamque: tertiam variis figuris
 ornatam, quam ideo *ποικιλίῳ*
 dixere Græci. sed verba Pausa-
 niæ prosequor. *Ἀρεῖος πάγος*, in-
 quit, id est, Martius vicus, dictus
 inde est, quod *Ἄρης*, id est, Mars,
 condemnatus illic est eo quod
ἐλπίρροθιον occidisset. ubi & Ore-
 stes ob matrem interfectam iu-
 dicatus est: qui sententiæ pœnam
 effugeret, aram Palladi instituit,
 quam *ἀρεΐας ἀθλῶν αἰ βῶρον*, id est,
 Martiæ Palladis aram vocavit. &
 paulo

A T H E N I E N S I V M. 191
paulo mox. Sunt etiam Athenis
alia tribunalia non usque adeo
ut primum celebria, ut est *τρίγωνον*, à figura triangulari ita dictum: & *παράρτυον*, ita nuncupatum, quod in obscuriori urbis loco (erant Athenæ in declivi loco sitæ, Libanotoque obiectæ) esset atque à paucis frequentaretur. Maximum vero omnium, & in quo plures convenirent, erat *ἡλιαία*, de quo iam dictum est. In quo autem homicidæ, venefici, sicarii, & maxime causæ capitales iudicarentur, illud vocabant *παλλάδιον* *Ἐν δελφινίῳ* ius illis dici solebat, qui cædem quidem commisissent, iure vero naturæ tuendæ se fecisse assererent. In prytanio de rebus civilibus, ut supra à me est notatum, transigebatur. *Ἐπὶ πρυτανείῳ* (qui locus ad portum non longe ab arce erat) iudicia *φρεατύῳ* erant, ubi videlicet illorum audiebantur

tur accusationes qui iam iudicium extra Arium pagum effugissent: qui veluti profugi causam ex navibus dicere consueverant. Hæc Pausanias paucis explicat: à quo ad lucernam Demosthenis rediens, volo maiorem lucem adferre. Postquam de Ariopagitis supra egit, in eadem oratione statim subiungit. Alter autem iudiciorum locus ~~est~~ *ἐν δὲ τῷ* erat, ubi de cæde præter voluntatem, vimque repellendo illata, quærebat. Illic enim quanvis manifesti criminis reum defuncti necessarii agerent, non tamen pœnæ arbitrium habere poterant, sed ab ipso senatu cognita causa alio ille concedere iubebatur, quoad parentum animi desinerent in eum esse infensi. Solebant vero pœnam æstimare apud antiquos læsi, aut interempti affines, præterea in ius presentibus rapere testibus quemlibet

libet adversarium. qua de re pau-
ca quædam addere visum est.
Demosthenes in Mediam, πῶς
ἔν ἐσσι ἔτο, εἰν πολλὰς ὁδὸς δ᾽ αἰ
ἀγ' ἔ νόμων, καὶ τὰ λοιπὰ. Quo-
modo, inquit, habebit istud, si
plures modos lege permissos de-
dero, quibus adversus iniuriam
inferentes utamur? verbi gratia,
furti vin' aliquem accusare? va-
les viribus? factum tibi certo
constat? Rape in ius ad undecim-
viros. est vero mille drachma-
rum periculum in multa, si fa-
ctum non probes. Es tu debi-
lior, ut qui in ius non possis faci-
le rapere? Agito illum furti apud
novem ἀρχόντας. Quod si apud
illos deferre times, accusa apud
sex thesmoethetas. De tua for-
tuna conquereris, quodque sis
pauper, non potes esse mille
drachmis solvendis si non pro-
bas? Furti apud arbitrum accusa-
re potes, nil tibi erit inde pericu-

li. Sexcenta sunt huiusmodi ad-
minicula ad ius consequendum.
Satis ex verbis Demosthenis ap-
paret quod dicebam, cuique in
ius sine viatore, aut apparitore
(quos fervientes vulgo in Gallia
vocant) adversarium rapiendi po-
testatem fuisse. Quod vero
idem exemplum Romam sit tra-
latum, quum ex multis aliis lo-
cis, tum maxime ex titulo dige-
storum, Si quis illum qui in ius
vocatus est, vi eximat, satis patet:
& Lyricus satyra nona libri primi
aperit.

Casu venit obvius illi

*Adversarius: & Quot tu tur-
pissime? magna*

*Exclamat voce. & licet atte-
stari? ego vero*

*Oppono auriculam, rapit in ius
&c.*

Quo ex loco notandum venit
præterea, si quis vellet attestari
rogatus,

rogatus, eum, ut meminisset, ab
 actore defricari memoriæ gratia
 circa auriculam solitum : quod
 & nostra ætate video servari ea-
 dem ratione, proverbiique loco
 esse apud multos, Post auriculas
 te ea de re defricabo, scalpam ve.
 quod à vetustissima Romano-
 rum consuetudine ad nos transi-
 isse certum est. Verum redeo ad
 subsellia. Παλλάδιον ait Pollux
 eversa Troia à Græcis Athenas
 fuisse delatum: habitatores vero
 Phaleri, qui portus iuxta Piræum
 Athenis coniunctus est, illos esse
 hostes arbitrati, in mare præcipi-
 tes dedere. Acamas etiam dixit
 Græcos fuisse homines qui Pal-
 ladis simulacrum attulerint: oc-
 cisos itaque oraculum vocavit
 ἀγνώστας, quod quum essent ami-
 ci, conterraneique, ut ignoti pe-
 riere: quo in loco ob rei memo-
 riam Palladium sacrum, & tri-
 bunal constructum est, ubi de

cæde involuntaria ius dicerentur, quoniam illos Phalerei non nocendi, sed opitulandi patriæ desiderio imprudenter veluti hostes occidissent. Subdit Demosthenes: Tertium porro tribunal fuit *ἐν Δελφίνῳ*, ubi ius illis dici solebat, qui cædem quidem commisisse se non negarent, iure vero eam fecisse contendere. Esse enim aliquam iuste illatam cædem non negabit quicumque deos ipsos, qui æquissimi putantur, illic Orestem qui matrem tamen, sed iuste occiderat, post dictam causam noverit absoluisse. Ab Ægeio id constructum narrat Pollux, unde Apollo Delphinius, Bellona Delphinia dicta est: primumque ibi iudicium recepisse Thesea, quum prædonum spolia dicaret deo, non quidem negando Pallantidiorum cædem se commisisse, sed sancte id fecisse contendendo, ne illi, aut ei, aut

Reipub.

Reipub. nocere pergerent. Quartum (ait Demosthenes) erat *ἐν ἡ ἐπὶ ἀφ' ὧν*, ubi solebant huiusmodi causæ tractari: si quis in via transiens, ab obice illato, lapide scilicet, ferro, ruina, aut alia quavis re inanimata, aut etiam ab ignoto percussore fuisset læsus, coniecturis argumentabantur, si qua arte possent in illius qui damnum dedisset, aut dati causa fuisset, cognitionem venire: qui inde probationibus victus condemnabatur pro rei ratione. In illius tribunalis iudiciis, quibus Rex de quo egi, præerat, assidebant *πολοβασιλῆς*, regis assessores, amatoreive, qui rem post perquisitas coniecturas, si non constaret de authore, corrumpi, & in flumen, mareve proiici in pœnæ signum curarent. *Πέμπτον βῆμα τὸ ἐν Φρέατι*, quintum tribunal. in loco quem *Φρέατ*, id est, puteum vocabant:

alioqui τὸ ἐπὶ πειραιῶν dici solebat:
 ubi si quis post cædem contra vo-
 luntatē admissam, aliam volunta-
 riam commisisset, cogebatur da-
 re facti rationem, idque ex navi
 veluti solo proscriptus) quæ nec
 anchora, nec rudentibus oculari-
 bus retineretur. Ibi primum ἰφέ-
 ρας ius dixisse fama est. Perseque-
 rer ex Demosthene πρὸ ἡλιαίων,
 nisi iam sæpius esset à me scriptus
 ille confessus. Εἰν Λύκῳ in Lyco
 conveniebant arbitri, & illi iudi-
 ces qui causis terminandis ad-
 iungerentur. Μέλιχον addidit
 Pollux, nomine tantum, verum
 quid illic tractaretur, non docet,
 nec apud alium legi. Nolo hic
 immorari in iudiciorum verbis,
 aut formis explicandis, quæ mul-
 ta huc congefferam, ne operi ad-
 res ipsas declarandas nato, vi-
 dear, & Grammatica inferere:
 quod alibi fiet commodius: sed
 tamen absolvere curiarum, & iu-
 dicio-

ATHENIENSIVM. 199
diciorum vocabula, ut sunt mihi
promiscue observata, nunc com-
modius iudico. *Ἡλιασῆς* καὶ
κρίτης, idem significant, iudicem
ordinarium, ut aiunt. *Ἐκρίτης* καὶ
ἀπόλεκτος, à Cicerone lectus iu-
dex dici solet. *Γερυσία*, omnium
senatum, & iudiciorum gene-
rale nomen est, à senili ætate (qua
par est, aut certe moribus, esse iu-
dices) dictum: peculiari tamen
vocabulo ita vocari quinquagin-
ta *ἐφόρων* consilium apud Laco-
nes, scriptum reliquit Aristote-
les. Hoc enim *ἐφόρος* nomen
quanvis generale est præfecturæ
cuiusvis nomen, tamen & magi-
stratum eum significat, ut & ista,
ἐπιστάτης, *πολεστάτης*, *ἐπιτροπός*,
ἄρχων, *ταμίης*, *ἐπίσκοπος*. Omnia
enim præterquam quod sunt di-
gnitatum vocabula, communia
etiam sunt. Nomine *γερυσίας*
præterea decem *κόσμοις* apud
Cretenses etiam notavit Aristo-
N 4 ~~teles~~ teles.

200 DE REPUBLICA
teles. Illam vocem ex Græco
in Cicerone Senatum vertit Ga-
za. Η' *παρσία* etiam *Ἰδναση*,
vocari ex oratione Æschinis in
Ctesiphontem notavi iudicium
quodlibet, quoties in eo iudices
ius dicerent. Confessum præ-
terea iudicium *συνεδρίαν*, ipsos-
que iudices *συνέδρους*, quod com-
muni sede uterentur, reperio di-
ci, id est, assessores: qua voce He-
bræi ut LXX. sapientū confessum
exprimerent, sunt usi, סֵנֶדְרִין
synedrin vocando.

CAP. XXVI.

*De assessoribus, quos Græci
παρόδρους vocant.*

IUDICIIS solennioribus sex
παρόδροι, à singulis trium *ἐπ-
κόπων* bini delecti, solebant
adesse: quos ex Aristotelis Athe-
nensium politia recitat Suidas
tan-

tantum fuisse quatuor : de quo numero non contendo, quum ad rem parum faciat. Hos oportebat esse vitæ inculpatissimæ, de qua antequam iudicibus possent adsidere, apud quingentos viros prytanes primum, secundo inter Ariopagitas, quovis volente per præconem (ut iam à me est notatum) ad accusandum admissio, rationem reddidisse oportebat. Causa tam severæ perquisitionis erat, quod res periculi plenas, & in quibus maxima fide opus est, tractarent, nempe iudicum sententias, quas unum verbum omissum, mutatum, alio translatum, aut scriba celerrime excipiente additum, poterat evertere, inque contrarium trahere, aut saltem partim iudicis mente multum abducere. Erant itaque veluti scribæ observatores, dispunctoresq; eorum quæ transcripsisset dictante iudice. Non

M 5 possum

possum hic non admirari patientiam nostram, qui alamus quotidie in curiis sexcentos nebulones fescuncialibus literis libellos ita augentes lucri gratia, ut quod decem, aut duodecim versus vix impleat, in integrum quaternionem transeat, & extendatur: tamen quum videam leges contra illatos latas à nemine magistratum habente curari ut observentur, vereor ut stipendium quod alioqui consularium virorum advocatorum, & procuratorum servis daretur, inde sarciri facile omnes velint, patianturque. itaque alio progredior.

CAP. XXVII.

*De apparitoribus, & illis quos
Græci ἰστορῶντες dicunt.*

NISI maior dignitas, & magistratuum numerus me ordinem

dinem institutum servare coëgisse-
 fer, & quod non litium ordine,
 sed locorum, & observationis ra-
 tione scribere ab initio visum est,
 erant hi magistratus, aut munera
 potius in ipso operis exordio ad-
 scribenda, ut quorum alterum in
 ius vocante adversario venire re-
 cusantem compelleret, *ἑισαγωγὸς*
 vero singulis mensibus libellos,
 & nomina litigantium in diario
 adscripta senatui offerret, no-
 menque ederet. qua in re mihi
 videtur non esse absimile munus
 illorum quos ostiarios, & au-
 dientarios vulgo dicimus. Primi
 officii homines, servientes vulgo
 dictos plures quam par sit habe-
 mus, tamen sine illorum signifi-
 catione in Gallia neminem in ius
 vocare licet, nisi citatione sacris
 initiatum. unde *κλητέων* Græci
 in ius vocare dicunt, ducta *ἀπὸ τῶν*
κλητήρων, id est, ab apparitoribus
 voce, ut item hi *ἐκ τῆς καλῆς*, à
 vocan-

vocando scilicet dicti sunt. Verbum *κλητέων* præterea significat, testes adversum me audio: quod Aristophanes in Nebulis significat.

Τῶν ἱμαντῶ γ' ἐνεκαυνοὶ χρη-
μάτων

Εἴλω σε κλητέοντα.

Mearum certe pecuniarum gratia traham te in ius, testes adversum te auditurum.

CAP. XXVIII.

Πεὶ κληρέων, quos colonis
ducendis præfectos dicere
possumus.

RA T I O (ut sum proxime præfatus) dignitatis magistratum, aut, si illa deesset, maior numerus, me coëgit cum servare ordinē qui in operis discursu visus est: verum promiscue ut
plura

plura dicere sum eam ob rem co-
 actus, ita nunc ad finem usque, ut
 se offerent, sum singula profe-
 quuturus. Solebant itaque κλη-
 ρῆσαι colonos in urbes, aut priscæ
 Atheniensium possessionis, aut
 nuper conquiritas, non satis ha-
 bitatas, inscribere, destinareque
 delectos, atque agrum regio-
 num, & iuris ipsarum urbium
 dividere, veluti pro sorte cuius-
 que. unde vox κληρῆσαι, id est,
 sortes habentium ducta est. qui
 mos ut latius pateat, Libanii so-
 phistæ sententiam ex argumento
 orationis Demosthenis περὶ τῆς
 ἐν χερρόνῳ, adducere visum
 est. Erat, inquit, ea peninsu-
 la quæ Thraciæ adhæret, Athe-
 nensium antiqua possessio, in
 quam Philippi regis tempore ad
 continendam possessionem suos
 κληρῆσαι miserant. Mos enim
 ipsis erat, ut qui domi facultati-
 bus essent destituti (quod per
 Ario-

Ariopagitarum diligentiam à Valerio scriptam, atque superius adductam statim resciri poterat) accepto illi cum armis viatico à Repub. in exterarum, aut nudas, cultoribusque vacantes, aut recens conquistas urbes mitterentur. Hæc ille. Quibus ipsis exemplis docemur quoniam hodie fit utendum remedio, ut tantæ populi multitudini aut per vim, calumniamve, aut per agnatorum multitudinem, aut quodam progenitorum scelere facultatibus omnibus destitutæ, egregie prospiciatur. Eam enim frequentiam populi, etiam illorum quorum maiores virtutis ergo erant laudem nobilitatis consequuti, videmus eoque crevisse, ut una hæreditas (si Calerensium, Aquitanorumque morem, quorum primigenii male fratribus consulunt, excipias) iam ad unicolos redacta, vix possit singulis fratribus,

bus, vel hæredis nomen relin-
quere, & ante paucos annos, nisi
ingens vetuerit clades, sit nudos
relictura nepotes, atque in despe-
rationem adductura. Præterea
rerum omnium venalium, con-
ductitiarumque precia in im-
mensum aucta, extremaque om-
nia quæ æquitatis lancem supe-
ravere, nos admonent multitudi-
nis, & contentionis ergo in dete-
riorem partē abire omnia. Qua-
propter quum æmulationis, &
contentionis vitium nunquam
possit, & nescio si debeat, è medio
hominum tolli, non impruden-
ter Principes, & penes quos est
legum authoritas, meo iudicio
fecerint, si dato ad iter, & aliquot
inde annos stipendio, & viatico,
totam rebus destitutam, & per-
gere volentem multitudinem in
terras novas cultoribus destitu-
tas mittant. Inde enim diviso
inter illos agro novo, aut ex
æquo

æquo, aut pro dignitate, fiscus facile ad principem ex vectigalibus redibit, miseris vero amplissime prospicietur, malis, & proscriptis hominibus, quibus ex rerum defectu peccandi consuetudo est in habitum versa, purgabitur culta regio, nec erit ubi, etiam si maxime velint, furandi in tenues exerceant consuetudinem. Hac arte olim Athenienses, Lacedæmonios, Græcos, Romanos, Gallos usos legimus. De his aliquando locum mihi dicendi apud Principem cupiebam vehementius, antequam tua prudentia Poiete apud eundem impetratum intellexi, quod summo opere suadere conabar. O felicem Franciscum Regem tali Cancellario, O fœliciozem Cancellarium tali rege: verum utrū, præter dignitatem, magis beatum existimē, ægre sane iudico. Ille literatos, literasque excitat præ-

præmiis, benevolentia : hic illos
perquirir, evehit ad præmium.
Ille iustissime imperando, om-
nium demeretur animos: is æqui-
ratem summam observando, nul-
li non satisfacit. Tutatur omnes
Franciscus, per eum Poietus om-
nibus prospectum curat. Ille vir-
tutis, & literarum omnium abso-
lutam quandam possessionem ha-
beri curavit, is etiam ipsi posses-
sioni suam adsignari locum sum-
mopere contendit. Et ut semel
finiam, Augustum ille, is ab infe-
ris Mæcenatem revocavit. Ve-
rum quum hac eloquendi tenui-
tate utriusque laudes imminuam
potius, quam augeam, ad cætera
progredior.

*De ærarii custodibus, quos
ταμίαι Græci dicunt.*

DE CEM numero erant æra-
rii publici dispensatores, qui
præsentibus senatoribus viris ex
ipso ærario in Palladio, de quo
egi, adservari solito, quantum
ipse publici usus necessitates exi-
gerent, desumere solebant, præci-
pueque in rem nauticam fartam,
tectamq; conservandam, ex qua
frequenter non tantum Athenarum,
sed totius Græciæ salus pen-
dere visa. Duas vero potissimum
naves insigni magnitudine nomi-
ne publico curabant, quarum una
περάλιος, altera *ἄμμος* diceba-
tur; quanvis non desunt authores
qui cum *περάλιος ταλαρινέων* iun-
gant. Præter ærarii dispensatio-
nem, Palladis auream imagi-
nem,

nem, victoriarum monumenta à
ducibus data, reliquorumque
sacrorum ornatum in publicis
supplicationibus obviam sena-
tui euntes deferrebant: quod
factitari solitum lego ab his quos
Græci *πολακέρτες, ἑφόρες, φύλα-*
κας, ταμίῃς, διοικητὰς vocant.
Adserit vero Harpocratio esse
eiusdem dignitatis vocabula in-
de dicta, quod conderent, serva-
rent, promerent, dispensarent. In-
terpres orationis Demosthenis
καὶ προκράτης, ait locum fuisse
in poetica arcis parte, quam
ἀκρόπολιν nominant, hincque
dictum *ὀπισθόδεμον, & ταμίον*,
quod omnes omnium fanorum
pecuniæ eo congerentur: ubi ait
contigisse aliquando ut à fœne-
ratoribus averſæ per Tamias pe-
cuniæ desiderarentur, factumque
inde ut qui tunc *ταμίαι*, essent,
ærarium incenderent, ne illorum
apparerent furta, & negligentia.

Demosthenes philippica tertia
 hos ταμίαις δημοσίαις, publicos
 adservatores, quos vulgus no-
 strum thesaurarios parsimoniae,
 aut simpliciter vocat. quod vero
 & pecunias suppeditent, prima
 philippica ποσειδᾶς ταμίαις dixit.

CAP. XXX.

Περὶ ἱμενωταμίων, quos La-
 tine Gracia quaestores
 dicere possis.

TAMIAI me admonuere
 ἱμενωταμίων. quorum mu-
 nus erat eas pecunias excipere,
 & administrare, quæ ex parte
 Græciæ Atheniensibus parente
 colligebantur, ut idem illi in sa-
 cris, quod isti in indictionalibus
 agerent. Pollux ait & insularum
 proventum exigere, & excipere
 solitos. Hanc vero tradunt Græ-
 ci authores nominis rationem.
 Post

ATHENIENSIVN. 213

Post navali pugna superatum
Persarum regem ab Athenien-
sibus, illi in retinendo imperio
diligentissimi, quia caput post ca-
lamitatem, clademque acceptam
statim ante omnes Græcos ere-
xissent, cæteris tributa impera-
vere, ad persolvendas belli nava-
lis impensas, quo communis pa-
triæ hostis esset profligatus, quia
maior impensæ pars fuisset ante
ab illis exposita: itaque illos quæ-
stores vocarunt *ἐκλωροπλάς*, id
est, Græciæ quæstores. Latius ex-
plicat originem vocis huius He-
rodotus in Urania, adfertque de
Themistocle historiam: ad quem
lectorem remitto, ne sim tæ-
diosior.

O 3

CAP.

De Hellanodicis.

Q UOD eadem in sacris totius regionis Atheniensibus subiectæ isti curarent, ac præcedentes proxime in ærario conservando, volui illos subiunctos. Pecunias ergo rerum sacrarum nomine debitas exigebant, ipsisque choragis de quibus egi, in impendium sacrorum dabant, quod ipsum à civibus, Athenarumque habitatoribus *τετλῶαροι*, qui & *φράγροι*, exigentes, in urbanis sacris, & ludis facere consueverant. Sed de his & conventu *ἀμφικτυόων* amplius dicam in alio opere. Labet vero nunc quæ desideramus subnectere.

CAP. XXXII.

De gynaeconomis, qui matronarum cultui, ne modum excederet, praeerant.

GΥΝΑΙΚΟ' ΝΟΜΟΙ, aut *γυναικόνόμοι*, de matronarum primum, postea de omnium mulierum ornatu statuebant, ne ulla ipsarum quicquam se indignum ferret, utque singulae pro ratione census & facultarum inducerentur, indicta multa ei quae secus fecisset, qua statim plecti solebat quae edicto, aut legibus de ea re latis non paruisset. Erat etiam de incessu lex à Philippide quodam lata, ut quae inhoneste incederet, statim mille drachmis multaretur. Hos fuisse viginti numero scribit Pollux. Venetiquum proxime actis annis viderent eum in mundo muliebri

O 4 sum-

sumptum intolerabilem, indeque rei familiaris in immensum dispendium crescere, sanxere ne ulla patricii sanguinis mulier, aut puella in publicum veste serica induta prodiret, nisi nuptiarum die, & quibus nuptiis, conviviisve solennibus adesse moris est: quum alioqui multæ etiam humililoco natæ cum reginis pompa certare possent. Statuere præterea, ne aureum, gemmisve ornatum torquem, monileve, aut cingulum una ferret, gemmasve in annulis gestaret. alterum enim horum tantum eligere necesse est, aliis carere. Creati ad hanc rem magistratus, eas cogunt multando legis observare præscriptum. Non dico quam ista lex sit nobis necessaria, quum illis qui prædia tam sua, quam aliena, domos, dignitates, & quicquid undique per fas, aut nefas corradere possunt, in humeros, & orna-

ornamentum uxorum, & adolescentularum exponere vano more coguntur, sit satis persuasum. Unum id adseverare constanter non dubito, frustra leges condi, & instaurari, nisi funditus evulsa peccandi origine: quæ quanta in his præcipue sit, qui in foro sunt, atque versantur tantum non ad ossa, medullasque exesi miseri litigatores docent: viri boni qui hæc ex usu perferre coguntur, desunt. nec enim videre possunt quid tantopere profit uxori gratissimæ marito ille ornatus, nisi ut amatoribus placeat magis. pudicis enim, & probis nil præter molestias adferre potest. Athenæus sexto Dipnosophistarum libro *ἡναι κενόμα* officium latius patuisse scribit, ubi de parasito ait. Narrabat *χαίρεφών* aliquando parasitum non vocatum venisse ad conviviū, quumque rerumberet in ultimo mensæ

O s loco

loco, ipsis gynæconomis (quos symposiarchas alio verbo Græco Latinis magis usitato dicere hic possum) numerantibus, ut moris erat, convivas invitatos, illum parasitum, ut qui numerum excederet tricenarium præfinitum, discedere iubentibus, Numerate, inquit secundo, à me incipientes. Quod vero mos esset gynæconomos convivia inspicere, invocatorumque numerum disquirere, si legis servaretur præscripto, Timocles in φιλοδικάση ita scriptum reliquit. Referate, ait, portas, ut in luce simus conspicui magis: ut pertransiens si volet gynæconomus, numerum capiat convivarum, secundum scilicet legem novam: quod fieri est solitum. statimque subdit: Philochorus in septimo Attidos ait, Gynæconomi cum Ariopagitis congressus hominum in singulis domibus observabant, atque in nuptiis,

ptiis, & sacrificiis: quoniam illic solebant dapibus affatim uti, atque adeo tantum non obrui. Hæc Athenæus. Non convenit in convivarum numero cum Platone. Is enim in nuptiis ultra decem convivas esse non vult, quinque viros scilicet, & totidem fœminas. Verum ille rem gestam, hic imaginariam, qualis est tota illius Respub. scribit. quapropter & magistratus illos quos Politia exponit nolui attingere, ne quis ignorantia, aut negligentia id à me factum credat.

CAP. XXXIII.

Περὶ οἰνόπρων, quos bibendi arbitros dicere possumus.

QUOS cæteri authores οἰνόπρως dixere, id est, vini observatores, illos Plato in effectæ suæ Reipub. libris *μυάμους* vocavit,

cavit, quod legis credo admone-
rent. nam sicut gynæconomi, ut
paulo ante scripsi, modum in
mundo muliebri, convivarum
numero, epularum modo, obser-
vare cogebant: ita hi itidem in
vini usu præscribebant, ut si quis
bibendi modum esset supergres-
sus, multa præsentē cogeretur
parcius alias vino uti. Quis vero
antiquis esset poculorum nume-
rus non refert, quum naturæ non
numeri sit habenda ratio. Mo-
rem in ea re apud varias gentes
observari solitum si quis scire
desiderat, decimum, atque unde-
cimum *δεικνυσθῆναι*. Athenæi
libros legat, in quibus fere nil
aliud tractatur. Magistratus, in-
quit ille libro X. *δινέπται* erant
apud Athenienses teste Eupoli
poëta *ὡς πόλεις*: quos nunquam
adhuc vidimus inter milites ad-
scribi, ne ipsos *δινέπτας* quidem.
O civitas civitas, quam tu es de-
lica-

licatior, quam melior, ac prudentior? Hæc ad verbum Athenæus. Ex illa Eupolis sententia apparet, antiquitatem, militem usque adeo sobrium deligere solitam, atque vini usu carentem, ut ne ipsos quidem vini observatores voluerit eum augere numerum. Quantum vero iuuet vini usu in exercitu carere, satis re ipsa ostendit Turca, qui magna quidem illa multitudine, sobria tamen, vinique usu pœna capitis in exercitu destituta. Græcos tam egregios potiores, ut proverbium pergræcandi hinc sit natum, Macedonas, Thraces, Dacos, Mysios, Pannones, Iugros, Dalmatas, Gepidas, atque adeo ipsos Germanos etiam vino armorum peritiam iungentes, nostrosque Gallos docet rem bellicam infœlicius inter pocula, fœminasque tractari, atque delicias, quam in tenui mediocritate, vitæque abstemia.

stemia. Nostri Thrasones inter pocula, Venerem, rusticos, singuli decem illius viros unico congressu, ne dicam noctu, conficiunt verbis, & interim ille serio, reque ipsa de nobis, aris, focis, liberis, coniugibusque triumphat. Sed ad Athenæum redeo. Hi vero *ὀνόπται*, ait, observabāt quæ in convivis tolerent fieri: si æqualiter biberent convivæ. Erat vero vulgaris magistratus, & tenuis, ut ait Philinus rhetor in Crocanidarum disciplina, triumque virorum numero, qui inde *ὀφθαλμοί* sunt vocati, oculi, quod non raro quos oculos mentis ipsi convivæ vino victi perderent, hi restituerent monitionibus. Symposiarchæ ab his mihi tantum nomine differre videntur. Huic *ὀνοφλύγων*, vini helluonum pesti, sanctione prospexerat ante duodecim annos Carolus imperator Quintus, statuerat-

tueratque in temulentos pœnam: verum ex eius lege evenit quod ex divina ait Paulus, ut per legem, quæ semper est peccati filia, peccati fieret augmentum (ut natura in vetitum nitimur, cupimusque negata) atque à quo esset genita, fidem redderet genitum. Nisi enim sint accerrimi legum latorum vindices, illæ ad ostensionem, peccatique revelationem videntur latæ, non ad coërcitionem. Leges enim si semel hominum mentibus, vel opinione sola sint imbibitæ, plus poterunt quam ipsissima veritas. Suasit lex Chaldæorum contemnere mortem: homines in toto fere orbe sacrificare: quod & hodie apud Barbaros nuper nostro orbi revelatos, viget. loco ipsorum animalia divis occisa sacrificare. atque adeo plus valuit falsa persuasio, Pharisæorum, & scribarum leges etiam divinæ refragantes

gantes sub adventum Christi, & suorum, quam ipsa ab ipsissima veritate enunciata veritas. Quare si lex aliqua est ferenda, est & alenda, consuetudineque, aut vi in usum trahenda: alioqui frustra fertur. Flandri itaque, & quotquot sunt illic Germani videntur non tantum neglexisse, sed legis Caroli vim auxisse. Veneti vero quia adolescentes patricios videbant rem familiarem cui essent successuri, absumere, mercaturam (cui tota Italiae nobilitas studere merito mavult, quam aliena diripiendo, vanum, nudumque nobilitatis nomen prætexere) neglectam relinquere, & præterea rei familiaris dispendium decoctionibus, in spe & rei familiaris, & amplissimæ dotis, ingens facere, indeque scelera ex consortio nebulonum (qui facillime in liberrimam totiusque orbis felicissime sitam civitatem irrepunt) contrahere, non infre-

A T H E N I E N S I V M. 225
infrequenter inde ad laqueum
trahi: sanxere una & dotis, & epu-
larum in conviviiis privatis mo-
dum, ne privatis epulis pœna
multæ ultra unum, aut alte-
rum capum non imperata venia
apponerent cum bubula, & ver-
vecina: neve quantumvis dives
patricius ultra sex millia Duca-
torum aureorum dotis nomine
filix aufit dare quum antea à te-
nuioribus ad sexaginta, quadra-
ginta, quinquagintaque M. da-
rentur. Ad hæc ne ullus patri-
cius aufit filio ante ætatem iu-
stam dare, qua in leges peccare
sumptu liceat: unde factum est,
quum sint exacti apud illos no-
mophylaces, ut luxus coërcere-
tur, res, si non fieret amplior, nul-
lum acciperet detrimentum.
Prudens hic silentio sepultam
volo quam gloriam multæ natio-
nes ex vini ingluvie ambiunt,
quum videam laudi dari, quod
P homo

homo cum homine, & ipsius equo certando certamen ineat bibendi, vincatque, atque una die, horaque absumat quod denis iuste faciat satis. Video enim hæc monstra frequenter esse in deliciis, tantum abest ut pœna sit flagitiis illis constituta.

CAP. XXXIV.

De fori curatoribus, quos

ἐπιμελητὲς τῆς ἐμπορίας
dicunt.

FORI curatores decem Athenis fuere, qui pro tempestatis, annonæque ratione de rerum precio statuebant, ut non vendentium arbitrio, sed iusto tantum precio distraherentur: ad hæc ne vitiosas loco legitimarum merces exponerent: præterea ne quis civium plus frumenti, vinique quæstus causa apud se repo-

reponeret, quā rerum illius usus
 exposcere videretur (usque adeo
 privatus illis census erat brevis,
 commune magnum) quæ vero in
 urbē quotidie supra usum infer-
 rentur, in horrea publica nomine
 publico reponi curabant, unde
 iusto precio etiam iniquissima
 temporū ratione egentibus civi-
 bus depromerent. Nos interim
 nō pudet, Christum, ipsiusq; do-
 gmata, verbisq; amplissimis pie-
 tatem, charitatem, quæ mater, &
 fons est omnium rerum bene ge-
 starum, profitentes, nullis horreis
 publicis pauperibus, quos ex suo
 cœlo frequenter eiecimus, pro-
 spicere: verbis ipsum profiteri
 Evangelium, negligentia autem
 virtutem eius abnegare. Quo-
 modo prospiciant suis Veneti,
 dixi supra. Quanvis omnino
 destitutis (à foro enim in quo nil
 possunt, digredior) cœptum sit in
 non paucis Galliæ civitatibus

prospici, tamen indies emergen-
ti pauperum turbæ in singulis fa-
cile prospici posset, si quæ inuti-
liter multi hominum conventus
ditissimorum absumunt, in eam
rem conferrentur. si quæ multi
monachi occupavere redderen-
tur, si ex ære publico quæstus re-
frumentaria, & vinaria fieret,
proculdubio satis esset unde lan-
guenti, & semimortuæ pauperum
vitæ pararetur, quod supplemen-
tum laborum ipsorum absolve-
ret. nec enim censerem omnibus
dandum, sed validos occupandos
in publicis, priuatisve operibus,
sumptum ubi facerent suum.
morbo vero laborantes, atque
aliqua præcipua adque opus uti-
li parte affectos, è publico æra-
rio alendos iudicarem. Munera
priorum, donationes ex testamen-
tis, multæ, & varia alia possent in
usum illum comparari. verum
ista ex affectu cogor dicere.

CAP.

C A P. XXXV.

De Episcopis.

EPISCOP I erant ad quos
delectus, Provinciarumque
negocia, ut Ciceronis verbis utar,
referebantur. In singulis enim
Provinciis hi velut rerum arbitri
constituti perquirebant de his
quæ ad iurisdictionem, publicas
iniurias, litesque spectabant, si
quis illos adire vellet: ac senten-
tiam ferebant, cui non secus ac si
à principe magistratu lata fuif-
set, parebatur. Vocabantur et-
iam ἀγρονοί aptatores, & φύλα-
κας, id est custodes, atque ἑφοροι
præfecti. ἑφορᾶν enim & ἐπισκο-
πεῖν est speculari, disponere. No-
mine ephori usus est Cicero
Quæst. Tusc. prima. Quum La-
cedæmonius quidam, ait, cuius
ne nomen quidem proditum est,

P 2

mor-

mortem tantopere contempserit,
 ut quum ad eam duceretur dam-
 natus ab ephoris, & esset vultu
 hilari atque læto, dixissetque ei
 quidam inimicus, contennisne
 leges &c. Voce autem Episcopi
 in Pandectis usus est iuriscons.
 tit. de mun. & hono. l. mune-
 rum. Episcopi, inquit, qui præ-
 sunt pani & cæteris venalibus re-
 bus &c. Cicero etiam Epistola-
 rum ad Atticum septimo, Ego,
 ait, præsum negotio non turbu-
 lento. vult enim me Pompeius
 esse, quem tota Campania & ma-
 ritima ora habeat Episcopum, ad
 quem delectus & negotii summa
 referatur. A diligenti rerum spe-
 culatione nostris Christianis E-
 piscopis nomen est inditum, qui
 ipsi ut sint præclaro nomine do-
 nati, video: ut rem ipsam verbis
 conferant, certe in paucis patet.
 Sed quis custodiet ipsos custo-
 des? Hos puerilis ætas, hos infan-
 tia,

tia, hos ambitio, illos cupiditas, quosdam fastus aulicus, non paucos veri odium, consuetudinis vitiosæ observatio prohibet verum audire. Improbos nomineque indignos perstrictos volo. Quæ itaque iusto & acerbissimo dolore motus in eos scripseram, quum præclarissimos viros videam iam totos mille annos illos commonefaciendo aërem verberasse, visum est omittere, atque perituræ parcere chartæ. Si Esaiam, Ieremiam, Ezechielem, doctoresque omnes non audiunt, quid aliud quam crabrones scribendo irritare possum, quum arguere melius non possim?

Habes æquissime Cancellarie meas de magistratibus Atheniensium observationes: quas si abs te probari sensero, me præterquam quod magnum præcium operæ fecisse videbor, magnamque consequutus fœlicitatem, ad ma-

iora incitabis. Fiet enim tui iudicii censura, ne ullus possit tam facile carpere ac calumniari quod semel probaveris. Si vero quisquam rem ipsam ut minus absolutam culpae volet, erit laborum & sudoris mei admodum iniquus aestimator. Verum sat erit si nostra carpendo, norit nil esse ab omni parte beatum. Sed haecenus.

FINIS.

IN.

I N D E X

C A P I T U M.

EPISTOLA nuncupatoria ad
D. Gulielmum Poietum to-
tius Francia Cancellarium.

P A G. 5.

Ad lectores præfatio. 13

C A P. I.

De populi divisione. 21

C A P. I I.

*De tribubus, & aliis populi parti-
bus.* 37

C A P. I I I.

*Quomodo eligerentur magistratus
Athenis,* 43

C A P. I V.

De Ariopagitarum senatu. 45

C A P. V.

De nomothetis. 62

P 5

C A P.

I N D E X
C A P. V I.

*De legum conservatoribus, quos
Græci νομοφύλακες dicunt.* 66

C A P. V I I.

De quingentis viris. 72

C A P. V I I I.

De arbitris. 83

C A P. I X.

De trierarchis. 100

C A P. X.

De undecim viris. 105

C A P. X I.

*De Decemviris praesidibus, qui
Græce πρόεδροι vocantur.* 111

C A P. X I I.

*De subdialibus comitiis, quæ Gra-
eci ὑλιαίαν dicunt.* 120

C A P. X I I I.

*De quæstoribus graia voce ὑπο-
δίκταις vocari solitis.* 123

C A P.

C A P I T V M.

C A P. X I V.

De logistis, quos rationum magistros dicimus.

126

C A P. X V.

*De custodibus, quos Graci ἀντι-
ρεαφῆς vocant.*

132

C A P. X V I.

*De quaestoribus illis, quos Graci
demarchos vocant.*

135

C A P. X V I I.

*De quaestoribus repetundarum,
quos Graci δὲ δούροις dicunt.*

144

C A P. X V I I I.

*De lexiarchicis, peripolis, & Ephe-
bis.*

153

C A P. X I X.

*De Novemviris una, quos ἄρχον-
τας Graci, id est, Principes di-
cunt.*

160

C A P.

I N D E X.

Græci εἰσαγωγῆς dicunt. 202

C A P. XXVIII.

Περὶ κληρέων, quos coloniis deducendis præfectos dicere possumus.
204.

C A P. XXIX.

De ararii custodibus, quos ταμίαι Græci dicunt. 210

C A P. XXX.

Περὶ ἡμετερίων, quos Latine Græcia quaestores dicere possis.
212.

C A P. XXXI.

De Hellanodicis. 213

C A P. XXXII.

De gynaecomis, qui matronarum cultui, ne modum excederet, præerant. 215

C A P. XXXIII.

Περὶ οἰνόπλων, quos bibendi arbitros dicere possumus. 219

C A P.

C A P I T V M.

C A P. X X.

De eponymo. 167

C A P. X X I.

De Rege. 170

C A P. X X I I.

De polemarcho Tribuno militum.

176.

C A P. X X I I I.

De militaribus officiis. 180

C A P. X X I V.

De sex Thesmothetis. 184

C A P. X X V.

*De tribunalibus subselliisve in
quibus Athenis ius dicebatur.*

187.

C A P. X X V I.

*De assessoribus, quos Graci παρί-
δρῃς vocant.* 200

C A P. X X V I I.

De apparitoribus, & illis quos

C A P.

INDEX CAPITV M.

CAP XXXIV.

De fori curatoribus, quos ἐπιμελή-
τας ἑμπορίῃς dicunt. 226

CAP. XXXV.

De Episcopis. 229

Sortis von Paderb. 1657.

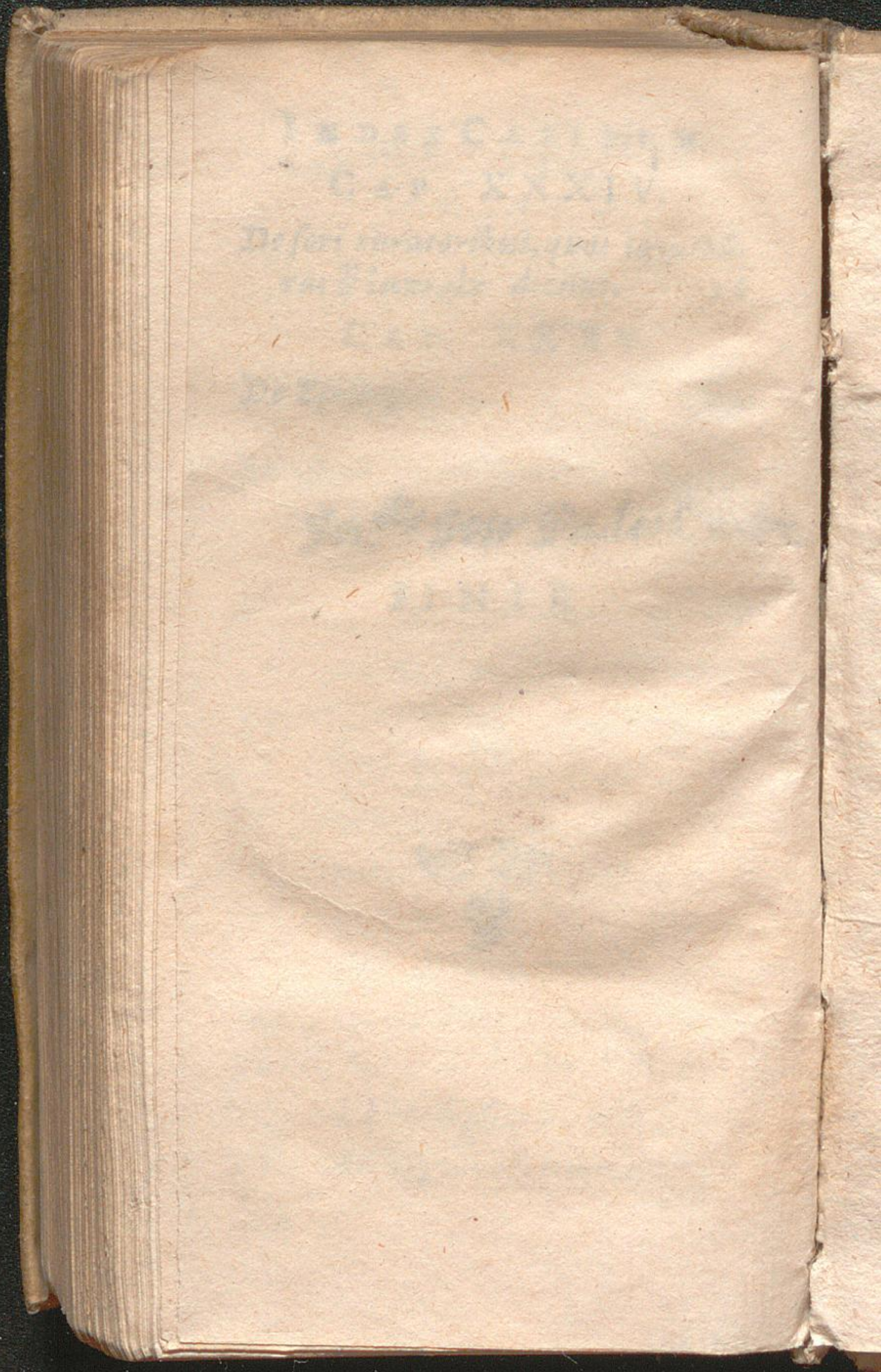
FINIS.

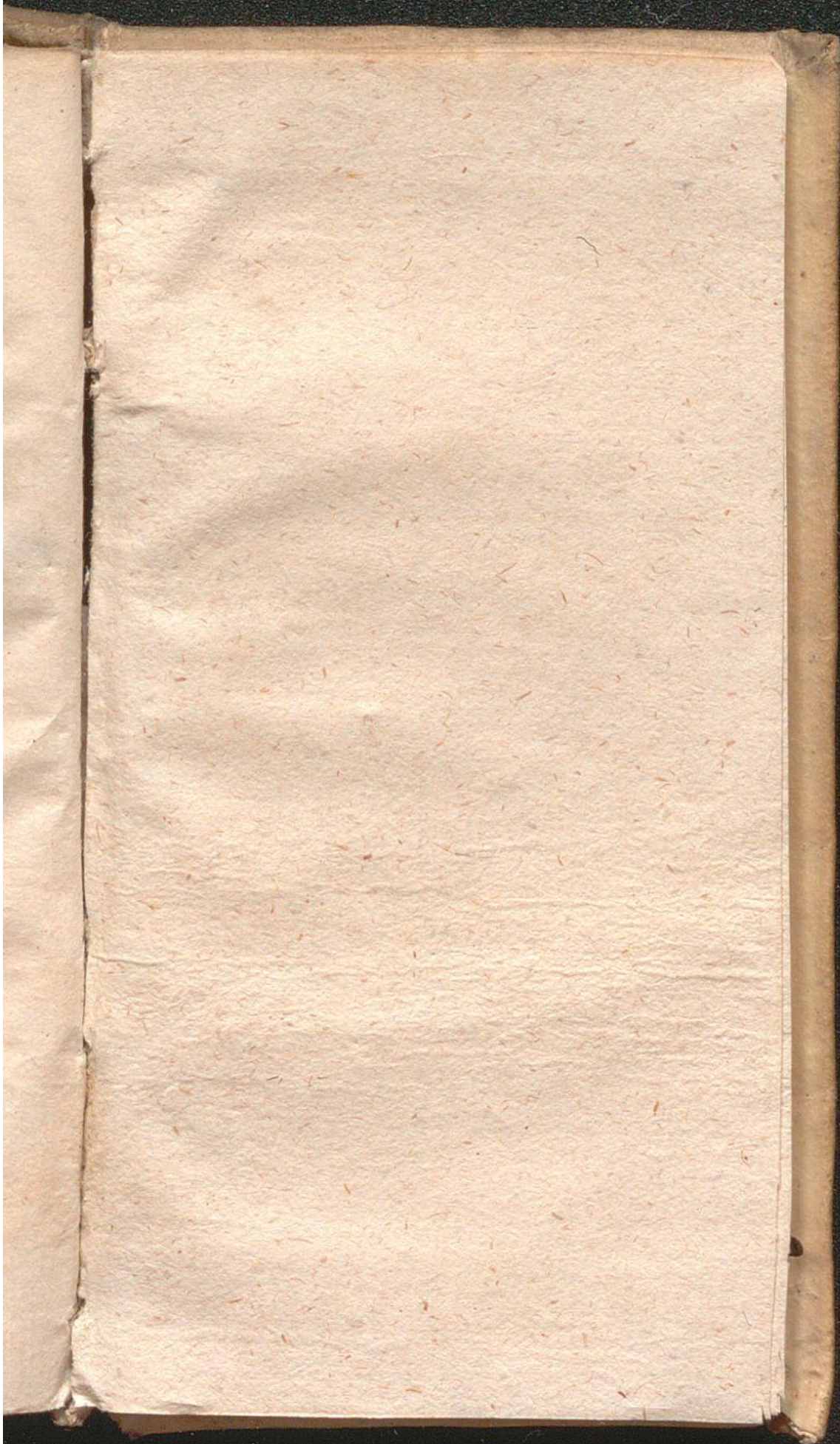

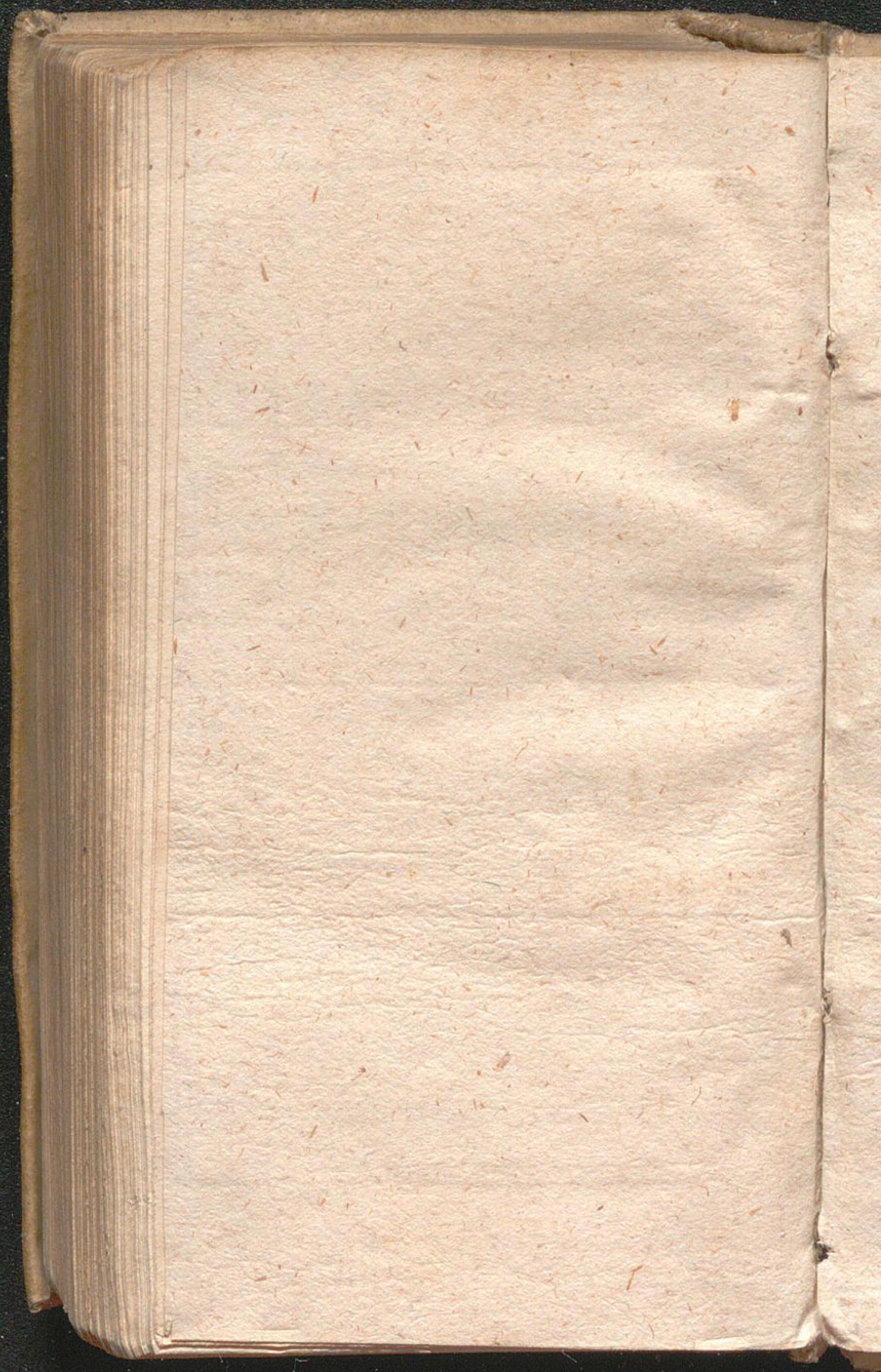
4-
6

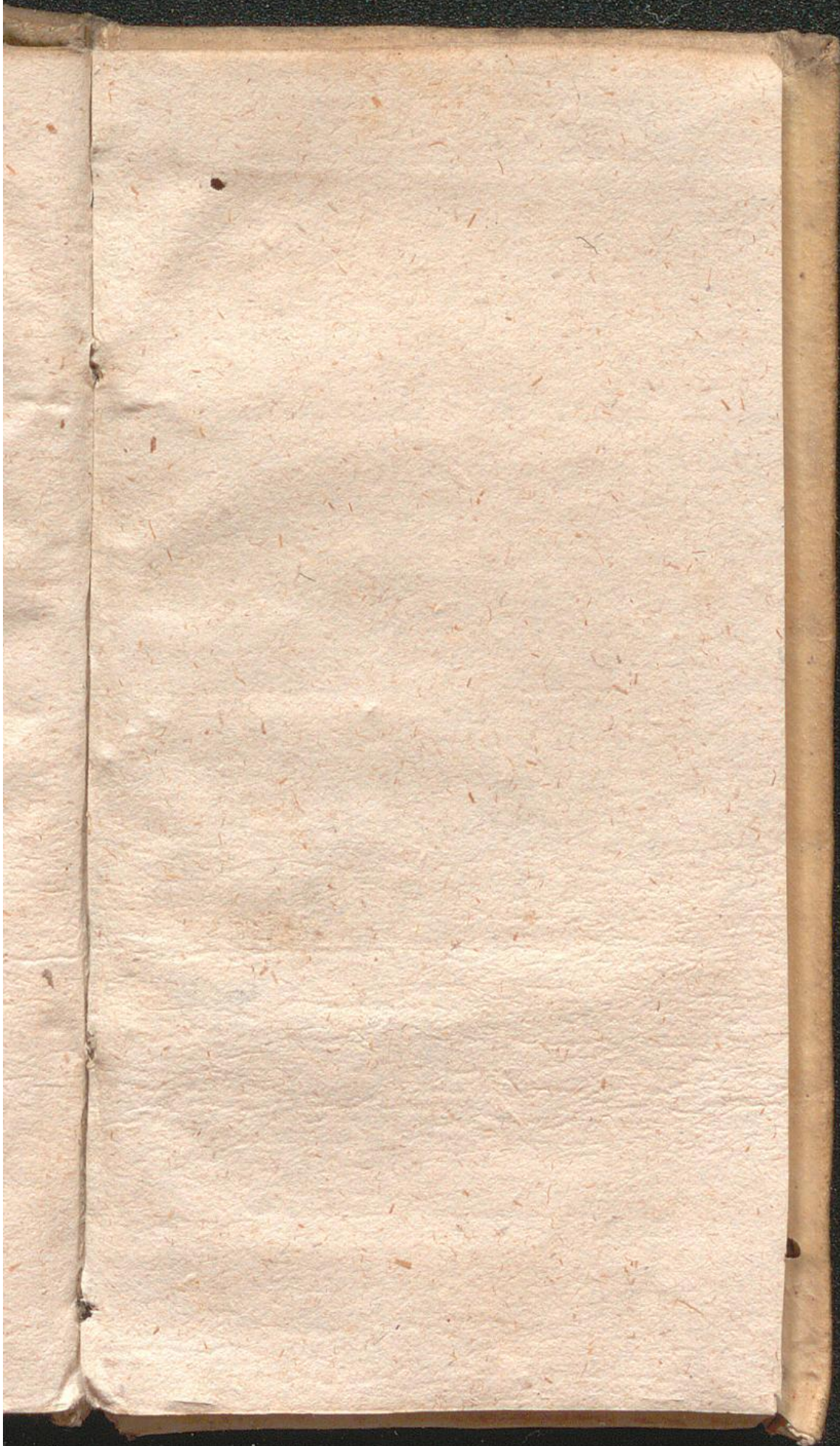
9

657.

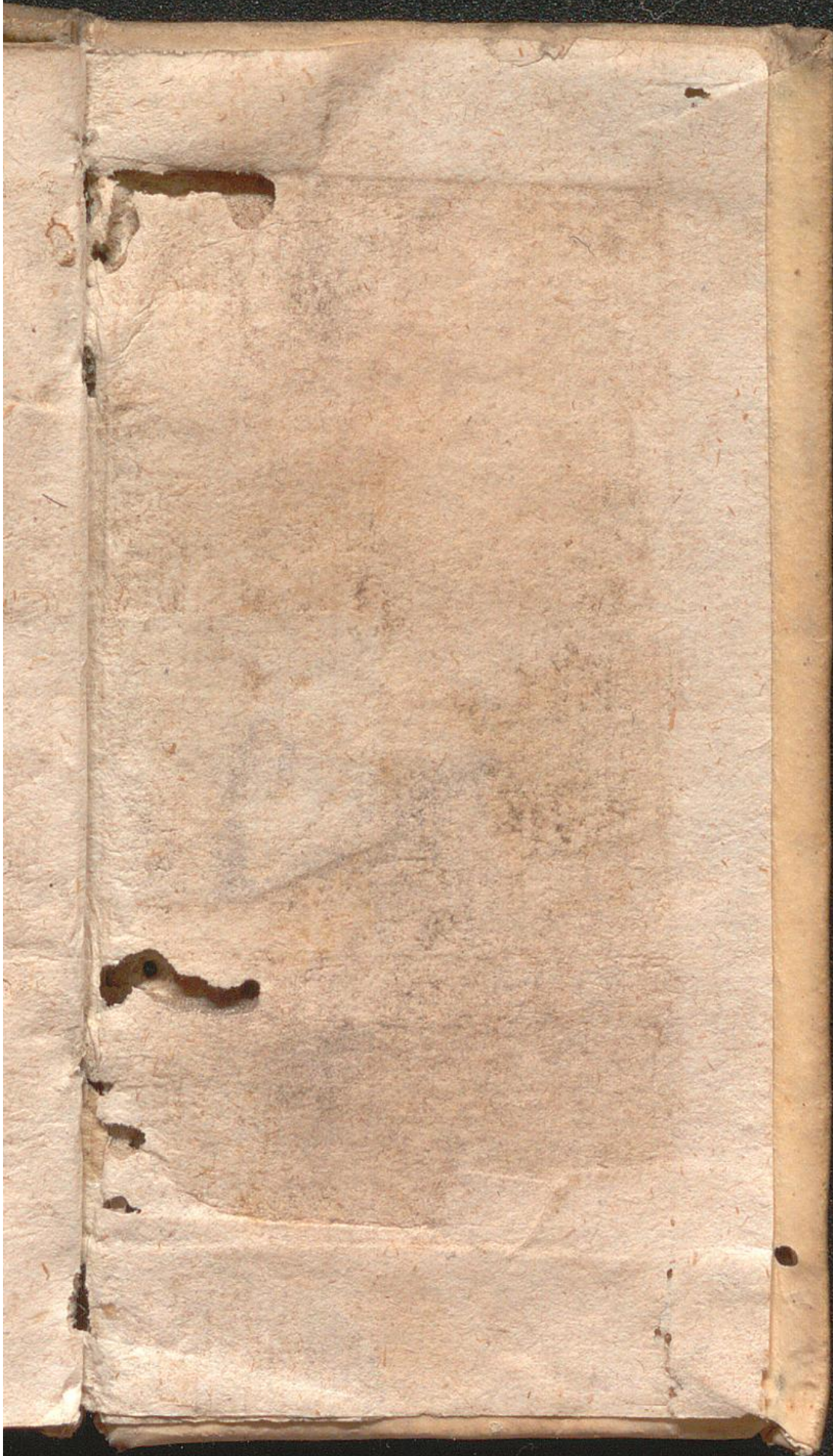

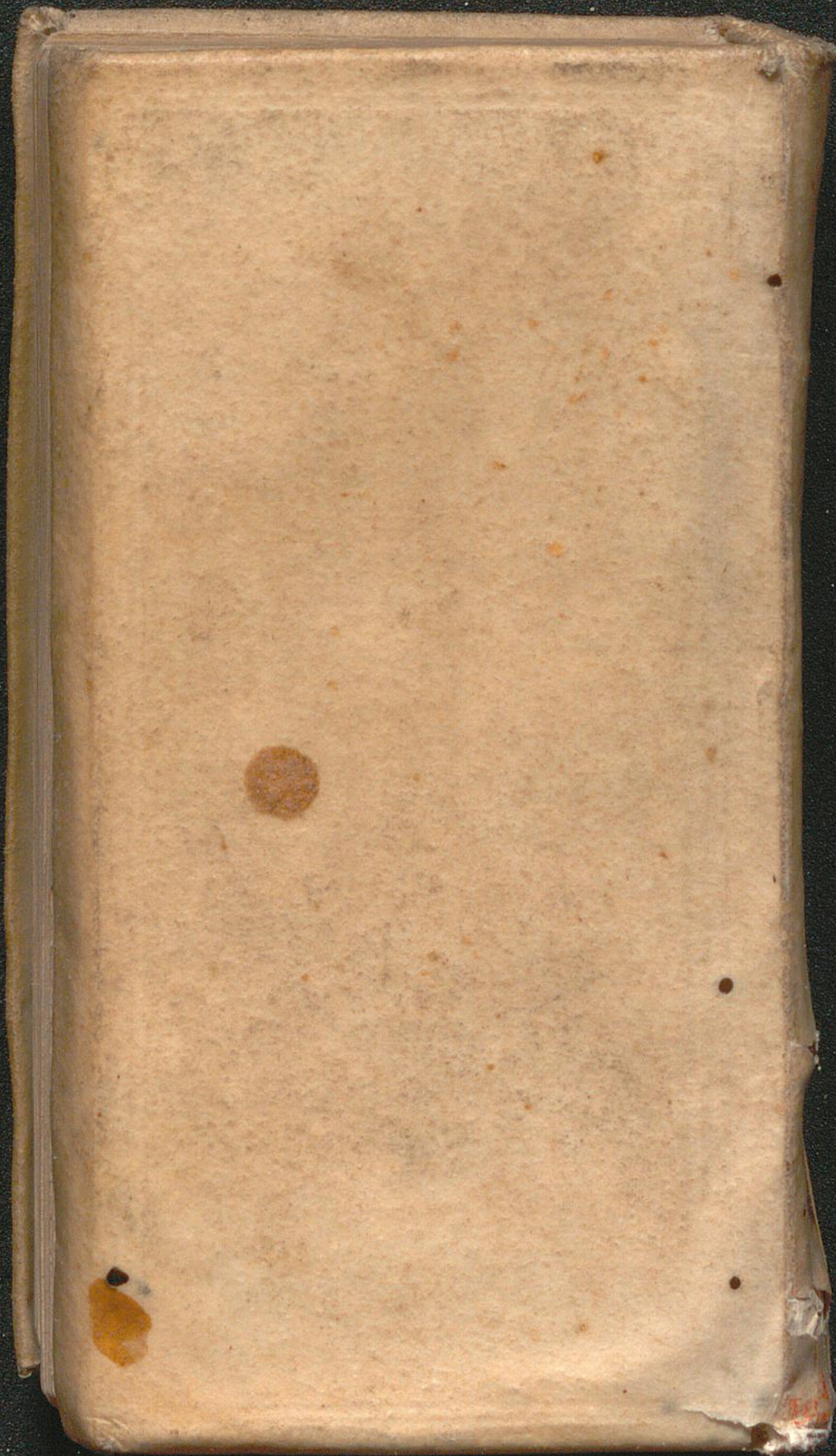

Res. Hebræ
et
Atheniensis.

Th

5121